

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 81, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående vissa grunder för förvaltningen af Statens jernvägs- trafik och särskildt för den dervid anställda personals aflöning, m. m.

Skolande, enligt Kammarens derom nu fattade beslut, alla endast en gång bordlagda ärenden erhålla plats främst å den föredragningslista, som för nästa sammanträde komme att upprättas.

Sammanträdet afslutades kl. 12 på natten.

In fidem
H. Husberg.

Onsdagen den 5 Maj.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 26 nästlidne April och protokollsutdrag för den 3 innevarande månad.

§ 2.

Föredrogos men blefvo för andra gången bordlagda:
Konstitutions-Utskottets Utlåtanden N:is 12 och 13 samt
Stats-Utskottets Utlåtande N:o 81.

§ 3.

Vid föredragning dernäst af Herr *Ocklinds* i förra sammanträdet anmälda, men då bordlagda ansökning om ledighet från riksdagsgörömlen under 14 dagars tid från den 8:de i denna månad, blef berörda ansökning nu bifallen.

§ 4.

Herr vice Talmannen *Mannerskantz* anförde: Jag hemställer, om det icke skulle vara skäl att främst på föredragningslistan uppföra alla

de Stats-Utskottets Betänkanden, som Kammaren icke under dagens lopp hinner slutligen behandla.

Med anledning af denna framställning beslöt Kammaren, att alla sådana Stats-Utskottets Utlåtanden, som voro på föredragningslistan upptagna, men hvilkas afgörande i dag icke medhunnos, skulle sättas främst till behandling i nästa sammanträde.

§ 5.

Föredrogs Stats-Utskottets Memorial N:o 80, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 64 i fråga om anslag för skogsväsendet samt om fastställelse af utgiftsstater för skogsstyrelsen, skogsstaten och skogsläroverken.

Punkten 1.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Punkten 2.

Bifölls.

Från Första Kammaren hade ingått underrättelse derom, att den i första punkten intagna voteringspropositionen jemväl derstädes blifvit godkänd; och tillkännagaf Herr Talmannen, att den gemensamma votering, som alltså komme att anställas öfver berörda voteringsproposition, skulle företagas i sammanträdet nästa Lördag den 8 dennes.

§ 6.

Härefter förekom till afgörande Särskilda Utskottets Memorial N:o 2, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen angående landtförsvarets organisation samt de inom Riksdagens båda Kamrar i samma ämne väckta motioner.

Punkten 1.

Lades till handlingarne

Punkten 2.

Bifölls.

Punkten 3.

Bifölls.

Punkten 4.

Punkten 4.

Herr Hierta: Det har alltid varit ett vedertaget bruk, att Utskottet vid uppställandet af förslag till voteringsproposition följt de särskilda beslut, Kammaren i saken fattat, och att, då det visat sig att sammanjemkning af dessa beslut icke kunnat ske, Utskottet ingått med inbjudning till den ena eller andra Kammaren att modifiera sitt beslut. I förevarande fall deremot har Utskottet icke så gått till väga. Utskottets i 27:de punkten af dess Utlåtande gjorda hemställan om indragning till Kronan af de till stadsvakt i Göteborg anslagna 44 Säfvedals-rotarne* mot den ersättning till Göteborg, hvarom med staden kunde öfverenskommas“, blef af Första Kammaren bifallen, dock med tillägg af orden: “så vida staden dertill kan visa sig vara lagligen berättigad“, hvaremot Andra Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts förslag, att ifrågavarande rotar utan någon godtgörelse till Göteborg må till Kronan indragas. I sitt nu framlagda sammanjemkningsförslag har Utskottet förändrat det af Första Kammaren till Utskottets hemställan gjorda tillägg och i stället föreslagit dessa ord: “hvertill staden kan vara lagligen berättigad“. Detta kan visserligen vara en obetydlig förändring, men det vill dock synas, som hade Utskottet, vid afgifvande af detta sammanjemkningsförslag, utgått från den förutsättning, att staden Göteborg verkligen skulle vara till ersättning berättigad. Jag vill nu icke inlåta mig i någon pröfning härom, men jag anser emellertid att i sammanjemkningsförslaget bort oförändrade bibehållas de af Första Kammaren beslutade tilläggsord; och anhåller, att Herr Talmannen behagade härom framställa proposition.

Herr Nils Larson: För min del vågar jag anhålla, att Kammaren, med vidblifvande af sitt förut i ämnet fattade beslut, ville afslå Utskottets nu framlagda sammanjemkningsförslag.

Herr Friherre Liljencrantz: Jag lemnar derhän den delen af den förste talarens yttrande, som afsåg huruvida Utskottet ställt sig till efterrättelse gifna föreskrifter i fråga om sammanjemkning af olika meningar, och håller mig till Utskottets förevarande förslag, huruvida nemligen detsamma kan anses antagligt eller icke. Jag tror då, att billigheten fordrar, att Kammaren antager samma förslag; ty att medgifva kommunen rättighet att få den ersättning, hvartill hon kan visa sig vara lagligen berättigad, är i sanning en koncession, hvarför icke någon bör rygga, ty det heter ju icke, att kommunen skall hafva någon ersättning, utan allenast att, för den händelse hon dertill kan visa sig lagligen berättigad, sådan godtgörelse äfven må henne tillerkännas. Skulle nu Kammaren, genom att afslå Utskottets ifrågavarande sammanjemkningsförslag, förklara, att Kammaren icke vill gifva staden den ersättning, hvartill den kan visa sig lagligen berättigad, så säger ju Kammaren i och med detsamma, att Kammaren icke fäster afseende vid laglig rätt; och detta kan väl icke vara Kammarrens mening. Jag yrkar derföre, att Kammaren måtte bifalla Utskottets ifrågavarande förslag.

Herr Hedlund: Den opinionsyttring, som jag nyss tyckt mig finna här inom Kammaren efter åhörandet af Friherre Liljencrantz' anförande, skulle kunna göra det öfverflödigt för mig att vidare yttra mig i ämnet, men eftersom jag fått ordet, vill jag dock erinra, att den debatt, som här inom Kammaren egde rum vid behandling af 27:de punkten i Särskilda Utskottets Utlåtande N:o 1, hufvudsakligen afsåg, huruvida i Kammarens beslut borde något inryckas i fråga om ersättning efter öfverenskommelse med Göteborgs stad. Detta afslogs af Andra Kammaren, men bifölls deremot af Första Kammaren, dock med tillägg af orden: "så vida staden dertill kan visa sig vara lagligen berättigad." Nu har Utskottet trott sig kunna sammanjemka de olika meningarne genom att utesluta hela frågan om öfverenskommelse och blott bibehålla, att staden skulle erhålla den ersättning, hvartill den kunda vara lagligen berättigad. Det är icke för Göteborgs skull jag förordar Utskottets förslag i denna del, utan för Kammarens egen skull, då jag icke anser det vara Kammaren värdigt att nu, på rak arm, förklara, det den icke bryr sig om huruvida en sådan rättsfråga som denna varder lagligen pröfvad eller icke.

Efter denna öfverläggning framställdes propositioner på de afgifna yrkandena; och blef Utskottets förslag i oförändradt skick af Kammaren bifallet.

Punkten 5.

Bifölls.

§ 7.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 6 (i samlingen N:o 44), i anledning af väckt motion rörande fördelningen emellan socknar inom samma pastorat af återvunnen helgonskyld.

§ 8.

Vid nu skedd föredragning bifölls Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 9, i anledning af väckt motion om ändring af 37 § mom. 3 Riksdagsordningen.

§ 9.

Härefter föredrogs Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 10, i anledning af väckt motion om ändring i 59 § Riksdagsordningen.

Herr Hierta: Då Utskottet synes icke hafva fäst at något afseende å min ifrågavarande motion eller ansett sig kunna på grund af densamma föreslå någon ändring i gällande Riksdagsordning, så torde det vara utan ändamål, att jag nu söker tillvägabrinda en återremiss af Utlåtandet, helst, i allt fall, vid Riksdagens nu snart förestående slut, något vi-

dare åtgörande i saken icke lärer kunna medhinnas; men då jag vid remissen till Utskottet af denna min motion var af sjukdom hindrad att infinna mig i Kammaren, så tager jag mig friheten att med några ord bemöta den invändning, som mot förslaget blifvit gjord, hufvudsakligen från den synpunkt att hela vårt närvarande representationssätt skulle vara grundadt på en samtidig pröfning af ärendena i båda Kamrarne. I motionen har jag sökt deducera orsaken, hvarföre jag ansett lämpligt att här, såsom i de flesta andra konstitutionela länder, ärendena först föredragas i den Kammare, som närmast är vald af folket, samt att Medkammaren mera innehar rolen af en pröfningsinstans. Denna tanke har, såvidt jag kunnat finna, icke blifvit af Utskottet vederlagd. I min motion har jag vidare påpekat, det orsaken, hvarföre icke Regeringen vid framläggandet af förslag till ny Riksdagsordning ansett lämpligt låta inflyta de bestämmelser, hvarom jag nu framkommit med förslag, sannolikt härledt sig från nödvändigheten att till en början icke afvika från den plägsed, som under gamla representationssättet egde rum, då ärendena samtidigt behandlades hos alla fyra Riksstånden; men jag vågar dock förutsätta, att Regeringens mening ursprungligen varit sådan jag nu antydt, och torde det svårligen kunna bestridas, att det ju skulle leda till en bättre och nogare pröfning af ärendena, om desamma föredrogs först i ena Kammaren och sedan i den andra.

Att nu vidlyftigare uppehålla mig härvid skulle endast vara att pröfva Kammarens tålmod, och vill jag derföre låta motionen hvila till en kommande riksdag, då densamma möjligtvis kan hafva bättre utsigt till framgång. Dock vill jag tillägga, att den enda bland Utskottets invändningar, som torde förtjena något afseende, är att ärendenas samtidiga behandling i Kamrarne skulle stå i nära nog ovilkorligt sammanhang med deras beredning i ständiga eller särskilda Utskott, men jag har likväl icke kunnat finna detta inkast på något sätt fullständigt motiveradt. Jag inskränker mig emellertid till denna reservation, då icke någonting vidare står att vinna under innevarande riksdag.

Vidare anfördes icke; och Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Föredrogs Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 11, angående väckt motion om ändring i Riksdagsordningens 6, 9, 12 och 53 §§.

Ordet begärdes af

Herr Jöns Pehrsson: Då den motion, jag tagit mig friheten framställa, från vissa håll framkallat synnerligen graverande anmärkningar såväl mot mig som mot många utom Riksdagen stående, med mig liktänkande, kan jag icke låta Utskottets Utlåtande passera utan att beledsaga det med några ord, icke derföre att jag hyser någon förhoppning om framgång för motionen hvarken nu eller i den närmaste framtiden, hvilket jag öck i motionen antydt, utan derföre att jag anser det vara en ren nödvändighet, att de af mig föreslagna förändringar en gång komma till stånd.

Då jag vidrört det olika bedömande, för hvilket min motion varit föremål, kan jag icke underlåta att, bland dem, som mer eller mindre orättvist kalfatrat motionen, framhålla en viss Göran, hvilken uti en tidning på ett synnerligen sårande sätt framställt min motion. Jag finner mig dock deri. Min motion har haft det med sig, att det visat sig, att en viss stor personlighet, hvilken gått och gällt som den finaste taktiker, låtit sina verkliga tänkesätt framskymta. Om han ock ansett sig böra mot mig framkasta den beskyllning, att jag saknade folkvett, så hade han åtminstone icke bort göra en sådan tillvitelse mot en mängd personer, hvilka stå utom Riksdagen. Ordspråket säger visserligen, att eget beröm luktar illa, men jag vågar dock smickra mig med, att det finnes lika många utom Riksdagen, hvilka gilla min motion, som det finnes ledamöter inom Representationen, hvilka ogilla den.

Utskottets skäl för dess hemställan, att min motion måtte lemnas utan afseende, påminner mig om en berättelse, som jag hört i min barn-dom. En possessionat, som skulle tillsätta ett pastorat, lofvade en prest att utnämna honom, om han kunde hålla en god predikan öfver ett ingångsspråk, som skulle för presten framläggas. Uppkommen å predikstolen fann presten ett papper, hvars första sida ingenting innehöll. Han vände papperet om, men den andra sidan innehöll ej heller något. Presten, som emellertid måste hitta på något ingångsspråk, utropade då: intet, intet, af intet skapade Gud världen! Detta kan tillämpas på Utskottet, som med ett enda ord bemött motiven i min motion, hvilka dock torde förtjena att tagas i något öfvervägande. Jag har i detta, likasom i andra fall, uttalat den nakna sanningen och följt min öfvertygelse.

Hvad nu sjelfva frågan angår, så vågar jag påstå, att det icke finnes någon rimlig rättsgrund för stadgandet, att ledamöterna i Första Kammar-nen skola i nio år arbeta i fäderneslandets tjenst utan någon ersättning. Detta utgör för mig ett särskildt skäl för förslaget om ledamöternas väl-jande för en tid af endast sex år. Jag tror, att man bör vara tacksam mot dem, som äro nog uppooffrande att under en sådan tidrymd arbeta till fäderneslandets båtnad. Efter den tidens förlopp skola nog andra uppstå, villige att intaga de förres plats. Jag tror äfven, att det är omöj-ligt att vid valtillfällena alltid råka på de dugligaste personerna; och det torde således äfven ur denna synpunkt vara lämpligt, att tiden något in-skränkes.

Hvad vidare angår valcensus, hvilket ord genom bristande uppmärksamhet vid korrekturläsningen af min motion kommit att heta valcensus och hvarför jag blifvit mycket hånad, så anser jag att den nuvarande höga bestämmelsen för valbarhet icke bör fortfa-ra, ty jag är öfvertygad att fosterlandskärleken och det goda nitet icke kunna skattas i penningar, utan böra vi söka förskaffa oss en Riksdagsordning mera byggd på kristendo-mens grundsatser.

Beträffande den del af motionen, som afser uteslutande af Konungens rådgifvare och andra förtroendetjenstemän, så tror jag att denna förändring skulle för dem medföra en väsendtlig lättnad, emedan, enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen, Regeringens ledamöter och Andra Kam-maren hysa alldeles motsatta åsigt-er angående de flesta grenar af förvalt-ningen. Vid Kammarrens sista sammanträde kämpade Regeringens leda-

möter varmt för att icke den minsta förändring skulle vidtagas i afseende på administrationen, och detta visar, att man icke kan förutsätta, att förtroendeembetsmän skola öppet framträda och förfäktat sina åsikter, ty deras existens är deraf i viss mån beroende. Jag medgifver dock villigt, att de finnas, hvilka äro nog sjelfständiga att uttala hvad de tänka, men de äro icke många.

Jag har hvarken vilja eller förmåga att närmare utreda frågan och tror dessutom, att det icke skulle till någonting tjena; men jag anser det vara af stor vikt, att Kammaren i denna fråga uttalar en opinionsyttring. Det skulle annars för Svenska folket vara bortkastade penningar att betala dessa utgifter, som Riksdagen medför. Andra Kammaren kan visserligen, såsom man säger, mota Olle i grinden, men dervid kommer det att i en lång framtid förblifva om man icke vill akta på de två ord jag i min motion uttalat, nemligen *folkvilja* och *folkmagt*. Antagligen blir det dessa, som måste göra revolution i riksdagsförhandlingarne, nemligen så att Riksdagen nekar anslag. Man får då se huru lätt det blir att regera utan penningar, och det blifver slutligen det enda sätt att framkalla en annan sakernas ordning.

Jag tror icke, att det var någons mening, då nya Riksdagsordningen antogs, att den skulle oförändrad gälla i all framtid, och jag tror äfven, att det är nödvändigt, att den icke länge består oförändrad, så vida folkandan skall kunna göra sig gällande inom Riksdagen.

På grund af hvad jag nu haft äran anförä, anhallar jag, att Kammarerna måtte bifalla, hvad jag i min motion föreslagit.

Herr Hierta: Äfven med denna motion förhåller det sig så, att anmärkningar icke kunna leda till någon påföljd, i anseende dertill att blott få dagar af riksdagen återstå, men saken är dock alltför vigtig för att behandlas så snöpligt som Utskottet gjort, då Utskottet sagt, att, äfven om Utskottet icke i öfrigt ansåge motionärens förslag olämpligt, skulle ensamt den omständighet, att det framkommit så tidigt efter den nya Representationens införande, hafva utgjort giltig anledning att motsätta sig detsamma. Det kan väl dock icke nekas, att, om i nya Riksdagsordningen finnes något, som erkännes såsom ett fel, det bör afhjelpas och icke, på sätt Utskottet förmenat, stå qvar derföre att felet icke fått räcka länge nog. Jag vill derföre önska, att ett sådant sätt att behandla motioner icke må blifva sed i kommande Konstitutions-Utskott.

Ehuru motionen afhandlar flera olika ämnen, har likväl Utskottet tagit den i klump, i stället för att yttra sig öfver hvarje särskildt förslag till ändring i de olika grundlagsparagraferna. Det är derföre jag anhåller att, då otvifvelaktigt flera motioner framdeles komma att väckas om ändring i grunderna för valbarhet till Första Kammaren, nu få yttra några ord i denna fråga.

Jag kan icke ingå på motionärens förslag, att Första Kammarens ledamöter skulle åtnjuta arfvide, ty derigenom skulle väsendtligen ändras den karakter Första Kammaren bör hafva. Dessutom skall det säkert aldrig komma att felas lämplige personer, som äro villige att åtaga sig detta bestyr utan något arfvide.

Deremot tilltror jag mig icke att uttala något bestämdt omdöme, huruvida den föreslagna nedsättningen i census är lämplig eller icke. Den synes mig åtminstone icke medföra någon fara, men skulle lemna tillfälle till större urval af representanter. Jag lemnar dock mitt omdöme härom in suspenso.

I en omständighet instämmer jag med motionären, och det är, att Första Kammarens ledamöter icke böra väljas för längre tid än sex år. De flesta af dem hafva redan hunnit en hög ålder, då de väljas, och om de under under nio års tid skola fortfara med representantkallet, så är anledning befara, att en eller annan kommer att öfverlefva sig sjelf, hvilket också hvar och en, som hunnit den åldern, kan hafva skäl att frukta.

Jag anser det derföre vara en lämplig proportion, om Första Kammarens ledamöter valdes för dubbelt så lång tid som Andra Kammarens. Om således motion derom kommer att vid nästa riksdag väckas och jag då skulle vara ledamot i denna Kammare, kommer jag att rösta för densamma, och jag tror, att den skall erhålla majoritet icke blott i denna Kammare utan äfven i den Första.

Jag har blott velat tillkännagifva detta, emedan jag tror det vara ganska nyttigt, att en och annan uttalar sin åsigt i frågan.

Herr Ola Jönsson: Det förhåller sig väl icke alldeles så som Herr Jöns Pehrsson antydde, att nemligen Utskottets ifrågavarande Utlåtande icke skulle innehålla någonting, ty Utskottet har ju framlagt skäl för sitt yttrande, ehuru jag betviflar, att dessa skäl äro hållbara. Utskottet yttrar bland annat, att de af motionären föreslagna förändringar i Riksdagsordningen skulle i-väsentlig mån rubba de grundvalar, på hvilka den nya Representationen hvilat. Detta må nu visserligen vara sannt, men jag tror likväl, att det hade tillkommit Utskottet att undersöka huruvida dessa grundvalar genom de föreslagna förändringarne blifvit svagare, samt om genom samma förändringar Representationen skulle hafva, något förlorat. För min del tror jag icke, att det skulle gå sämre här än i andra länder, hvarest icke finnes föreskrifvet vilkor om förmögenhet för ledamöterna i Första Kammaren till så högt belopp som här i landet, såsom t. ex. i Norge, och tror jag, att de offentliga ärendena der skötas lika bra som hos oss.

Vidare har Utskottet anført såsom skäl att motsätta sig förslaget, att detsamma framkommit så tidigt efter den nya Representationens införande. Jag tror dock, att hvar och en som deltagit i behandlingen af nuvarande Riksdagsordning den riksdag då densamma antogs och som då tog densamma i närmare betraktande, nogsam insåg, att densamma i flera afseenden tarfvade förändringar, och vågar jag antaga, att erfarenheten redan nu visat, att ändringar i de paragrafer af Riksdagsordningen, hvilka Jöns Pehrssons ifrågavarande förslag afser, äro behöfliga, likasom jag äfven från det förhållande, att både i Första och Andra Kammaren motioner framkommit om ändring i ett eller annat hänseende af gällande Riksdagsordning, vågar draga den slutsats, att det numera icke kan anses vara för tidigt att väcka förslag om dylika ändringar. Följaktligen kan jag icke godkänna de af Utskottet anförda skäl, och är ej heller belåten med det slut i saken, hvartill Utskottet kommit.

Herr Leffler: Den förste talaren har icke precis påstått, men dock låtit påskina, att ett af honom antydt ordfel i hans motion skulle uppkommit, icke genom misstag vid uppsättandet af sjelfva motionen, utan genom förbiseende af korrekturläsaren. Då emellertid viget ligger deruppå, att de hos Riksdagen anställde korrekturläsarne fortfarande få bibehålla det anseende, de hittills med rätta åtnjutit, att med nit och noggrannhet sköta sina befattningar, så anhåller jag att få påpeka, att det ord hvar emot anmärkning skett, i motionen influat till följd af skriffel af författaren och ingalunda genom tryckfel. Jag var nemligen händelsevis sjelf närvarande i Riksdagens kansli, då korrekturet på den ifrågavarande motionen lästes, hvarvid, sedan felet blifvit upptäckt, samt korrekturläsaren tillsport tryckeriföreståndaren hvad som dervid vore att göra, denne förklarade, det han icke tilltrorde sig att ändra ett ord, som så tydligt var skrifvet, och då det icke var tillfälle att träffa författaren för att fråga honom om hans mening samt tryckningen icke fick uppehållas, fanns det intet annat råd än att låta det ifrågavarande ordet för författarens räkning qvarstå.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: Att ett samhälles bestånd i väsendtlig mån beror på helgden af dess grundlagar torde svårigen kunna vederläggas. Lång tid är icke förflyuten sedan vi fingo emottaga nya sådana lagar, hvilka öfver hela landet helsades med jubel; och tror jag derföre, att det icke skulle hafva goda följder med sig, att nu, så kort tid efter dessa lagars antagande, deruti vidtagna ändringar. Må vi derföre tills vidare vänta och se till, om verkligt behof af ändring företer sig, men må vi icke nu framkomma med förslag i sådan syftning, hvilket allenast skulle vara att visa missaktning mot dessa grundvalar för vårt konstitutionela samhällsskick. För min del yrkar jag derföre bifall till Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Staaff: Jag vill på förhand nämna, det jag icke absolut skulle vilja motsätta mig en eller annan jemkning i fråga om bestämmelserna rörande Första Kammarens sammansättning, ehuru jag nu icke anser lämpligt att närmare påpeka den riktning, i hvilken jag tänkt mig dessa jemkningar böra kunna ega rum; och detta hufvudsakligen derföre, att jag, vid genomläsande af motionen, kommit till den slutsats, att motionären med densamma afsett att närma Första Kammaren till dess natur och sammansättning till Andra Kammaren och således införa de verkningar, som äro förenade med enkammar-systemet. Detta är onekligen, trots hvad man derom må säga, ett förslag till en så genomgripande förändring och rubbning af de grundvalar, på hvilka den nya Representationen hvilat, att endast den omständigheten, att ett så omfattande förslag framkommit så tidigt efter den nya Representationens införande, utgjort, enligt mitt förmenande, tillräcklig anledning för Utskottet att afslå samma förslag, ty skulle man börja så tidigt med ändringar i gällande Riksdags-ordning, så torde det vara svårt att säga hvart detta skulle föra oss. Må vi derföre låta några riksdagsperioder förflyta och sedan se till, om något verkligt behof till en eller annan ändring gör sig gällande; men må vi icke nu rubba sjelfva

grunden, hvarpå Kamrarnes olika sammansättning hvilat, så att Kamrarna blifva hvarandra alldeles likställda.

Hvad angår det af Herr Hierta emot Utskottet uttalade klander därför, att, enligt hans förmenande, Utskottet skulle alltför knapphändigt behandlat Herr Jöns Pehrssons ifrågavarande motion, så vill det synas mig, som vore Herr Hierta den, som minst hade anledning beklaga sig öfver Utskottet, då hans motion om ändring i 59 § Riksdags-ordningen blifvit af Utskottet så grundligt och fullständigt vederlagd. Hvad åter beträffar Herr Hiertas yttrande derom, att Första Kammarens ledamöter borde utses för kortare tid än 9 år, emedan de annars blifva för gamla, så förefaller i sanning ett sådant skäl besynnerligt, då vi för en kort stund sedan hörde Herr Hierta låta förstå, det han tilläfventyrs äfven nästa riksdag skulle komma att deltaga i riksdagsförhandlingarna, samt vi derjemte hafva oss bekant, att han redan år 1823 började sin riksdagsmannabana. Detta är dock en vida längre tid än hvad som påräknas af Första Kammarens ledamöter. Då vi följaktligen kunna hoppas, att många af våra utmärkta män skola kunna uppnå en lika hög ålder som Herr Hierta och äfven i någon mån bibehålla den stora och ovanliga arbetsförmåga, som Herr Hierta i så hög grad besitter, så skulle jag anse det vara en verklig olycka, om sådana män blott för deras ålder skulle uteslutas från Representationen. Skulle deremot under tidernas lopp deras krafter aftaga och deras arbetsförmåga minskas, så lära de i sanning icke underlåta att sjelfmant lemna riksdagsbestyren samt slå sig till lugn och ro på sin ålderdom.

Herr Siljeström: Utskottet yttrar bland annat, att de af motionären föreslagna förändringar skulle i väsendtlig mån rubba grundvalarne för vår nuvarande Representation. Jag vill med anledning häraf nämna, det jag för min del visst icke hyser denna utomordentliga vördnad för grundlagen, hvilken kommer en och annan att motsätta sig grundlagsförändringar, äfven der uppenbara fel kunna påvisas; ty jag har alltid trott, att förnuftets grundlag ändock står högre än alla skrifna lagar; men med afseende på de förändringar, som här blifvit föreslagna, må jag bekänna att jag hyser mina betänkligheter, så till vida som jag befarar, att det endast skulle anses såsom bevis på en allt för långt drifven oro, om vi redan nu skulle företaga oss att ändra detta representationssätt, som för tre år sedan infördes. Jag medger dock på samma gång, att, om på grund af detta yttrande någon skulle fråga mig *när* jag anser rätta tiden vara inne, för att i denna nya Riksdags-ordning vidtaga behöfliga ändringar, jag verkligen skulle blifva svarslös. Likväl, om jag säger, att vi i det fallet må kunna gifva oss till tåls under den första treårsperioden, så tror jag sannerligen icke, att någon befogad invändning deremot skall kunna göras. Jag tror nemligen icke, att våra komittenter, d. v. s. Svenska folket, hitskickat oss för att kullkasta den representation, som med så stort förtroende omfattats och så enhälligt antagits, utan verkligen blott för att försöka så godt denna representation förmår att uträtta; och må det därför vara efterträdare förbehållet att göra de förändringar i Riksdags-ordningen, som kunna anses vara af behofvet påkallade.

Emellertid, då fråga om sådana slags förändringar blifvit väckt, anser jag det icke vara ur vägen att egna några ögonblick åt betraktande af

denna fråga. Det lärer väl icke vara något tvifvel derom, att ju kvalifikationerna för valbarhet till Första Kammaren äro öfverdrifna. Man har mer än behöfligt sökt kringgärda denna Kammare med garantier i konservativ syftning; genom bestämelsen om elektorvalen såsom beroende af rösträtten vid kommunalstämma; genom det medelbara valsättet och genom ålders- och förmögenhetskvalifikationerna, till hvilka sednare äfven får räknas, att Första Kammarens ledamöter icke uppbära något arvode. Hvad nu till en början angår det medelbara valsättet samt åldersbestämelsen, så har jag icke hört något klander häremot framställas och lemna derföre å sido denna del af frågan: men hvad deremot vidkommer den kommunala rösträtten och förmögenhetskvalifikationerna, så tror jag, att då åtminstone för den närmaste framtiden icke finnes något hopp att, med utsigt till framgång, framkomma med förslag till ändring i sistnämnda hänseende, så böra alla bemödanden gå ut på att åstadkomma en önskvärd förändring af den kommunala rösträtten, hvilken sednare väl bör betraktas just med afseende på dess kommunala betydelse, men utan hänseende till politiska kombinationer. För att vinna detta ändamål synes mig, att man åtminstone för närvarande kan och bör lemna den andra frågan ur sigte. Detta rent praktiska skäl gör ock, att jag icke nu velat biträda motionen, emedan bifall till densamma verkligen skulle aflägsna hoppet om ändring i fråga om den kommunala rösträtten. Hvad denna sednare beträffar, så tror jag, att man äfven från den konservativa sidan gerna kan, ur politisk synpunkt sedt, medgifva ändringar häri, helst det i allt fall återstår fullt tillräckliga garantier för att åt denna Kammare bibehålla dess konservativa karakter.

Hvad angår motionärens förslag om tilldelande af arvode åt Första Kammarens ledamöter, så föreställer jag mig, att detta måhända närmast utgjort så att säga svar på tal; och påtagligt är att, om ändring sker i denna punkt, i förening med nedsättning af förmögenhetskvalifikationen, så måste karakteren af Första Kammaren högst väsendtligt komma att förändras. Jag lemna för ögonblicket derhän, om en sådan förändring är önskvärd eller icke; men säkert är att, om man vill bibehålla den skilnad i karakter hos de olika Kamrarna, som lagstiftaren afsett, så kan man svårligen gå in på hvad motionären i nyssnämnda hänseende föreslagit, likasom man åtminstone för den närmaste framtiden omöjligen kan emotse något bifall dertill från Första Kammarens sida. Men, såsom sagdt, hela frågan är af natur att icke nu böra upptagas, utan öfverlemnas åt kommande Riksdagars behandling.

Jag bör icke dölja, att Konstitutions-Utskottet äfvenväl blifvit ogynnsamt stånd emot motionen genom den ton, hvaruti densamma är affattad. Motionären har inlåtit sig på en klandrande kritik af de sistförflutna Riksdagarnes, synnerligen Första Kammarens verksamhet och det i temligen skarpa ordalag. Jag tror, att en dylik kritik, som må vara befogad, då den sker af personer som stå utom Riksdagen, såsom till exempel pressen, bör så vidt möjligt undvikas af Riksdagens egna ledamöter. Vi få väl utgå från det antagandet, att den ena är lika fosterländskt sinnad som den andra, och jag vet i sanning icke något skäl, hvarföre man ej skulle ega att tänka olika med Herr Jöns Pehrsson, till exempel i fråga om ordnandet af bankväsendet, eller hvarför detta skulle kunna berättiga honom

att mot olika tänkande utfara så som han gjort. Fullkomlig enstämmighet hos alla ledamöter inom en lagstiftande församling kan svårligen förutsättas och är icke en gång önskvärd; och detta är en omständighet, som ingen ledamot någonsin bör glömma. Aldraminst kunna sådana slags kritiker som motionärens bidraga att befrämja den enighet, sämja och kärlek, hvarom den Svenska allmänheten hvarje söndag gör förböner i kyrkan för vår räkning, utan snarare i sin mån att alstra den olycka och det förderf, som i kyrkobönen naivt nog sammanparas med tanken på Riksdagen och dess förhandlingar.

I afseende å de sistförflutna riksdagarna finnes i motionen äfvenledes uttaladt ett omdöme som jag icke vid detta tillfälle kan underlåta att med några ord vidröra. Jag ämnar icke för min del uppträda med någon panegyrik öfver dessa riksdagar och deras verksamhet; men en sak måste man erkänna, och det är att, äfven om de positiva resultaten i afseende å lagreformer icke varit många, så hafva likväl — och detta har för det närvarande varit af ojemförligt mycket större vikt — dessa tre Riksdagar vetat att häfda Representationens *politiska* ställning på ett sådant sätt, att jag icke tror att Svenska folket har skäl att vara missnöjdt med den gjorda representationsförändringen. — Jag slutar med att anhålla om bifall till Konstitutions-Utskottets Utlåtande.

Herr Jöns Pehrsson: Det är med anledning af ett par talaresh yttranden jag ansett mig befogad att ånyo begära ordet. Sålunda har man förebrätt mig hvad jag yttrat om "korrekturläsaren", och att jag vågat tala om en "misskrifning" som bort rättas. Uppenbart är likväl, att en misskrifning här egt rum och det påstår jag fortfarande. Lyckligtvis är dock hela saken, i och för sig, af ganska liten vikt, ty den gör mitt anseende hvarken större eller mindre.

Man har också förmenat, att det icke skulle gå an att påyrka några hastiga grundlagsförändringar, men jag betviflar, att detta antagande håller streck. Jag tror, att våra kommittenter valt oss för att vi skola i fosterlandets tjänst allvarligt och jemnt fortgå på den väg, som vi funnit genom den nya Riksdags-ordningen för oss utstakad, och sålunda i densamma söka åstadkomma de rättelser och förbättringar, som en allt mera vunnen erfarenhet visat vara nödiga. Sådana finnas nog. Jag har också såsom skäl för mitt förslag anført, att vi under den snart förflutna treårsperioden beklagligen endast mäktat åvågabringa små resultat; och samma åsigt tror jag vara mycket utbredd äfven *utom* Riksdagen. Jag tror mig således icke hafva genom förslaget framläggande på något sätt öfverskridit min rätt och min befogenhet. Jag har en gång förut medgifvit, att den af mig åsyftade förändringen i Första Kammarens sammansättning kunde anstå ännu någon tid, men på samma gång har jag förklarat, att en sådan, enligt mitt oförgripliga förmenande, måste komma att blifva nödvändig, om icke inom Riksförsamlingen gör sig gällande en bättre anda, än jag inbillar mig finna der, och om vi icke vilja mera arbeta tillsammans såsom bröder. Jag respekterar visserligen mina motståndare lika mycket som mina medhållare, men framför allt måste jag på den plats, jag innehar på detta rum, säga sanningen.

Jag anhåller fortfarande om bifall till min motion, och jag får gifva tillkänna att jag icke funnit något giltigt skäl hafva blifvit anfördt för ett uppskjutande af den förändring, som jag påyrkat och föreställer mig vara nödvändig.

Herr Carl Ifvarsson: Då frågan är fallen i Första Kammaren, torde det icke vara värdt att derom här hålla längre tal och orätt äfven att dermed upptaga Kammaren; men jag har likväl icke kunnat underlåta att uttala min mening, då motionären yrkat bifall till sin motion. Jag frågar då, om det är tänkbart, att man skall, utan närmare skärskådande af Utskott, kunna antaga en grundlagsförändring till hvilande *endast* på grund af motionärens lösligt framkastade förslag. Jag hemställer därför till motionären och till Kammaren, om detta vore välbetänkt. Härmed vill jag icke hafva sagt, att icke skäl kunna finnas att i en framtid påakta, i ett och annat hänseende åtminstone, detta förslag. Vi veta, att ett af villkoren för valbarhet till Första Kammaren redan undergått ganska väsendtliga rubbningar; jag menar föreskriften om egande af fastighet till ett visst taxeringsvärde, hvilket värde är beroende af priset å den fasta egendomen. Detta pris har under sednare tiden fallit samt kommer säkerligen att falla ännu mer, och fortfar detta under en längre följd af år, måste antalet af valbara representanter från landet till Första Kammaren slutligen blifva öfver höfvan begränsadt, så att jag tror, att en förändring i *detta* hänseende blir förr eller sednare nödvändig. Emellertid vill jag icke påstå, att erfarenheten ännu ådagalagt detta tillräckligt, men jag befarar, att det kommer att ådagaläggas inom ej så många år. För närvarande anser jag således icke något annat vara att göra än att lemna bifall till Utskottets hemställan, hvarom jag anhåller.

Öfverläggningen förklarades slutad. Derunder hade yrkats såväl bifall till Utskottets hemställan som afslag derå. Då af dessa propositioner den förra förklarades vara med öfvervägande ja besvarad, begärde

Herr Jöns Pehrsson votering och anförde dervid: Jag ber att få inskränka mitt yrkande om votering till den af mig föreslagna ändring af 6 § Riksdags-ordningen, enligt hvilken Första Kammarens ledamöter skulle utses för en tid af 6 år.

Vidare yttrade

Herr Rosenberg: Jag anser för min del, att, då votering är begärd, måste ock voteras blott om det eller de förslag, som förekommit, *innan* öfverläggningen afslutades. Eljest skulle man kunna få en ny diskussion om detta och sedan nya förslag och diskussion om dem i oändlighet.

Med Herr Rosenberg hördes flera ledamöter instämma.

Herr Talmannen tillkännagaf, att jemväl han delade den mening, som ansåg, att Herr Jöns Pehrssons sednaste yrkande, såsom framställt först

efter slutad öfverläggning, icke kunde upptagas. Herr Jöns Pehrsson afstod då från yrkandet på votering och

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Föredrogs Banko-Utskottets Memorial N:o 10, angående ändringar i i första, andra och tredje artiklarne af Bankoreglementet.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

Herr Indebetou: Som tiden börjar att blifva dyrbar, om det är Kammarens mening, att Riksdagen skall kunna afslutas inom den tid, som i grundlagen blifvit förutsatt, anser jag mig böra fästa Kammarens uppmärksamhet på den omständigheten, att förevarande punkt blifvit af Första Kammaren återförvisad. Om densamma af Andra Kammaren godkännes, blir följden, att Banko-Utskottet måste inbjuda Första Kammaren att uti detta beslut sig förena. Skulle en sådan inbjudning, såsom troligt är, af Första Kammaren afslås, skall sedan sammanjemkning eller votering ega rum. Men de få återstående dagarna af riksdagen torde knappast lemna rådum för ett sådant förfarande. Om deremot Kamrarne stadna i *samma* beslut, går saken vida fortare, emedan Utskottet i sådant fall kan omedelbart inkomma med förslag till förändrad redaktion.

Jag är väl icke precis underrättad om orsaken, hvarföre Första Kammaren återförvisat denna punkt; men dertill kunna dock finnas tvänne skäl. Det ena är, att i de båda momenten olika grunder framställts för priset å guld. I det förra är det *priset å guld på utrikes ort* och i det andra *invexlingspriset å caroliner*. Det har kunnat anses vara mindre principenligt att antaga tvänne olika grunder för samma sak. Åtgärden kan ock hafva föranledts af ett *annat* skäl, eller att för carolinerna bestämts tvänne olika pris, särskildt för in- och särskildt för utvexlingen. Nu kan det väl mindre betyda, hvilken orsak Första Kammaren må hafva haft till återremissen, men viktigare är, om Riksdagen skulle behöfva uppehållas för en så obetydlig fråga som denna. Jag tager mig derföre friheten hemställa, om icke Andra Kammaren ville instämma uti det beslut, som Första Kammaren fattat, på det att återremissen må kunna af Banko-Utskottet med större skyndsamhet behandlas.

Herr Kallstenius: Jag instämmer visserligen i hvad den föregående talaren yttrat om nödvändigheten af att återremittera frågan, för att få den, sedan Med-kammaren redan angående densamma beslutat en förändring i Utskottets förslag, afgjord med större skyndsamhet. Dock tror jag för min del, att denna Kammare bör något uttala sig om den riktning, hvaruti den önskar den föreliggande punktens förändring, och icke

blott återförvisa den; och då jag ej i allo kunnat dela den mening, som majoriteten inom denna Kammare genom sina beslut redan uttalat rörande en del af under denna riksdag afgjorda bankfrågor, specielt dem som gått ut på införande af ett nytt myntsysteem eller en så kallad guldstandard, när jag trott och tror att ett försök i den vägen redan nu både kunnat och bort göras, så tillåter jag mig, i akt och mening att såmedelst söka åvägabringa just ett sådant i sig sjelft temmeligen oskadligt försök, föreslå, att till 1 mom. af denna punkt må fogas ett tillägg, i syftning att dermed befordra guldmyntets cirkulerande i landet i större mått än som nu är händelsen och på samma gång åtminstone till en del framkalla från Riksbankens sida den billighet och rättvisa mot dess trafikanter, som de enskilda bankerna, ingen enda undantagen, bevilja sina, i det att de i sina kassor emottaga den Svenska carolinen till samma pris, hvartill Riksbanken utveklar densamma. Ingalunda kan det nemligen falla mig in att nu insistera på, det Riksbanken skulle uttaga steget så, att den af eu och hvar, till samma pris som den sjelf utveklar dem, återlöste sina egna caroliner, nej visst icke; utan åsyftar jag blott, att det guldmynt, som möjligen inflyter i Kronans uppbörder, må från Statskontoret kunna invexlas till samma pris, hvartill detsamma utlemnas från Riksbanken. Jag påyrkar derföre, att i slutet af detta moment må göras ett tillägg af följande lydelse: "dock att hvad som inflyter för Statens räkning godtgöres Statskontoret efter Bankens utvexlingspris".

För åstadkommande af en sådan ändring anhåller jag vördsammast om återremiss.

Herr Agardh: För min del kan jag icke fatta nyttan af en återremiss eller inse någon plausibel anledning till ett sådant yrkande. Det har visserligen talats om, att i den här föreslagna lydelsen af 8 § i Bankoreglementet någon motsägelse skulle förekomma, så att 1 och 2 mom. innehölle olika bestämmelser om samma sak. Jag kan ej finna detta. I det förra momentet står, att Fullmäktige skola bestämma ett pris, hvartill Svenskt och utländskt guldmynt i Banken emottages, och att de dervid skola till ledning taga priset på guld å utrikes orter. I det sednare åter säges, att *det sålunda bestämda* priset på det Svenska guldmyntet på carolinen skall vara gällande vid Bankens invexling af annat slag guld, så att värdet af kontrolleradt eller annat onyntadt guld mätes efter det för tillfället gällande invexlingspriset å caroliner. Icke kan väl detta sägas innebära någon olika "norm" för invexlingen. Om deremot ett sådant stadgande här infördes, som den siste talaren föreslagit, nemligen att Banken skulle ifrån Statskontoret emottaga guldmynt icke efter det i allmänhet bestämda invexlingspriset, utan till Bankens utvexlingspris, så blefve, enligt min föreställning, följden den, att vi skulle få i landet en dubbel standard med alla de olägenheter, som deraf vållas. För min del anser jag således, att ifrågavarande båda moment böra och kunna godkännas af Kammaren utan förändring. Om punkten återremitterades, skulle Banko-Utskottet dessutom komma att sakna laglig anledning att taga i öfvervägande den framställning, som under öfverläggningen nu blifvit gjord. Frågan har också under en allmännare form redan förekommit hos Utskottet, när Riksdagens Revisorer hade föreslagit, att in- och

utvexlingspriset för carolinerna måtte för framtiden sättas lika. Fullmäktige, som yttrat sig öfver detta Revisorernas förslag, afstyrkte detsamma på den grund, att, till följd af det på verldsmarknaden vexlande priset på guld, Banken, enligt Fullmäktiges förmenande, af en sådan åtgärd sannolikt skulle tillskyndas en icke ringa förlust. Det var efter tagen kännedom häraf, som äfven Banko-Utskottet ansåg, att det af Revisorerna väckta förslaget icke borde godkännas. Om man således i allmänhet ansett Banken icke kunna invexla dukater och caroliner till samma pris, som de utlemnades, så torde man väl icke heller kunna eller böra göra det undantagsvis till förmån för Staten. Då jag icke heller kan finna, att Riksdagen kan göra något bättre än att åt Fullmäktige lemna bestämmandet af det pris, hvartill guldmynt må i Banken emottagas, och att den icke bör inblanda sig i en fråga af denna beskaffenhet, anhåller jag om bifall till Utskottets hemställan i denna del.

Herr Rosenberg: Då den förste talaren yrkade återremiss, trodde jag, att han med visshet hade sig bekant, hvilka skäl föranledt Första Kammaren att återförvisa Betänkandet i denna punkt, och att dessa vore af den beskaffenhet, att de äfven kunde förmå Andra Kammarken till samma beslut. Men då så icke är förhållandet, och då den värde talaren i stället förklarar, att han kände dessa skäl endast gissningsvis, kan jag icke finna någon anledning för oss att äfven återförvisa Betänkandet. Det kan ju hända, att Första Kammarken vill något, som vi icke vilja; och då skulle vi genom ett sådant beslut, som vi kanske slutligen nödgades sjelfva ogilla, åtminstone icke påskynda Riksdagens afslutande. Nu har här visserligen såsom grund för återremiss framställts af en föregående talare ett särskildt förslag; men på detta vill jag för min del icke under något vilkor ingå, ty på sätt den siste värde talaren riktigt anmärkt, skulle man derigenom få en dubbel standard för myntbestämningen; utan tror jag, att man bör låta carolinerna tillsvärd vara hvad de äro, nemligen ett konventionsmynt, såsom dukater hittills varit. Vid sådant förhållande och då jag eljest uti de ifrågavarande båda momenten icke kan finna något som behöfver förändras, utan anser, att prisbestämelsen å såväl myntadt som kontrolleradt eller annat omyntadt guld kan tryggt öfverlemnas åt Bankofullmäktige, så yrkar jag, att den nu föredragna punkten må af Kammarken godkännas oförändrad.

Herr Wener: Jag har begärt ordet egentligen för att bemöta den förste talarens yttrande, att ärendets afgörande skulle påskyndas genom en återremiss. För min del fruktar jag, att derigenom just motsatsen skulle komma att ega rum. Då jag således i detta hänseende icke kan blifva ense med den värde talaren, utan, lika med Herr Rosenberg, tror, att en åtgärd af Andra Kammarken i sådan syftning sannolikt endast skulle leda derhän, att Utskottet komme att uppgöra ett nytt förslag till redaktion i enlighet med Första Kammarkens beslut, hvilket måhända icke skulle här godkännas och saken således ytterligare fördröjas; samt då jag ännu mindre kan instämma i Herr Kallstenii förslag, utan i detta fall förenar mig med Herr Agardh, får jag, som anser den nu föreslagna lydel-

sen af de båda momenten fullt adeqvrat och ändamålsenlig, för min del tillstyrka bifall till punkten oförändrad.

Herr Friherre Gripenstedt: Det är ledsamt, att debatten skall utspinna sig om ett förslag, hvilket så litet förtjenat att föranleda till diskussion; men när dock så skett, har jag velat tillkännagifva, att min åsigt öfverensstämmer med den Herr Kallstenius uttalat. Jag tror nemligen, att, om man för ärendets påskyndande beslutar återremiss, bör något skäl dertill angifvas; och i sådant fall anser jag det skäl han anfört vara riktigt, eller att en bestämmelse borde intagas i Bankoreglementet derom, att de caroliner, som i kronouppbörden finna användande, skola invexlas utan förlust. Men egentligen har jag begärt ordet för att bemöta Herr Agardhs påstående, att en sådan föreskrift skulle innebära detsamma som att antaga en dubbel standard. Detta är dock ett fullkomligt misstag. Det vore nemligen en dubbel standard, om man en gång för alla *fixerade* priset mellan guld och silfver. Men derom är icke här fråga, utan tvärtom att Bankofullmäktige skola ega rätt att bestämma *utvexlings*-priset efter guldets pris. Derigenom kommer guldmyntet att förblifva ett konventionellt mynt af föränderligt värde i förhållande till silfret, och en dubbel standard undvikes, men en möjlighet beredes likväl att utan förlust använda guldmynt vid uppbörden, då invexlingspriset dervid ej ställer sig annorlunda än utvexlingspriset, utan blifver, som det bör vara, detsamma.

Herr Björck: För min del kan jag icke finna annat, än att ifrågasvara 1:sta och 2:dra moment af 8:de § innefatta samma grunder för de deri omförmälda särskilda bestämmelserna, och att den olikhet, som i stadgandena ansetts för handen, icke är annan än olika uttryck för samma mening. Det går väl till, förmodar jag, nu som alltid, att Fullmäktige först bestämma värdet af det Svenska guldmyntet, förut dukater och nu caroliner, och sedan detta värde blifvit bestämdt efter den enda rationela grunden, som är priset på guld å utrikes orter, fastställes värdet af det utländska myntet äfvensom af kontrolleradt eller annat omyntadt guld efter priset å det Svenska guldmyntet. Så har, som sagdt är, städse förfarits hitintills, och Utskottet har ju också här föreslagit precis detsamma. Således förefinnes i dessa bestämmelser ingen olikhet utom den i uttrycken.

Den frågan kan visserligen göras, huruvida det är rätt, att Banken skall ega att utgifva guldmynt till annat och högre pris än det, hvartill detsamma af Banken emottages; men detta är en särskild fråga. Den hör icke till denna paragraf, utan förekommer i ett *annat* moment af en *annan* paragraf i Bankoreglementet. Denna är redan pröfvad af Banko-Utskottet samt af Riksdagen i viss mån, och således kan derom intet tal här uppstå. Att man i fråga härom kan vara af olika mening, må icke bestridas. Man kan, såsom en och annan här gjort, anse, att Banken bör hålla likhet i sitt in- och utvexlingspris. Banken får naturligtvis då vidkännas en större kostnad, än den skulle göra eljest. Och vill man lägga på Banken den förlusten, är den så obetydlig, att, om saken är riktig, man icke behöfver rygga tillbaka för *denna* konsekvens deraf, helst förhållandet endast till

en början torde ställa sig för Banken mindre förmånligt, men sedermera komme att småningom utjemnas af sig sjelft.

Hvad åter särskildt beträffar Herr Kallstenii förslag, skall det väl anses åsyfta, att Staten skulle kunna mottaga caroliner till Bankens utvexlingspris, då den till Statskontoret ingående kronouppbörden komme, der den aflemnas i guldmynt, att af Banken emottagas till högre pris än hvad i allmänhet betalas för carolinerna. På detta sätt beredes de skattdragande möjlighet att betala sina utskylder medelst caroliner, enär de derå tillgodonjuta en fördelaktigare beräkning än den i allmänhet gällande. Den frågan hör dock ej heller hit; men jag kan ej neka i alla fall, att, ehuru derigenom icke, såsom Herr Agardh förmenat, en dubbel standard skulle uppkomma, det deremot blefve opraktiskt att behålla 2:ne olika pris på sjelfva myntet, emedan, om man kan samla caroliner att lemna fram till uppbördsmannen, man får mera betaldt, än om man sjelf lemnar dem omedelbart till Banken. Föga anledning skulle derefter återstå att bibehålla olika ut- och invexlingspris. Det synes i allt fall, som skulle detta vara en så speciel fråga, att den icke bör afhandlas i sammanhang med den paragraf af Bankoreglementet, som inför en allmän föreskrift för Fullmäktige om inlösen af främmande och Svenskt mynt. Jag tror derföre äfven, att denna fråga bör anstå tillsvidare, likasom att den också bäst egnar sig för särskild behandling. Häraf följer således, att jag i förevarande hänseende yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Jag får fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att någon återremiss af förevarande punkt icke synes behöfelig, alldenstund Fullmäktige redan i § 8 fått frihet att bestämma invexlingspriset på carolinerna och i den 19:de § utvexlingspriset, samt ingenting hindrar Fullmäktige att med Staten träffa öfverenskommelse om det som här är i fråga. Vilja Fullmäktige icke det, så har Staten ju rättighet att i Riksbanken på depositionsräkning insätta caroliner och sedermera, när den finner för godt, uttaga dem i alldeles samma mynt. Följaktligen synes man mig utan vidare betänklighet kunna nu bifalla Utskottets förslag.

Herr Agardh: Jag anhåller att i första rummet få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att ingen motion blifvit väckt derom, att Banken skulle af Staten mottaga caroliner till något bestämdt pris, och när så är förhållandet, hemställer jag, om någon sådan fråga nu kan här blifva föremål för öfverläggning. Vidare tillåter jag mig att, i afseende på Herr Friherre Gripenstedts yttrande att genom den ifrågavarande åtgärden ingalunda tvänne standards uppkomma, göra den anmärkningen, att om ock detta må vara fullt riktigt, så blir likväl effekten densamma, som om vi fått tvänne olika, genom lag bestämda värdemätare. Man kan nemligen väl säga, att Fullmäktige icke blefve lagligen förhindrade att tid efter annan förändra invexlingspriset på carolinen, men hade det en gång blifvit tillkännagifvet, att carolinen emottogs i Kronans uppbörd till Bankens invexlingspris, och carolinen under detta skydd fått spridning i landet, manne, om Fullmäktige derefter företoge sig att nedsätta priset å carolinen till

till ett lägre värde, än det till hvilket den blifvit utgifven, man icke skulle få höra ett skrik i hela landet, att man blifvit bedragen på det guldmynt, som blifvit satt i omlopp; man skulle således i verkligheten vara förhindrad att förändra det en gång fastställda priset. I sammanhang härmed får jag slutligen fästa uppmärksamheten på en sak, som i denna fråga har kanske en icke liten, ehuru hemlig, inflytelse. Det står nemligen i ett af de sednaste häftena af den vidt utbredda och högt ansedda tidskriften *Journal des Economistes*, att det redan är bestämdt att carolinen skall mottagas i Statens kassor. Detta är åtminstone en för tidig uppgift, som någon nu torde vara intresserad i att göra till sanning. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Anders August Andersson: Af samma skäl, som af den förste talaren och Herr Kallstenius blifvit anförda, så får äfven jag för min del yrka återremiss.

Öfverläggningen var slutad. På framställd proposition bifölls Utskottets hemställan.

Punkten 3.

Herr Agardh: Jag fruktar att genom något förbiseende i mom. 2 inkommit några ord, som icke höra dit. Mom. 1 innehåller bemyndigande för Fullmäktige att för Bankens räkning anska valuta på utländsk ort, mom. 2 åter bemyndigande att disponera denna på utländsk ort befintliga valuta. Men nu står der i slutet af mom. 2 "eller i följd af erhållet utbetalningsuppdrag". Såsom dessa ord här lyda, skulle den genom dem uttryckta meningen tillhöra det första momentet; det är tydligen icke någon disposition af Bankens valuta på utrikes ort, som här är i fråga. Man har därför i Första Kammaren förändrat dessa ord så, att det skulle komma att heta: "eller genom uppdrag till utbetalning på annat sätt". Jag tillåter mig således att yrka bifall till den föredragna punkten, men med den förändring som af Första Kammaren blifvit antagen.

Herr vice Talmannen Mannerskant: Jag vill endast bestyrka riktigheten af hvad Herr Agardh föreslagit och dertill tillstyrka bifall.

Vidare anfördes ej. Enligt det framställda yrkandet bifölls Utskottets förslag med den förändring, att de i mom. 2 förekommande orden: "eller till följd af erhållet utbetalningsuppdrag" utbyttes mot orden: "eller genom uppdrag till utbetalning på annat sätt."

Punkterna 4—10.

Biföllos.

§ 12.

Föredrogs och bifölls Banko-Utskottets Utlåtande N:o 11, i anledning af enkan *A. M. C. Karlholms* ansökan om eftergift af skuld till Riksbankens diskontkontor.

§ 13.

Härefter skedde föredragning af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 15, i anledning af väckta motioner om särskild beskattning å socker-tillverkningen af vitbetor eller andra organiska ämnen.

Herr Per Eriksson: Af de skäl, jag i min reservation anført, torde synas, att jag icke biträder Utskottets förslag i denna fråga. Jag kan icke tro, att införandet af en sådan beskattning som den här föreslagna öfverensstämmer med de friare åsikter i tullagstiftning, som under föregående riksdagar gjort sig gällande, och då icke heller genom vitbetssockerfabrikationen någon nämnvärd minskning i sockertullen är att befara, så anser jag denna åtgärd dessutom obehöflig. Börjar man med denna accis, så kan sedan sådan komma äfven på andra varor, på tobak och vin m. m. Jag tror icke, att man nu bör slå in på en sådan väg, som äfven skulle leda till tillskapande af en hop nya embetsmän. Slutligen anser jag icke Representationen hafva rättighet att gå kommande Representationer i förväg och bestämma en afgift, som flera år härefter skall komma att utgå. Jag yrkar följaktligen afslag på Utskottets Betänkande.

Herr Friherre Liljencrantz:

Herr Wijk: Det är nu tredje riksdagen, som denna fråga förelägges Kammaren till afgörande, och nekas kan icke, att under denna tid densamma vunnit mycken terräng, hvilket visar sig såväl af votingarne vid de föregående tvänne riksdagarne som ock af de nya motioner, som vid denna riksdag uti frågan blifvit väckta. Man har allt mer och mer kommit till insigt derom, att det blott är en enkel gärd af rättvisa mot den stora allmänheten, som åtagit sig den tunga skatten af sockertullen, att inkomsten deraf användes till Statens nytta och fyllande af de allmänna statsbehofven, men icke till att rikta några enskilda personer eller till att uteslutande befrämja dessas fördel. Äfven de, som uteslutande ifrat för jordbrukets intresse, hafva numera betydligt modifierat sina åsikter i ämnet, hvilket man kan döma deraf att en ledamot i Första Kammaren, hvilken i följd af sina insigter och sin ställning är en framstående målsman för jordbruket, vid innevarande riksdag väckt motion om vitbetssockerfabrikationens beskattning. Utskottet har icke nu inskränkt sig, att, såsom det förut gjort, föreslå en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om en fullständig utredning af frågan utan denna gång formulerat ett förslag till stadganden angående vitbetssockerfabrikationens beskattning.

Hvad man än må kunna anmärka mot detta förslag, så kan man dock svårligen invända, att det ej är tillräckligt liberalt. Olika åsikter

hårom hafva dock förefunnits inom Utskottet, att döma af de flera reservationer, som emot dess förslag blifvit nedlagda. Hvar och en af reservationerne har beträdd sin egen väg och en af dem, Herr Per Eriksson, som representerat det rent exklusiva jordbruksintresset, har i sin reservation uttalat åsigter, som jag hoppas man allmänneligen numera anser beteckna en öfvervunnen ståndpunkt i vår tullagstiftning. En annan reservant, Herr Hæggröm, har erkänt det orätta uti statsinkomsternas användande till förmån för enskilde fabrikanter och därför framlagt ett annat förslag än Utskottet, men hvilket är lika riktigt i teorien, som det uti praktiken är omöjligt att genomföra, ty jag hemställer om det skulle vara möjligt att genom ökande af andra konsumtionsskatter eller genom direkt bevilling ersätta Staten den inkomst, som genom sockertullens borttagande skulle blifva den undanryckt.

Här har emot Utskottets förslag blifvit anmärkt, att Riksdagen i denna fråga icke kan fatta beslut, som ovilkorligen blifva för kommande Riksdagar bindande, och sannt är det visserligen att i ett dylikt beslut ligger endast en moralisk garanti. Sorgligt vore dock om en kommande Riksdag skulle upphäfva sådana bestämmelser och icke anse dylika beslut bindande, och jag vågar hoppas och tro, att så mycken konsekvens och kontinuitet skall finnas i vår näringslagstiftning, att kommande Riksdagar icke skola utan de mest tvingande skäl upprifva sådana beslut, hvarpå enskildes ekonomiska välfärd hvilat.

Hvad angår Herr Hæggröms förhoppning att i mån af hvitbetssockerfabrikationens tillväxt inbespara de tolf à tretton millioner, som nu årligen gå till utlandet för råsockerimportens betäckande, så är denna illusion redan skingrad af Herr Friherre Liljencrantz. En sådan besparing vore endast möjlig i det fallet, att hvitbetorna kunde odlas lika väl bland Norrlands myrar och kärr och på Westergötlands svältor som på Skånes hvetejord, men då nu endast den bästa jorden kan besås med hvitbetor, så får man icke beräkna fördelen af hvitbetsodlingen högre än till den skilnad, som uppkommer i afkastningen af jorden besädd med nu brukliga utsåden mot hvad hvitbetsodlingen lemnar. Vidare kan jag icke instämma med den föregående talaren uti att finna Herrar Meijers, von Geijers och Kinmansons reservation önskvärd, utan anser tvärtom den ganska farlig att antaga, då derigenom skattefriheten för hvitbetssocker-tillverkningen skulle utsträckas ända till år 1873, utan någon förutfattad bestämmelse huru och i hvad mån näringen sedan skulle beskattas. Hvilka skulle väl följderna blifva af en dylik lagstiftning? Jo, antingen att denna näring icke vunne någon framgång, då ända till 1873 en enda större fabrik komme i åtnjutande af den premie sockertullen innebär, eller också att så många fabriker uppstått, att de vid denna tid vore nog starka att återupplifva de sockerkrig, som den gamla Representationen bevittnade, och i hvilka de skulle med så mycket större framgång kunna kämpa för sina fördelar, som de icke skulle underlåta att strida under flaggan af en missriktad patriotism.

Såsom jag redan haft äran att nämna, har jag icke någon annan anmärkning mot Utskottets förslag, än att detsamma är alltför liberalt mot hvitbetssockerfabrikationen. Om någon hvitbetssockerfabrik ännu icke funnes, då vore Utskottets förslag ganska antagligt, ty de fabriker, som un-

der tiden kunde växa upp och taga fart, komme till hvarandra i ungefär samma förhållande, men nu finnes här i landet redan en stor dylik fabriksrik, som länge åtnjutit skydd för sin tillverkning, och ehuru man icke af Kommerce-kollegii årsberättelser kan klart inhemta huru mycket denna fabriksrik årligen tillverkar, tror jag mig dock ur goda källor kunna antaga beloppet till 1,500,000 skålpund socker om året, och med ett tullskydd af 8 öre per skålpund så utgör detta en liten nått present från Statens sida af 120,000 riksdaler i årligt premium. Jag hemställer huruvida uti en tid sådan som denna, då man har svårt att få Statens utgifter och inkomster att gå ihop, jag hemställer, säger jag, huruvida man med godt samvete kan bortgifva sådana presenter.

Inom Bevillnings-Utskottets andra afdelning uppgjordes det förslag, att frihet från skatt skulle beviljas till den 1 Juli 1871, och att sedermera en förökad beskattning af 2 öre per skålpund hvar tredje år skulle inträda, till dess den stigit till 8 öre eller till 0,8 af sockertullen. När förslaget inkom till Utskottets plenum, så lades tvänne frihetsår ytterligare till. Af opasslighet derifrån förhindrad var jag icke närvarande i plenum, då ärendet der föredrogs, och har icke heller af denna anledning kunnat anföra reservation mot Utskottets beslut, men jag anhåller nu få upptaga afdelningens förslag såsom mitt. Det är fullkomligt lika med Utskottets och skiljer sig derifrån blott deruti, att skattefriheten slutar med den 1 Juli 1871. Enligt mitt förslag skulle således andra punkten lyda så:

att undantag från denna bestämmelse medgifves sålunda: att nämnda tillverkning får skattefritt bedrivas till den 1 Juli 1871; att från och med den 1 Juli 1871 till den 1 Juli 1874 tillverkningen endast åläggas en skatt, motsvarande $\frac{1}{5}$ (0,2), från och med den 1 Juli 1874 till den 1 Juli 1877 $\frac{2}{5}$ (0,4), från och med den 1 Juli 1877 till den 1 Juli 1880 $\frac{3}{5}$ (0,6) samt från och med den 1 Juli 1880 till den 1 Juli 1883 $\frac{4}{5}$ (0,8), allt af vid dessa tider gällande tullsats å utländskt råsocker af mörkare färg än N:o 18 af den i världshandeln gällande Holländska standard.

Till det redaktionsförslag jag nu uppläst vågar jag yrka bifall i den förhoppning, att det måtte anses som en kompromiss mellan Statens anspråk å ena och deras som förfakta närings å andra sidan, en vapenhvila mellan de stridande åsigterna, fotad på sådana villkor, att när den en gång är antagen, den må kunna öfvergå i en varande fred.

Herr Hæggström: Herr Talman! mine Herrar! Då en föregående talare åberopat Herr Professor Arrhenius, "hvilken", såsom talarens ord föllo, "ej gerna kunde vara obehaglig för jordbrukaren", så tager äfven jag mig friheten citera hvad en med jordbruksnäringsen så förtrogen man som Landtbruks-akademiens sekreterare kan hafva haft för tankar om accisen å hvitbetsodlingen. Jag säger med flit accis å hvitbetsodlingen, ty lika litet som raffinadörerna af rörsocker betala tullen å sockret, lika litet komma hvitbetssockerfabrikanterna att betala accisen, som nog afdrages å priset å hvitbetorna, såsom det skett och sker i andra länder. Herr Arrhenii skäl mot all accis å hvitbetsodlingen synas mig så goda, att de här väl förtjena sin plats, och då andra talare redan citerat honom, beder jag få uppläsa hvad han vid 1867 års riksdag yttrade mot den äfven då ifrågasatta accisen. Han säger bland annat: "Vid början af hvarje ny

industri åtgår alltid en tid, innan vederbörande hinna sätta sig in i den-
samma, det fordras dertill erfarenhet, arbetsskicklighet o. s. v., och endast
i samma mån som denna erfarenhet och arbetsskicklighet ernås, kan in-
dustrien vinna utveckling och stadga i det hela. Märkligt nog, säger nu
Utskottet, sedan det relaterat förhållandena i Frankrike och Preussen, att
af denna korta historik torde inhemtas, att den inhemska sockertillverk-
ningen i dessa länder endast kommit till stånd under ett utprägladt skydds-
system. Detta är ett medgifvande, som jag tager fasta på, ty det visar,
att denna industri, just genom detta skyddssystem, i dessa länder fått till-
fälle att gå framåt, och att den, det förutan, ej kunnat nå den utveckling
den numera vunnit. När vi hafva dessa exempel för ögonen och derjemte
känna, att hos oss, i följd af bristande kapitaltillgång, svårighet möter att
få någon mera omfattande industri i gång, så torde det ej vara klokt att
lägga hinder i vägen för en industri, som håller på att uppblomstra. Och,
mine Herrar! hvarför skola vi lägga accis endast på sockertillverkningen,
hvarför icke lika gerna äfven på andra näringar, såsom t. ex. öltillverk-
ningen, hvilken bedrifves fabriksmessigt med jordbrukets alster. Man har
sagt, att den med hvitbetor odlade jorden skulle stiga ofantligt i värde i
följd af det genom skyddet stegrade värdet af dess afkastning. Jag frå-
gar, om detta kan vara skadligt? Stå vi då verkligen på den punkt, att
vi behöfva frukta att få för stora inkomster af vårt jordbruk? Det säges
äfven, att landet skulle göra en så stor förlust, om det ginge i mistning
af de 3 millioner, som årligen inflyta genom sockertullen. Om ock, hvil-
ket jag ej vågar hoppas, hvitbetssockertillverkningen skulle utveckla sig till
den grad, att vi ej behöfde importera något socker, så hemställer jag, om
ej förlusten af dessa 3 millioner skulle mer än motvägas deraf, att vi ej
längre voro nödsakade att årligen till utländingen betala de 13 millio-
ner, som nu årligen från landet utgå för importeradt rå- och raffinad-
socker. Jag yrkar afslag å Betänkandet.“ Under diskussionens fortgång
yttrar Herr Arrhenius bland annat följande: “Väl kan man ej vänta, att
hvitbetsodlingen allestädes skall kunna komma att bedrifvas uti den stora
utsträckning, som är erforderlig för sockerberedning af denna rotfrukt;
detta kan man endast vänta möjligen skall blifva förhållandet uti de me-
ra befolkade provinserna och inom dessa å de trakter, som hafva för hvit-
betan passande jordmån, en djup och rikt myllhaltig lättjord, men härstä-
des kan hvitbetsodlingen och en deraf beroende sockerfabrikation hafva en
framtid, om nemligen denna fabrikation derstädes ej genom acciser qväf-
ves i sin uppkomst; och det är af detta skäl som jag med min röst måste
motsätta mig Bevillnings-Utskottets förslag i detta hänseende, helst som
detta förslag tydligen innebär en önskan och förhoppning att till nästa
riksdag få från Regeringen framlagdt ett förslag till särskild beskattning
å tillverkningen af hvitbetssocker. Heldre skulle jag önska att få den
åsiqt af Riksdagen uttalad, att anläggningen af hvitbetssockerfabriker måtte
uppmuntras, om ej annat med tillförsäkran att inom vissa års förlopp
vara befriade från all skatt; och lyckades det att sälunda framlocka så-
dana fabriker med en nämnvärd betydligare tillverkning, först då kunde
tiden anses vara inne att tänka på dessa fabrikers beskattning“ *).

*) Kursiveringen gjord af den, som citerat talarens ord.

Då den åberopade talaren redan i år väckt motion om accis eller beskattning å hvitbetssockerfabrikationen, så framställer sig sjelfmant den frågan: har den ena eller andra eller begge de förutsättningar, utan hvilka samme talare icke ville lägga accis å denna näring, redan gått i fullbordan? Svaret härå måste, som hvar man väl vet, utfalla nekande, ty till dag som år hafva vi, lika litet som vid 1867 års riksdag, uppmuntrat anläggningen af hvitbetssockerfabriker genom tillförsäkran af vissa frihetsår och icke heller hafva några sådana fabriker med *nämnevärdd betydligare tillverkning* sedan 1867 framlockats. Nu likasom 1867 finnes blott *en enda* sådan fabrik i hela landet. Jag kan derföre icke finna, att motionären haft ringaste anledning att framkomma med ett förslag till beskattning i denna, först nu uppspirande, näring, hvilken, likasom andra för landet naturliga och nyttiga näringar, icke genom accis borde i sin födsel quävas, utan fast heldre genom lämpligt skydd på allt sätt omvårdas och uppmuntras. Bevillnings-Utskottets majoritet, som icke delat denna min åsigt, har nu, likasom vid de begge föregående riksdagarne, gått motionärernas i denna fråga önskingar till mötes och nu äfven föreslagit accis å hvitbetssockertillverkningen inom landet. Hufvudskälet för Utskottets tillstyrkan af accis är befarad minskning i tullinkomsterna å socker, ty Utskottet börjar motiveringen med följande ord: "Vid de båda sistförflutna riksdagarne har Bevillnings-Utskottet i anledning af äfven då väckta motioner i detta ämne uttalat den åsigt, att, om hvitbetssockertillverkningen inom landet finge fortfarande förblifva skattefri, skulle deraf föranledas en ej obetydlig förminskning i Statens inkomst af nu stadgade tull på råsocker, utan att sockerförbrukningen deraf erhöile någon motsvarande lindring, samt att man följaktligen borde antingen borttaga denna tullsats eller också med dess bibehållande förena en lämplig beskattning af den inhemska hvitbetssockertillverkningen, hvarigenom ersättning kunde beredas Statsverket för dess genom denna näring förorsakade förlust i tullinkomster." Att genom denna näring Statsverket icke förorsakats någon nämnevärd förlust, utan att tvärtom Statsverkets inkomst af sockertullen varit i jemnt stigande, är jag i tillfälle att visa genom åberopande af de siffror, som den uppgift jag förskaffat mig från Kongl. General-tullstyrelsens revisionskontors statistiska afdelning af den 3 April detta år upptager rörande "rikets införsel åren 1859—1868 af *"Socker"* alla slag, jemte beräkning af de i denna varuartikel för nämnda tid belöpande tullinkomster." För att icke trötta Kammaren allt för mycket vill jag endast åberopa den beräknade tullinkomsten för de sista 10 åren i jemna 100,000-tal.

Tullinkomsterna af socker, alla slag, utgjorde				1859	R:dr	3,000,000.
"	"	"	"	1860	"	3,300,000.
"	"	"	"	1861	"	3,500,000.
"	"	"	"	1862	"	3,300,000.
"	"	"	"	1863	"	3,700,000.
"	"	"	"	1864	"	3,400,000.
"	"	"	"	1865	"	3,800,000.
"	"	"	"	1866	"	3,600,000.
"	"	"	"	1867	"	4,000,000.
"	"	"	"	1868	"	4,700,000.

Anmärkas kan visst, att tillökningen 1867 och 1868 tillkommit genom den vid 1867 års riksdag beslutade förhöjningen å sockertullen, men äfven med beräkning af den lägre förut rådande tullen, hafva inkomsterna under dessa begge åren varit i stigande, ty med sagda lägre beräkning skulle tullinkomsten 1867 hafva varit 3,680,522 R:dr
och år 1868 3,868,071 „

Med dessa siffror för ögonen kan jag för min del icke finna något skäl för påståendet, att Statens inkomster af sockertullen minskats.

Då man nu vill lägga accis på hvitbetssockertillverkningen, åberopar man Frankrike såsom exempel och framhåller huru detta land 1838 började lägga accis å denna näring, som redan 1843 betungades med en accis till lika belopp som införselstullen å kolonialsocker, men man glömmar omtala, att i Frankrike förhållandet var och är helt annorlunda än hos oss, att, i och med hvitbetssockertillverkningens snabba tillväxt i Frankrike, kolonierna höjde starka klagorop deröfver, att deras socker drog en hög införselstull, under det hvitbetssockertillverkningen i moderlandet icke hade någon motsvarande skatt. Der gällde det koloniernas vara eller icke vara, — man blef således tvungen, att, som man säger, "ställa kyrkan midt i byn" och genom accis å den inhemska näringen skydda koloniernas sockerodling. Så vidt jag vet, hafva vi icke några sockerproducerande kolonier att skydda, och jag finner icke Frankrikes exempel på oss tillämpligt.

Utskottet medgifver visserligen, att någon skattefri tid bör denna näring förunnas, för att kunna ordna sig, och att skyddet sedan så småningom bör minskas, i samma mån näringen hinner tillväxa i spänstighet och kraft, men i stället för att efter vissa frihetsår nedsätta tullen å råsocker, hvarigenom denna nödvändighetsvara kunnat erhållas något billigare, föreslår Utskottet en successivt stigande accis, och förnämsta skälet är, som jag förr haft äran anföra, att Statsverket icke skulle kunna undvara mer eller mindre del af sockertullen. Näringens framtida bestånd och förkofran kan icke, såsom Utskottet låter påskina, blifva betryggad genom den nu föreslagna successiva beskattningen, ty kommande Riksdagar kunna icke, hvad bevillning angår, vara bundna af hvad nuvarande Riksdag derom beslutar, utan komma säkert att ställa sig grundlagens bud till efterrättelse. Kommer någon stor olycka öfver landet, så att utomordentliga ansträngningar erfordras i skatteväg, så är ju klart, att man först uppsöker sådana beskattningsföremål, som anses kunna bära förhöjd beskattning. Hvitbetssockertillverkningen blir nog då ihågkommen, och såsom skäl att med ens, om så prövas nödigt, uppsätta accisen lika med införselstullen å råsocker kommer att åberopas det skydd denna näring ändå skulle hafva af skilnaden i tull å råsocker och raffinad.

Ville man deremot antaga det förslag, jag i min reservation framlagt, eller att genom råsockertullens successiva nedsättning småningom minska skyddet, hvarefter näringen utvecklar sig och vinner stadga, så skulle den blifva fullt betryggad mot våldsamma rubbningar, ty ingen lärer väl med fullt allvar kunna påstå, att någon kommande Riksdag, åtminstone på långliga tider, skulle finna Statsverkets inkomster så blomstrande, att tullen å råsocker på en gång kunde borttagas. Konsumenterna skulle äfven derigenom få en nödvändighetsvara för långt billigare pris än nu.

Belägger man nu denna näring med accis, så torde, sedan denna väg en gång blifvit beträdd, det icke dröja länge, förr än man, af ömsinhet för Statsverkets inkomster, yrkar på accis å tobaksplanteringar, cikorieodling och mera dylikt.

Då jag tror mig hafva fullgiltiga skäl antaga, att det i min reservation framlagda förslag icke inom Riksdagen har tillräckliga sympatier för sig, vill jag icke anhålla om proposition derå, utan förenar mig med dem, som yrkat afslag på Utskottets Betänkande.

Herr Sandstedt: Denna fråga har varit föremål för öfverläggning vid flere föregående riksdagar, och att Utskottet kommit till det resultat, som nu till Betänkande föreligger, härleder sig derifrån, att de som ämnat uppsätta dylika fabriker för sockertillverkning yrka, att beskattningsfrågan först måtte bestämmas, enär ingen i annan händelse vågar nedlägga kapital i denna handtering, så länge säkerhet fattas för näringens framtida bedrifvande. Jag anser ock, att Utskottet kommit till det resultat, som kan godkännas, hvadan jag yrkar, att detsamma måtte af Kammaren bifallas.

Herr Friherre von Schulzenheim: Jag hade icke tänkt, det jag skulle behöfva uppträda i denna fråga, då jag hade hoppats att någon annan af Kammarens ledamöter inom Utskottet skulle uttala sig till dess försvar, men då de af desse ledamöter, som hittills haft ordet, uppträdt endast för att nedgöra Utlåtandet, må det tillåtas mig att med några ord söka ställa detsamma i dess rätta dager. Detta Betänkande är nemligen, enligt mitt förmenande, ett bland de bäst formulerade och mest genomtänkta af alla de Betänkanden, som någonsin ifrån detta Utskott framkommit. Det afhandlar ändock en fråga, som erbjuder särdeles många svårigheter att öfvervinna, förr än man kan hoppas vinna en tillfredsställande lösning deraf, men då alla detaljerna af denna fråga numera äro nogsamt kända och upplysningar härom återfinnas i Betänkandet, så har man nu endast att bestämma sig för den väg, hvarpå man vill komma till målet, då man känner den riktning, hvaruti lagstiftningen gått i andra länder, der denna industri vunnit stor utbredning och utveckling. För några få riksdagar sedan ingingo Rikets Ständer till Kongl. Maj:t med en underdånig skrifvelse, på grund hvaraf sedermera tullkomitéen tillsattes, och då denna skrifvelse, hvars särdeles fullständiga och förtjenstfulla motivering härleder sig från Herr Presidenten Åkerman, som i dessa ämnen fullt ådagalagt sin rika erfarenhet och öfverlägsna insigter, innefattar de grundsatser, som jag anser böra följas vid tullsatsers bestämmande, så hoppas jag, att Kammarerna icke illa upptager, det jag uppläser ett stycke deraf, så lydande:

— — — "Rikets Ständer hafva velat i underdånighet anhålla, att Eders Kongl. Maj:t behagade, efter föregången utredning af sakkunnige män, till Rikets nästsammanträdande Ständer i nåder aflemna förslag till ny tulltaxa, deruti med iakttagande af erforderlig enkelhet och konsekvens i afseende på uppställningen, införselstullarne för de fabrikat, som utgöra föremål för inhemsk industri, må föreslås till sådana belopp, att de å ena sidan icke kunna lemna den Svenska producenten tillfälle att skörda oskälig vinst på öfrige medborgares bekostnad, men å den an-

dra göra det för honom möjligt att med användande af omtanke och flit fördelaktigt bestå i konkurrensen med främmande, i afseende å klimat, läge och kapitaltillgång, mera lyckligt lottade länders industriidkare.“

Hvad nu specielt angår den fråga som föreligger, så ligger svårigheten att afgöra densamma deruti, att den står i så nära sammanhang med frågan om sockertullen, isynnerhet då denna, enligt min åsigt, utvecklats i orätt riktning, i det den blifvit satt alltför hög. Då denna industri för närvarande representeras af en enda större fabrik, så är denna för mycket skyddad genom 100 procents tull, och går man den vägen att småningom nedsätta tullsatsen, utan att bestämma huru långt man går, så kommer hvitbetssockertillverkningen derhän, att den saknar allt skydd då den bäst behöfver detsamma.

I nationalekonomiska som i politiska frågor är jag icke rädd att gå rakt till målet, och hvad jag i denna fråga först och främst åsyftar är jordbrukets upplyftande och förkofring, och detta sker genom införandet af hvitbetsodlingen i större skala. Ty på samma gång vi derigenom erhålla ett förbättradt jordbruk, införa vi också en ny industri, som befriar oss från erläggandet af betydliga utgifter till utlandet för erhållande af ett ämne, som blifvit nära nog en nödvändighetsvara och icke bör allt för hårdt beskattas. Den hittills gällande åsigten angående bedrifvande af denna näring har ansett, att detta bör ske icke igenom smärre fabriker utan genom större fabriksanläggningar, och detta gör sitt till att försvåra den närvarande ställningen, ty det är icke rätt att besluta så stora nedsättningar, att man derigenom gynnar några få fabrikanter på hela nationens bekostnad.

Huru nödvändig säkerhet i lagstiftningen angående denna industri är, framgår af en Fransk officiel skrift, af hvilken jag ber att få uppläsa några uppgifter, som fullständigt torde ådagalägga det af mig uppgifna förhållandet. Dessa uppgifter hafva afseende på hvitbetsodlingens inverkan på jordbruket och lyda sålunda:

“Den ofantliga produktionen af foderämnen, hvilken hvitbetsindustrien föranleder, framkallar en betydlig utvidgning af ladugårdsskötseln och följaktligen en stegrad fruktbarhet af jorden genom ökad gödseltillgång och sålunda en ökad tillväxt i afkastningen af jordbruket i alla dess delar.

Låtom oss undersöka denna verkan med afseende å hveteodlingen. Hushållningssällskapet i St:t Quentin i Frankrike har utrönt, att i kretsen Valenciennes, som innan hvitbetsindustrien infördes icke lemnade mera än 20 hectoliter hvete per hectare och i hela kretsen 250,000 hectoliter, skördas numera 30 hectoliter per hectare och i allt 420,000 hectoliter i kretsen. Det är hvitbetsodlingen, säger juryns officiella utlåtande, som Departement du Nord har att tacka för att det nu skördar i vissa trakter 45 och till och med 50 hectoliter per hectare.

År 1822 egde denna krets 400 nötkreatur — den göder nu 10,784.

Å andra sidan se vi ur en afhandling, nyligen offentliggjord af M:r de Tocqueville, följande uppgifter:

Den undersökning, som sistlidna år anställdes på föranstaltande af tillverkare af hvitbetsbrännvin, har ådagalagt, att på en omkrets af 89,457 hectarer, innefattande 500 brukningsdelar, odlades tillföre 1,947 hectarer

hvitbetor, men numera 21,405 hectarer. Hvete, som förut odlades på endast 21,909 hectarer, odlas nu å 27,570 hectarer, och afkastningen har stigit från 19 till 27 hectoliter. Antalet gödkreatur har från 6,975 ökat till 40,656 — arbets- och mjölkboskap från 25,386 till 51,439. — Antalet arbetare, sysselsatta under vintern, har stigit från 4,767 till 14,718 och under sommaren från 9,051 till 25,735 personer."

Samma fördelaktiga resultat bör man kunna vänta äfven hos oss, då man har erfarenhet derom, att sockerbetan frodas lika bra här och har lika stor sockerhalt här som i Frankrike, och då nu en stor mängd personer vilja nedlägga sina penningar i dylika företag, så är den allmänna önskan den, att Riksdagen måtte fatta något beslut i ämnet, då man i allmänhet fruktar att kasta sig in på en ny industri, innan beskattningsfrågan blir afgjord. Jag vill hafva en princip i detta fall gifven och den bör Riksdagen bestämma, antingen detta nu sker genom att nedsätta sockertullen, eller att pålägga sockertillverkningen accis. Hvilketdera som sker torde vara temligen likgiltigt, hufvudsaken är att någon stadga finnes, hvarigenom nya fabriker kunna komma till stånd, och en kommande tid får afgöra, hvilketdera sättet för beskattningen är det rätta.

Hvad angår den gjorda anmärkningen, att det beslut, vi nu gå att fatta, kan af kommande Riksdagar upphävas, så vet jag mer än väl, att så är fallet; detta började då Riksdagen sade, att Riksdagen ensam ej hade beslutanderätt i fråga om bevilningens fastställande, utan att Kongl. Maj:t egde rätt att nedsätta denna bevilning. Jag bestred, så godt jag kunde, en dylik åsigt, men lyckades icke göra denna min mening gällande. Sedermera har denna grundsats angående Riksdagens allena beslutanderätt ytterligare blifvit våldförd af Kamrarne sjelfva, då de beslutat förhöjning i bränvinsskatten. Men om man skulle kunna komma derhän, att Riksdagen icke ensam beslutar i denna fråga, utan att Kongl. Maj:t och Riksdagen förenade sig om ett och samma beslut, då blefve detsamma sannolikt icke så lätt att ändra. Detta åsyftar också Herr Kinnansons reservation. Jag hyser dock den fruktan, att om denna antages, så att accis pålägges sockertillverkningen, densamma sättes så högt, att den åstadkommer rubbning uti näringens bedrivande. Utskottet har gått denna väg, derföre att det tillhör detta Utskott att tillse, det Staten eger utvägar att förskaffa tillgångar till behofvens bestridande. Utskottet har nu uppgifvit, att inkomsterna af bränvinsbränningsmedlen blifva 600,000 riksdaler lägre, än Kongl. Maj:t för nästa statsregleringsperiod beräknat, och om någon nedsättning i inkomsten af sockertullen, som är beräknad till 4,000,000 riksdaler årligen, skulle inträffa, så skulle detta göra den finansiella ställningen för kommande år ännu svårare än den för närvarande är. Allt förenar sig således för att göra Utskottets förslag antagligt, och jag hemställer derföre, att Kammaren måtte bifalla detsamma.

Herr Friherre Gripenstedt: Äfven om man icke i alla hänseenden kan gilla Utskottets ifrågavarande förslag, så tror jag likväl, att Utskottet derigenom inlagt stor förtjenst, enär Utskottet dermed fört frågan ett afgörande steg framåt till dess praktiska lösning. Utskottet har nemligen icke allenast bestämdt uttalat de vigtiga grundsatserna, att Staten icke bör gå miste om en för densamma nödvändig, betydlig inkomst från

sockertullen, samt att allmänhetens billiga anspråk, då den underkastat sig en dryg konsumtions-afgift, fordra, att denna afgift må komma Staten och icke några få enskilde till godo, utan har äfven framlagt ett positivt förslag att med skatt belägga hvitbetssocker-tillverkningen i riket. Så tillvida är jag ense med Utskottet, och kan icke annat än uttrycka tack-samhet och belåtenhet med förslaget framställande. Men i afseende å tillämpningen af denna grundsats, att hvitbetssockret bör beskattas, nödgas jag förklara, det jag icke finner mig tillfredsställd. Hvad som utgör egentliga anledningen till det motstånd, som uppenbarat sig mot skatt å hvitbetssocker, torde ligga deruti, att denna skatt alltjemt blifvit benämnd och fortfarande anses såsom accis eller produktions-skatt. Man har nemligen ansett såsom olämpligt och principvidrigt att beskatta producenten eller produktionen, och om så verkligen vore förhållandet, att det nemligen vore allenast sjelfva näringen som beskattades, så skulle man onekligen hafva rätt uti en sådan åsigt, men denna uppfattning grundar sig på ett misstag. Denna beskattning är nemligen icke en produktionsskatt utan en konsumtions-afgift, d. v. s. en afgift som den konsumerande allmänheten underkastar sig, men man begagnar dervid den form att uppsöka en mellanhand, nemligen producenten, hvilken på förhand erlägger konsumtionsskatten och tager sitt åter af konsumenten. Alldeles enahanda förhållande eger rum i fråga om bränvinsbränningen, ty man kan väl icke säga, att det är sjelfva bränvinsbränningen såsom näring, hvilken beskattas, utan konsumenten; men då det icke låter sig göra att direkt uppbära afgiften af hvar och en som super, så måste denna afgift erläggas af producenten, och denne åter genom ökad pris söka sin ersättning hos konsumenten. Så äfven i fråga om tullafgifterna, ty man kan väl icke säga, att den eller den handlanden är hårdare beskattad än andra medborgare, utan får väl saken så betraktas, att Staten begagnar importören såsom ombud för uttagande af tullafgiften. Det har nemligen visat sig såsom den enklaste och lättaste metoden att, i fråga om importerade varor, låta importören förskottsvis erlägga tullafgiften samt att, beträffande åter inom landet tillverkade varor, som särskildt beskattas, låta skatten erläggas af fabrikanten, i begge fallen naturligtvis med beräkning, att afgiften slutligen skall ersättas af förbrukaren. Man skulle kunna göra detta ännu tydligare, om man valde en annan form för afgiften, som än mera uppenbart ådagalade förhållandet; — man kunde nemligen förordna, att vid försäljningen varan skulle förses med en viss stämpel. Om man nemligen stadgade, att allt socker som säljes, vare sig i toppform eller annan afvägd mindre quantitet, skulle förses med stämpel, så är det ju uppenbart, att hvarken fabrikanten eller hvitbetsodlaren beskattades, utan den, som köpte varan. För att göra saken ännu klarare vill jag anföra ett härmed likartadt exempel. Vi hafva nemligen redan nu en sådan accis, hvarom frågan är, nemligen stämpel på spelkort, och ingen lär väl vilja påstå, att denna afgift tillkommit för att beskatta spelkorts-fabrikanten, som emellertid erlägger stämpeln, utan för att komma åt de spelande. Härmed har jag sökt göra klart, att man icke bör låta förvilla sig i afseende å sjelfva hufvudbegreppet och tro, att det är sjelfva näringen, vare sig hvitbets-odlingen eller sockertillverkningen som beskattas, utan anser jag mig hafva visat, att denna afgift är allenast en

konsumtionsskatt, lagd på en artikel, som dertill är synnerligen lämplig, nemligen sockret, enär denna artikel åtgår i stora qvantiteter och derföre gifver betydlig inkomst, är skrymmande och således svår att inlurendreja, samt i allmänhet mest användes af de förmögnare, hvilket allt gör denna artikel, i likhet med flera andra s. k. kassa-artiklar, till ett särdeles tjenligt föremål för konsumtionsskatt.

Sedan jag således sökt utreda, att här allenast är fråga om en konsumtionsavgift, så blifver nästa fråga, om denna konsumtionsskatt kan för Statsverket undvaras eller icke. Är det så, att denna afgift kan undvaras, då är det också för samhället viktigt, att densamma så fort som möjligt afskaffas, och skulle, i så fall, Herr Hæggströms reservation om ett successivt nedsättande af sockertullen vara ganska riktig; men då det svårigen lär kunna bestridas, att Staten behöfver denna afgift samt att, om densamma borttoges, Statens behof måste på ett eller annat sätt fyllas, så synes det mig, att man icke kan öfvergifva denna standpunkt, utan får vid sakens bedömande utgå derifrån, att Staten verkligen behöfver sockertullen. I sådant fall kommer man till den sidan af saken, som förnämligast utgör föremål för tvist, nemligen huruvida det premium eller understöd, som, mer eller mindre synligt, tillgodokommer dem, som tillverka socker af hvitbetor, fortfarande bör utgå, och till hvad belopp. Om vi antoge, att Staten under en eller annan form uppbär skatt äfven för detta socker, så väl som för det vanliga, importerade sockret, och om detta premium eller understöd, hvarom jag nyss hade äran tala, skulle utdelas icke på negativt sätt, såsom nu sker, då man medgifver, att fabrikanterna får uppbära sockerskatten och behålla den såsom understöd, utan detta understöd lemnades direkte i form af anslag, så att man tydligen såg huru mycket, huru många hundratusen R:dr, som anvisades till den ena eller andra fabriken; så föreställer jag mig, att något hvar skulle finna ett sådant handlingssätt hvarken klokt eller rättvist, och framför allt utgöra motsatsen af sparsamhet. Man hör här ständigt talas om och yrkas på sparsamhet, och detta må väl vara riktigt, men jag hemställer om det då är konsekvent att åt enskilde personer bevilja dylika premier, som för det allmänna blifva lika betungande, antingen de bestå i en inkomst som man afhänder sig, eller ett anslag som man utbetalar. Man säger vidare, att en dylik uppoffring af allenast några öres sockertull till förmån för hvitbetsfabrikerna icke bör kunna vara så särdeles kännbar. Det förundrar mig i sanning att nu höra ett sådant tal, ty annorlunda föllo orden då, för icke så lång tid tillbaka, det var fråga om att landet till fyllande af ett erkändt statsbehof skulle åtaga sig just en dylik beskattning af några öre på hvarje skålpund socker. Starka röster höjde sig då mot denna beskattning, och jag medgifver gerna, att det är en allvarlig sak, när man behöfver höja en beskattning, men jag vill då också, att det allvarliga i denna sak äfven nu må göra sig gällande.

Och till fördel för hvem är det väl, som denna statsinkomst skall efterskänkas? Man har svarat: till förmån för landets största och, jag medgifver det, viktigaste näring, nemligen jordbruket. Jag vill nu icke uppehålla tiden med att åter upprepa hvad af en föregående talare redan förut blifvit anfördt, nemligen att endast en så ringa del af Sveriges jord är lämplig för odling af denna rotfrukt, att, enligt hvad samme talare

med officiella uppgifter ådagalade, blott $\frac{1}{47}$:del af samma jord skulle kunna för sådant ändamål användas, men jag anser mig dock böra erinra om detta förhållande samt derjemte påpeka, att landets nordligare och från kommunikationer i allmänhet mera aflägsset belägna trakter icke härigenom komme att tillskyndas ens en skymt af fördel. Jag vill visserligen icke förneka, att ett organiskt sammanhang finnes mellan landets olika delar, så att den vinst, som beredes en trakt af riket, äfven i viss mån medför fördel för det öfriga landet, men jag tror dock, att i förevarande afseende hela vinsten komme att tillfalla ett högst obetydligt fåtal af jordbrukare jemte några sockerfabrikanter; och det torde väl vara föga lämpligt eller rättvist, att detta fåtal skulle, så att säga, skära guld med täljknifvar på bekostnad af landets öfriga innebyggare.

Man har vidare yttrat, att denna näring skulle för landet vara af en sådan vikt och nytta, att den på allt sätt borde befrämjas. Jag vill visst icke bestrida näringens gagn, utan önskar uppriktigt, att den må äfven här i landet komma att blomstra, men detta likväl med ett uttryckligt vilkor, hvilket utgör just ett kriterium på att näringen är nyttig, det nemligen att denna uppblomstring icke må ske på bekostnad och med uppoffring af andras medel. Kan den nemligen icke blomstra utan tunga för andra, så förklarar jag denna näring icke vara för landet i sin helhet nyttig, men kan den deremot sjelfständigt bestå och löna sig, då helsar jag densamma välkommen. I öfrigt vet jag icke, hvarför ej denna näring skulle kunna trifvas såväl här som annorstädes, då genom anställda undersökningar det blifvit till fullo utrönt, att jordmånen i vårt land är lika tjenlig och frambringar lika god frukt som i andra länder, der denna näring visat sig lemna god vinst; men deremot hoppas jag, att vi må undslippa de strider och förluster, som man måst genomgå i andra länder, hvarest dessa hvitbetssockerfabrikanters intressen hunnit så stadfästa sig, att de sedermera icke utan största svårighet kunnat rubbas. I Frankrike t. ex., hvarest i början af denna närings bedrifvande stora rikedomar samlade sig på enskilda fabrikanters händer — såsom exempel hvarpå jag vill nämna ett för mången här i Kammaren bekant namn, nemligen Hertig de Morry, hvilken på hvitbetsodling, under den skattefria tiden, samlade en ofantlig förmögenhet — i Frankrike, säger jag, gingo dessa strider så långt och förvärfvade sig dessa intressen en sådan magt, att det till och med sattes i fråga att för Statens räkning inlösa dessa, såsom det då tycktes, skadliga inrättningar, till dess man slutligen fann den lämpligare utvägen att ställa dessa inrättningar i parité med andra sockerfabriker och beskatta dem.

Det må visserligen vara sannt, att det i allmänhet utgör en fördel för ett land att söka såvidt möjligt är förädla sina produkter, och att det således må anses såsom ett statsintresse att söka bidraga dertill, att denna rotfrukt här i landet odlas och förädlas till socker, men denna i allmänhet riktiga grundsats kan dock i praktiskt hänseende icke utföras utöfver en viss gräns. Dock skulle t. ex. af samma skäl kunna sägas, att vår jernindustri borde förädla hela sin produktion, men det vore väl icke rimligt att derföre påstå, att allt Sveriges jern borde användas till rakknifvar eller stålfrjedar m. m., lika litet som det vore nyttigt att genom

en konstlad lagstiftning söka åstadkomma sådana resultat och derigenom förrycka näringslivets naturliga utveckling.

Med hvad jag nu haft äran andraga vill jag hafva uttryckt den mening, att jag, i likhet med hvad Utskottet föreslagit, anser något bestämdt stadgande böra meddelas i fråga om beskattning af denna näring, och finner jag mig derföre icke kunna såsom en annan ledamot på Stockholmsbänken, stadna vid det af Herr Meyer med flera reservanter afgifna förslag, hvilket förslag hufvudsakligen blott afser bestämmandet af ett visst antal frihetsår och således endast skulle bidraga till att ytterligare undandanskjuta hufvudfrågan; utan sammanfalla mina åsikter närmast med dem, som blifvit uttalade af en representant från Göteborg. Likasom han tror jag, för min del, att det skulle vara en alltför långt utsträckt liberalitet, att åt fabriker, som redan länge varit i åtnjutande af skattefrihet, gifva ett premium af ytterligare 4 års skattefrihet, och jag vill således inskränka den tid, under hvilken skattefrihet må ega rum, till år 1871. Vi hafva ännu två år dit, och hvad skulle då för hvitbetssockerfabrikerna inträffa? Jo! att den skatt af två öre, som då toge sin början, endast skulle återföra dessa fabriker till alldeles samma ställning, som de innehade före 1868, då de genom sockertullens förhöjning fingo ett ytterligare premium af dessa två öre. Jag anser vidare, från synpunkt af Statens och allmänhetens intresse, Utskottets förslag derom, att efter frihetsårens utgång skatten skulle först hvart tredje år förhöjas, vara allt för mycket eftergifvande, utan bör, enligt mitt förmenande, skatten, om den efter 1871 bestämmes till 2 öre per skålpund, efter 2 års förlopp ytterligare höjas med 2 öre, två år derefter eller 1875 vidare med 2 öre och slutligen två år derefter eller år 1877 med ytterligare 2 öre, så att den sistnämnda år blifver 8 öre per skålpund. Jag anser mig icke böra gå längre, ehuru jag finner det alldeles obestriddigt, att rätteligen denna beskattning bör vara lika med tullen å kolonialsocker, men då vi ännu fortfarande hafva ett i många afseenden starkt skyddssystem här i landet, så får jag väl böja mig derför och äfven medgifva ett s. k. skydd åt hvitbetsodlingen, hvilket likväl vill säga ett skydd af 2 öre i förhållande till den öfriga sockertillverkningen af rörsocker. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten derpå, att det icke är blott detta skydd, som således beredes hvitbetssockerfabrikanten, utan att han tillika kommer i åtnjutande af det skydd emot utländsk medtäflan, som i allmänhet tillkommer sockerfabrikationen här i landet, uppgående till nära 3 öre per skålpund.

Genom bifall till det förslag, som jag sålunda tagit mig friheten framlägga, tror jag ingalunda, man kan beskyllas att hafva gått för häftigt till väga, men deremot skall man lätt kunna teka, om man rätt uppfyllt sin pligt såsom representant mot Staten och det allmänna, då man låtit allmänheten allt för länge erlægga en skatt, som kommit allenast några få enskilde till fördel och nytta.

Herr Jöns Pehrsson: Det är ett förunderligt tidens förhållande, som genomtränger våra statsekonomer. Det uppenbarar sig på många sätt och äfven i denna fråga, men det tyckes i allmänhet icke medföra några synnerliga fördelar. Jag för min del kan åtminstone icke finna, huru det må vara statsekonomiskt klokt att beskatta en industri eller en för landet

så nyttig näring som sockerfabrikationen, så vida densamma kan åstadkommas genom vitbetssodling. Vi måste härvid ihågkomma, att denna afgift drabbar ytterst våra producerande jordbrukare. Jag tror icke det kan vara statsekonomiskt klokt att direkt eller indirekt belägga denna industri med accis eller skatt, som förhindrar uppkomsten af näringen. Man säger visserligen, att det nuvarande bolaget åtnjuter skydd; men jag tror det likväl vara bättre, om någon eller några här i landet skulle blifva rika än om alla blifva fattiga. Är det icke bättre, att detta bolag får åtnjuta något skydd, än att hela denna industri skulle undergrävas. Jag tror hvarken i afseende på statskassan eller på landets behof några skäl förefinnas att ålägga denna skatt. Jag anser, att man bör lemna denna falska grundsats att beskatta allting inom landet, då man deremot på allt sätt söker underlätta möjligheten att intaga i landet utländska varor af alla slag. Dessutom torde icke denna Riksdag böra fatta ett beslut sådant som det ifrågavarande, hvilket icke i något afseende skall kunna binda en kommande Riksdag.

Jag yrkar derföre afslag å Utskottets Betänkande så mycket heldre, som här endast är fråga om en liten försvinnande bråkdel af det stora hela. Men deremot torde det icke behöfva påpekas, hvilken nationel vinst det skulle vara, i fall våra jordbrukare skulle kunna frambringa största delen af landets sockerbehof.

Då diskussionen redan länge nog fortgått, och hvar och en torde hafva stadgat sin öfvertygelse i frågan, skall jag icke längre utbreda mig. Jag har endast velat framhålla, att det är och blifver oklokt att belägga en inhemsk vara med skatt. Visserligen hafva vi oss bekant, att potatisodlingen är belagd med stor accis, men, mine Herrar, det är dock en stor skillnad emellan bränvinsbränning och sockerfabrikation. Bränvinsbränningen är skadlig för landet; men så är icke förhållandet med sockerfabrikationen, som deremot är en nödvändighet. Härtill kommer svårigheterna att kunna kontrollera sjelfva fabrikationen. Härtill erfordras en särskild bevakningspersonal.

Jag yrkar afslag å såväl Utskottets förslag som samtliga reservationer.

Herr von Troil: Jag har vid de begge näst föregående riksdagarne så fullständigt utvecklat mina åsikter i denna fråga, att jag i afseende på dess allmänlighet kan vara ganska kort. Jag har nemligen ansett, att vissa frihetsår borde lemnas denna industri, hvarefter man borde å densamma lägga en skatt, som successive ökades, dock aldrig motsvarande hela tullen på råsocker. Dessa åsikter äro vid detta tillfälle af Utskottet adopterade; och jag kan således från min synpunkt icke annat än hem-bära Utskottet min tacksamhet för det nu föreliggande Utlåtandet.

Det är, mine Herrar, af största vikt, att vi vid denna riksdag fatta ett definitivt beslut i frågan, så att densamma icke längre måtte lemnas oafgjord.

Ett förslag sådant som det förevarande har hittills alltid blifvit mött af ett bleklagdt nej. Jag hoppas, att detta icke äfven nu måtte blifva förhållandet. Det torde nemligen vara billigt, att ett bolag, som möjligen kan vara i fråga, må få veta, hvarefter det har att rätta sig. Så länge saken såsom hittills är oafgjord, skall aldrig någon betydligare socker-

fabrikation af hvitbetor komma att uppstå i vårt land, ty beskattningsfrågan hänger fortfarande såsom ett damoklessvärd öfver hvar och en, som skulle vilja i ett dylikt bolag ingå.

Jag hembär ännu en gång Utskottet min tacksamhet för att det framlagt ett bestämdt förslag i frågan. Jag kan derföre icke heller ingå på den af Herrar Meijer, von Geijer och Kinmanson framställda reservation, hvilken i viss mån lemnar frågan oafgjord.

Hvad angår de af Utskottet föreslagna tidsbestämmelserna dels i afseende på skattefriheten och dels i afseende på den successiva tillökningen af skatten, skulle jag för min del obetingadt biträda desamma, så framt vi icke här i landet redan hade en betydligare sockerfabrik, hvilken derigenom skulle komma i åtnjutande af skattefrihet under en något längre tid än som kan vara fullt billigt. Jag tror derföre det af Herr Wijk framställda förslaget vara det riktigaste, att nemligen skattefriheten skulle upphöra i Juli månad år 1871 och sedermera skatten hvar tredje år ökas, till dess den utgjorde fyra femtedelar af råsockertullen. Jag tror detta förslag vara så billigt, att man, om detsamma antages, skulle hafva förhoppning, att denna viktiga fabrikation i vårt land komme till stånd.

Deremot kan jag icke instänmma med min ärade vän, Herr Friherre Gripenstedt — hvars åsichter jag eljest så ofta delar — att nemligen icke blott inskränka skattefriheten till 1871, utan äfven att derefter med endast tvänne års mellantid successive öka skatten till fyra femtedelar af råsockertullen. Jag tror nemligen, att åsättandet af en sådan skatt skulle hindra uppkomsten af denna viktiga tillverkning.

Som jag nyss nämnde, skulle jag gerna biträda Utskottets förslag i dess helhet, om jag icke ansåge det vara riktigare i afseende å den stora fabrik, hvori jag sjelf är aktieegare, att skattefriheten upphörde redan år 1871. Jag förenar mig sålunda i det förslag, som Herr Wijk har afgifvit.

Herr Hedlund: Om det å ena sidan är något glädjande att finna, huru opinionen framskridit på detta område, så är det å andra sidan icke så litet bedröfligt att läsa det protektionistiska program, som Bevillnings-Utskottet här afgifvit. Då förslaget om en beskattning å hvitbetsockertillverkningen först tillbakavisades, så låg derför en missuppfattning af sakens rätta natur till grund. *Nu* åter erkänner man beskattningens riktighet och nödvändighet, men framhåller nödvändigheten af ett "*skydd*" för dessa handteringar. Så har man hissat den protektionistiska fanan högt i luften äfven på jordbruksintressets område.

Men just den satsen, att en näring kan och bör framkallas och uppehållas genom skydd — just den satsen är hvad vi frihandlare förneka. Vi bestrida, att det är genom s. k. "*skydd*" man kan gifva en snar uppkomst och fast förkofran åt en industri. Vi påstå deremot å vår sida, att det är allenast genom frihet, som en blomstrande och stark industri framkallas. Det kan då icke vara annat än påkostande att se en åsigt nu vara adopterad, från hvilken nationen eljest börjar frigöra sig. Här har blifvit framhållet, att sockerfabrikanterna ännu åtnjuta allt för stora fördelar; men hvem har väl kämpat mot dessa deras oberättigade förmåner,

ner, om icke just vi frihandlare? Hvem åter är det som rår för, att våra sockerfabrikanter ännu årligen taga 1,000,000 R:dr ur Svenska folkets fickor? Visserligen icke vi!

Man har såsom ett särskildt karakteriserande drag hos den Första Kammaren anført dess konservativa förmåga att stäfja och sätta bom för den Andra Kammarens tendens att vilja rusa framåt. Jag för min del tror, att den Första Kammaren vid många tillfällen måst gifva impuls åt den Andra Kammarens konservatism. Huruvida detta är beroende på särskilda intressen eller bristande insigter, vill jag icke nu bedöma, men säkert är att alla protektionismens målsmän fört såsom grund för sina yrkanden landets välfärd på tungan. När fabrikanterne vid våra riksdagar talat om huru vigtig den eller den näringen vore för landet, huru omöjligt det vore, att denna näring skulle kunna bära sig, då man velat fråntaga den ett s. k. skydd, skulle man visst kunnat finna rätt många, hvilkas kassaböcker samtidigt med detta tal visat behållningar om hundratusentals riksdaler årligen. Detta torde åtminstone vara fallet med våra sockerfabrikanter. Det synes sålunda vara bristande insigt, som utgör orsaken till detta tal, hvilket man får höra om "en ny beskattning på Svenska jorden", med mera dylikt. Jag vill icke låta föleda mig att upptaga detta tal till vidare besvarande, men jag framhåller fortfarande, att denna utgångspunkt är falsk. Här är icke fråga om att beskatta en ny näring, utan blott att undandraga densamma ett oerhördt högt premium, hvilket skulle inom kort draga ur hela Svenska folkets fickor flera millioner riksdaler, hvilka nu ingå till Statsverket. Då man emellertid icke lär kunna komma längre, ansluter jag mig till Herr Wijks förslag med den af Friherre Gripenstedt framställda modifikation.

Herr Key: Nutidens statsekonomi i Sverige företer en viss likhet med Saturnus, som enligt fabeln åt upp sina egna barn. Hos oss eger den aldrig en starkare aptit, än då det gäller att äta upp eller åtminstone att äta ut våra nyfödda näringar. Aldrig äro vi mera sparsamma, aldrig mera noga om styfvern, aldrig ömmare om statsinkomsterna än då det gäller att söka beskatta hvarje inhemsk industri, och noga räknadt visar sig denna ömhet blott då.

Jag har förut vid 1867 års riksdag yttrat mig i frågan och vidhåller, att det vore särdeles väl, om hvitbetssockerfabrikationen tills vidare finge vara i fred. Detta tyckes likväl icke vara möjligt, ehuru det säger sig sjelft, att den allt för väl behöfde ordning och ro, om den skall kunna sprida sig i landet. I motion efter motion, riksdag efter riksdag göras nya ansträngningar att komma åt fabriker, som ännu icke blifvit anlagda, och sannolikt hafva vi allt framgent att vänta flera försök af samma sort.

Frågan är således: hvad skola vi göra icke blott *för* utan *af* denna näring; hvad är nyttigt och hvad är praktiskt? Nyttigt *för* densamma vore visserligen, om den hade någon säkerhet att få vara i fred, men vill man göra något *af* den till fosterländskt gagn, så måste dess öde, det må nu vara att beskattas eller icke, och det förra synes knappast kunna undgås, så efterhången är man med beskattningskalkyler i förskott, in

nan vi ens fått några fabriker — vill man göra något af den, i fall detta låter sig göra, så måste man bestämma dess öde för en följd af år. Det är icke obekant, att på flera ställen i landet, i Westergötland, i Östergötland, på Gotland och i Calmartrakten har hvitbetssockerfabrikation varit ifrågasatt, men ingen har vågat sig åstad, den har icke fått någon framgång i anseende till det svärd, som sväfvat öfver den, eller rättare sagdt den frihandelsfanatismens slagtareknif, hvarmed Riksdagen hotat att åt oklara "idéers" afgudar offra hvarje dylikt tillernadt företag.

Något måste sålunda göras; och jag tror att, om vi vilja bidra till denna hos oss nya närings förkofran, skall det vara ett riktigt sätt att gå till väga att först ordna dess beskattning.

Huru en hvitbetssockerfabrikation *kan* uppblomstra, derpå lemnar Belgien exempel. Hvitbetssockerfabrikationen har der stigit så, att den för närvarande uppgår till trettiotvå millioner skålpund årligen, på samma gång jordvärdet fördubblats i anseende till den bättre skötsel af åkerjorden, som hvitbetsodlingen kräfver. Härtill kommer, att ladugårdsproduktionen samtidigt ökats högst betydligt. Vi se sålunda, hvilka fördelar denna industri *kan* medföra, ehuru jag tyvärr betviflar, att vi hafva samma framtid härutinnan att påräkna som Belgien, enär vi icke arbeta under samma gynnsamma förhållanden. Då Belgien är rikt på stora städer, med en talrik landtbefolkning, med ymnig tillgång på gödningsmedel och arbetskraft, hafva vi deremot endast smärre städer och en gles landtbefolkning. Vi hafva således icke att vänta samma fördelar; men jag säger dock, att, om vi *vilja* gynna denna närings uppkomst, måste vi se till att sådant icke förhindras genom en ständig ovisshet riksdag efter riksdag.

Då jag har mig bekant, att en proposition till frågans lösning blifvit inom Första Kammaren väckt och att densamma der har icke obetydliga sympatier, torde det vara skäl, att den äfven i denna Kammare framläggas. Den har förtjensten af att något längre uppskjuta frågan om beskattningen, under det den angifver bestämda årtal, inom hvilka frihet från beskattning skulle förefinnas. Den är af följande lydelse:

Herr Friherre Liljencrantz:

Herr Svanberg: Då jag för min del anser, att det vore en lycka, om en eller annan fabrikant i vårt land möjligen skulle kunna berga sig, kan jag icke neka till, att jag är Utskottet tack skyldig för det särdeles fullständiga förslag det framlagt. En talare från Göteborg har visserligen sagt, att endast den fullkomligaste frihet kan åstadkomma en stark och blomstrande industri. Det är väl sannt, att det så förhåller sig i teorien, men beklagligen har det inom det praktiska lifvet visat sig som vore motsatsen det enda rätta. Så har, ibland de många exemplen som kunna anföras, hvitbetssockerfabrikationen inom Frankrike åtnjutit ett både långvarigt och starkt skydd innan den blifvit belagd med accis. Så har inom Belgien förhållandet äfven varit i afseende å glasfabrikationen. Jag tager mig den friheten att upplysa den värde representanten från Göteborg derom, att innan glastillverkningen i Belgien nått den utveckling den nu har, åtnjöt

der skydd först genom tullbestämmelser och sedermera derigenom, att den första fabrik, som härutinnan uppstod, på viss tid erhöll ett lån af Staten af en million och af Konung Leopold af två millioner. Derigenom inträffade äfven, att denna fabrikation så betydligt tilltog, att icke allenast flera stora fabriker uppstodo, utan till och med så utvecklade sig, att Frankrike måste sätta tull mot Belgien på glasvaror. Hvad slutligen den föredragna punkten vidkommer, anhåller jag endast att för min del få instämma i Utskottets förslag.

Herr Hæggström: Då jag andra gången begärde ordet, skedde det dels för att tillägga åtskilligt som jag afglömt i mitt förra anförande, och dels för att gennåla åtskilliga yttranden, som blifvit fällda under diskussionens gång; men som tiden nu är långt framskriden och Kammarrens tålmod blifvit satt på ett hårdt prof af den redan långt utdragna diskussionen, skall jag söka att fatta mig helt kort och förbigå de flesta af de antecknade yttrandena, som jag tänkt bemöta.

Man har sagt, "att den ifrågasatta accisen icke vore en produktions-skatt utan en konsumtionsskatt, alldeles som med bränvinsskatten." Men jag frågar om socker och bränvin böra i beskattningsväg jemföras? Är icke sockret en nödvändighetsvara, som konsumenten bör kunna få så billigt som möjligt, då bränvinet deremot är en öfverflödsvara af skadligaste beskaffenhet, som genom särskild beskattning blifvit af Statsmagtarna fördyrad, just för att hindra en för helsan olycksbringande konsumtion? Man har derföre å bränvin icke blott konsumtionsskatt, som ingår till kommunerna, utan äfven särskild produktions-skatt, som ingår till Statsverket. Jag tror derföre, att jemförelsen mellan beskattning å bränvin och socker icke håller stånd. Skall man nödvändigt hafva konsumtionsskatter, såsom Bevillnings-Utskottet nu föreslagit å hvitbetssocker-tillverkningen inom landet, hvarföre då vända sig härmed mot en så vigtig och oundgänglig nödvändighetsvara som socker, hvarföre icke heldre lägga dylika skatter på lyxartiklar, som hagla öfver oss utifrån? Man har tyvärr satt P för en dylik åtgärd genom Franska handelstraktaten och vill söka en ersättning för befarad minskning i tullinkomster i särskild beskattning eller accis å en inhemsk, för jordbruket lämplig och nyttig näring.

Man har likaledes talt om det stora skydd denna näring har och får genom en endast successivt stigande accis, och fästat sig vid den stora vinst, som skulle uppstå för den enda fabrik, som nu finnes i landet; men ingen har talt om det höga skydd raffinadörer af kolonialsocker åtnjuta genom nu gällande tullsatser. Enligt de uppgifter, jag förskaffat mig, erhålla våra raffinadörer af 100 skålpund råsocker 85 skålpund raffinad af flere slag, 5 skålpund farin och 10 skålpund sirap.

Nuvarande tull å raffinad och farin gör å 14 öre per skålpund för 90 skålpund	R:dr 12: 60.
Nuvarande tull å sirup gör å 4 öre per skålpund för 10 skålpund	„ — 40.

Summa R:mt R:dr 13: —

afdrages härifrån tullen å 100 skålpund råsocker å 10 öre per skålpund	„ 10: —
så utgör skyddet för 100 skålpund	„ 3: —

eller 3 öre per skålpund. Här i landet förädlas omkring 36 millioner skålpund råsocker, hvadan sockerkonsumenterna få betala till raffinadörerna 1,080,000 R:dr i skyddstull. Af detta ganska betydliga skydd tillfaller ungefär 80 procent eller 864,000 R:dr ensamt Stockholms och Göteborgs raffinaderier, ty af Kommers-kollegii berättelse 1867 rörande fabriker och manufakturer, som jag nu har i min hand, visar sig pag. 6, att de 9 fabriker, som i landet finnas, förädla omkring 36 millioner skålpund, hvaraf Stockholms och Göteborgs tillsammans tillverka i rundt tal 29 millioner skålpund. Statsverkets inkomst af sockertullen utgör omkring 4,000,000 R:dr, folkmängden i riket utgör likaledes omkring 4,000,000 personer, hvadan efter folkmängden räknadt hvarje person betalar till Staten 1 R:dr i skatt för socker och till raffinadörerna dessutom cirka 25 öre per person i skyddstull. Det vill derfor synas, som det vore lämpligare att successivt nedsätta tullen och således låta konsumenterna få denna nödvändighetsvara till billigare pris, än att, som nu är föreslaget, genom accis å hvitbetssockertillverkningen hålla varan i samma höga pris som förr.

Jag ser ingen af Konungens rådgifvare närvarande under öfverläggningen i denna viktiga fråga, och det förvånar mig just icke mycket, ty jag föreställer mig, att de skulle få svårt att icke draga på munnen, om de hörde med hvilken ifver många af det skattdragande folkets ombud nu yrka på en särskild beskattning, som Regeringen icke alls begärt, än mindre ifrågasatt.

På grund af hvad jag haft äran anföra, yrkar jag fortfarande afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Hierta: Jag skall söka fatta mig så kort som möjligt; men jag tror, det vore nyttigt att här från denna fråga afskilja de stora ord, som blifvit framdragna och som skulle kunna verka på känslan, för att i stället kunna uteslutande pröfva sjelfva saken. Sådana ord äro de, som af en talare blifvit yttrade i afseende å farhågan, för att de Svenska fabrikanterna skola kunna berga sig. Jag tror icke, att någon inom denna församling har varit gripen af en sådan farhåga, att det skulle utgöra motivet för hans omdöme i detta ämne. På samma sätt anser jag talet om den frihandelns slagtarknif, som skulle hota denna fabrikation. För min del anser jag såsom en nödvändighet, då det icke finnes annat alternativ, att, om man icke kan minska statsutgifterna, man måste fylla bristen genom en direkt beskattning.

I afseende å det påståendet, att Svenska jordbruket skulle beskattas genom de ifrågavarande bestämmelserna, ber jag att få yttra min mening, att någon distinktion måste i detta fall iakttagas, emedan det icke är på jorden, som skatten lägges, utan på dess användande för sockerfabrikationen.

Jag vill icke nu ingå på ett bedömande af min ärade grannes till venster yttrande, att denna skatt icke skulle vara en produktionsskatt, utan en konsumtionsskatt. Jag skulle dock vilja kalla den en produktionsskatt, eftersom producenten skall betala den. Men hufvudfrågan är, om denna skatt skall äsättas eller icke. Jag har från början varit af den tanke, att man så mycket som möjligt borde undvika detta; men då det synes nödvändigt att så sker, på det icke Staten måtte lida alltför

stort afbräck i afseende å tullinkomsterna, hemställer jag, huruvida något annat sätt härutinnan finnes att tillgå. Men om nu en sådan skatt skall åsättas, torde det icke vara skäl att dermed dröja. Det har visserligen blifvit anmärkt att, om man nu uppställde vissa bestämmelser i afseende å en beskattning, som gradationsvis skulle komma att ökas under följande år, vi derigenom skulle usurpera kommande Riksdagars rättighet att bestämma dessa förhållanden. Det är visserligen allt för sannt att vi härigenom icke skola hindra kommande Riksdagar från att ändra dessa principer; men denna Riksdag har dock haft tillräcke att i denna sak uttrycka sin mening. Om denna mening sedermera befinnes ogynnsam och icke öfverensstämmande med Statens sanna fördel, tror jag det åtminstone har presumption för sig, att en kommande Riksdag icke skall anse sig vara af denna Riksdags beslut bunden.

För producenten är det deremot af stor vikt, att kommande Riksdagar åtminstone icke skola gå högre i beskattning än som nu skett, samt att han på förhand känner den gradation i beskattningen, som under de följande åren kommer att ega rum.

Jag måste tillstå att, ehuru särdeles böjd för att antaga den mening, som Herr Hægström och flera andra med honom framställt, jag dock finner mig böra ingå på Friherre Gripenstedts förslag, hvarpå jag anholder om proposition.

Herr Lönnberg: Då jag vid riksdagens början väckte motion i detta ämne, var det i den öfvertygelse att Riksdagen vore mindre lämplig att åstadkomma den utredning, som vore nödig för att bringa reda och insigt i förevarande ärende. Utslaget har nu emellertid åstadkommit en förtjenstfull utredning af frågan och derjemte framkommit med ett bestämdt förslag. Nekas kan icke, att det är af högsta vikt, att denna fråga blir på något sätt afgjord. Innan dess må man vara öfvertygad om, att våra hvitbetssockerfabriker icke skola i någon synnerlig grad tillväxa.

Under närvarande förhållanden anser jag det förslag, som blifvit af Utskottet framlagdt, förtjena företräde. Jag får så mycket heldre biträda detsamma, som jag tror frihetsår vara af nöden, i fall man vill, att sockerfabrikationen här i landet skall uppblomstra. Det är nemligen icke samma förhållande med denna fabrikation som med till exempel bomulls- och klädesfabrikationen. Hvitbetsodlingen kan icke med ens uppstå. Ett och annat år förgår härför, och en mängd omständigheter förorsaka, att fabrikanter behöfver hafva tid på sig för att se till, huru han på det ändamålsenligaste sätt må drifva sin handtering.

Jag yrkar af dessa skäl bifall till Utskottets förslag.

Herr Friherre Alströmer: Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga, då jag kan åberopa Utskottets Betänkande; men då det blifvit anmärkt, att icke någon af Utskottets ledamöter deltagit i diskussionen, får jag tillkännagifva, att jag för min del yrkar bifall till Utskottets Betänkande. Jag tror, att ett sådant bifall skulle ställa denna fråga i en bättre ställning än den för närvarande har. Likväl kan jag icke underlåta att nämna min enskilda öfvertygelse, att det skulle ligga i näringsen

eget intresse att ytterligare inskränka frihetsåren. Emellertid biträdde jag det medelvägsförslag, som härutinnan inom Utskottet blifvit uppgjort.

Jag tror mig icke behöfva påpeka, att det förslag, Herr Key framställt, skulle medföra den osäkerhet, att icke någon skulle våga ingå i anläggning af en hvitbetssockerfabrik.

Här har blifvit emot Utskottets förslag framställt det påståendet, att den föreslagna accisen skulle alltför mycket komma att trycka den fattigare befolkningen. Detta tror jag dock, om man närmare betraktar förhållandet, vara ett misstag. Jag är i allmänhet en vän deraf, att skatterna mera drabba den högre förmögenheten, och jag tror äfven detta vara fallet just i afseende å sockerskatten. Man må säga hvad man vill derom, att socker utgör en nödvändighetsvara, så torde det dock vara obestriddigt, att förmögenheten härutinnan konsumerar ett mångfaldigt större förråd och derigenom äfven kommer att i vida högre grad träffas af denna skatt.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Grefve Posse: Den diskussion, som redan egt rum, anser jag för min del hafva utredt frågan så i alla dess detaljer, att jag icke längre vill sätta Kammarens tålmod på prof. Jag anhåller endast att få förena mig i det af Friherre Gripenstedt framställda yrkandet.

Herr Carl Anders Larsson: Då jag var en af de riksdagsmän, som vid 1867 års riksdag ifrigt bekämpade detta förslag, må jag deremot nu bekänna, att jag anser det vara stor skada att sätta sig emot det samma. Vi hafva nemligen sett, att några sockerfabriker icke uppstå i landet, så länge vi icke genom lag göra begripligt för fabrikanterne, hvad de hafva att rätta sig efter, på det de icke behöfva befara att en vacker dag gå miste om alla de frukter, de möjligen skulle vilja nedlägga på dessa fabriker. Jag har också hört af personer, som äro fullt lika goda fosterlandsvänner fastän de äro frihandlare, att frihetsår verkligen äro af nöden för att fabrikerne må komma i gång. Första åren lär det icke vara särdeles stora fördelar att hemta af rörelsen; men om vi då besinna, att icke blott intressenterna i fabriken, utan äfven alla de, som odla hvitbetor, derpå skola hafva sin förtjenst, torde vara lätt att inse, det någon lindring väl är af nöden. Ehuru det skulle för mig vara kärt, om Herr Arrhenii förslag vunnit Riksdagens bifall, vill jag dock förena mig med dem, som antagit Utskottets förslag, hvarpå jag anhåller om proposition.

Öfverläggningen förklarades slutad. Derunder hade yrkats: *först* och *främst* bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick; *vidare*: bifall till samma förslag med den ändring i andra punkten, som Herr Wijk föreslagit; *dernäst* likaledes bifall till Utskottets förslag med den ändring i andra punkten, som blifvit föreslagen af Herr Friherre Gripenstedt; *yttre* afslag på Utskottets förslag jemte bifall till hvad Herr Key yrkat, och *slutligen* afslag utan något bifogadt motförslag.

Propositioner afgåfvos å samtliga yrkandena och besvarades med blandade ja och nej. Propositionen på bifall till Utskottets förslag i dess oförändrade skick förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad. Härvid begärdes votering, och då Herr Friherre Gripenstedts förslag af Herr Talmannen ansågs dernäst hafva flertalet för sig och alltså böra uppställas såsom kontraproposition, begärdes jemväl derom votering. Till motproposition mot berörda förslag antogs afslag, hvar- efter för kontrapropositionens bestämmande först skedde omröstning enligt följande voteringsproposition:

Den, som till kontraproposition i hufvudvoteringen öfver Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 15 antager deras mening, som, med bifall till Utskottets förslag i öfrigt, yrka, att andra punkten i samma förslag skall erhålla följande lydelse:

2:o att undantag från denna bestämmelse medgifves sålunda: att nämnda tillverkning får skattefritt bedrifvas till den 1 Juli 1871; att från och med den 1 Juli 1871 till den 1 Juli 1873 tillverkningen endast åläggas en skatt, motsvarande $\frac{1}{5}$ (0,2), från och med den 1 Juli 1873 till den 1 Juli 1875 $\frac{2}{5}$ (0,4), från och med den 1 Juli 1875 till den 1 Juli 1877 $\frac{3}{5}$ (0,6) samt från och med den 1 Juli 1877 till den 1 Juli 1879 $\frac{4}{5}$ (0,8), allt af vid dessa tider gällande tullsats å utländskt rå- socker af mörkare färg än N:o 18 af den i verldshandeln gällande Hol- ländska standard

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är till kontraproposition antaget afslag å Utskottets hem- ställan.

Denna omröstning utföll med 78 ja och 78 nej, hvadan den förseg- lade sedeln bröts, och som densamma innehöll ett *ja*, hade Kammaren till kontraproposition i hufvudvoteringen antagit Herr Friherre Gripen- stedts förslag. Hufvudvoteringen företogs derpå efter följande proposition:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Bevillnings-Utskottet i fyra särskilda punkter hemställt uti dess Betänkande N:o 15,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är Utskottets hemställan i öfrigt bifallen, men för andra punkten i förslaget antagen följande lydelse:

2:o att undantag från denna bestämmelse medgifves sålunda: att nämnda tillverkning får skattefritt bedrifvas till den 1 Juli 1871; att från och med den 1 Juli 1871 till den 1 Juli 1873 tillverkningen endast åläggas en skatt, motsvarande $\frac{1}{5}$ (0,2), från och med den 1 Juli 1873

till den 1 Juli 1875 $\frac{2}{5}$ (0,4), från och med den 1 Juli 1875 till den 1 Juli 1877 $\frac{3}{5}$ (0,6) samt från och med den 1 Juli 1877 till den 1 Juli 1879 $\frac{4}{5}$ (0,8), allt af vid dessa tider gällande tullsats å utländskt råsocker af mörkare färg än N:o 18 af den i världshandeln gällande Holländska standard.

I denna omröstning visade röstsedlarne 101 ja mot 50 nej, hvadan Utskottets förslag utan förändring bifallits.

§ 14.

Föredrogs och bifölls Särskilda Utskottets Memorial N:o 3, angående gratifikation åt en af Utskottet antagen extra kanslist.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag rörande de ärenden, som finnas upptagna här ofvan under §§ 5—12.

Kammarens ledamöter åtskiljdes nu, kl. 3 e. m., men sammanträdde åter

Kl. 6 e. m.

§ 16.

Herr vice Talmannen ledde Kammarens förhandlingar i detta sammanträde.

§ 17.

Upplästes och godkändes protokollsutdrag rörande de beslut, som af Kammaren under förmiddagens sammanträde fattats öfver Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 15 och Särskilda Utskottets Memorial N:o 3.

§ 18.

Vid föredragning af Första Kammarens protokollsutdrag N:o 173, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 7, i anledning af väckt motion angående förändrade bestämmelser i afseende å kompetens till åtskilliga tjänster inom de delar af Norrbottens län, der Finska språket hufvudsakligen talas, begärdes ordet af

Herr Grape: Det Tillfälliga Utskott inom Första Kammaren, som till handläggning förehåft denna fråga, har vidtagit ett par förändringar i det beslut, hvaruti Andra Kammaren stadnat. Den första af dessa förändringar afser det tillägg, att sökande till de omnämnda tjänstebefatt-

ningarne skall styrka sig vara mäktig det Lappska språket. Med den künedom jag eger om förhållandena inom Norrbottens län, ansåg jag detta tillägg icke vara nödvändigt, emedan jag visste, att de fleste bland den Lappska befolkningen äfven kunna tala antingen Svenska eller Finska språket. Dessutom har jag icke heller hört någon dylik önskan uttalas af den Lappska befolkningen, hvarföre också detta tillägg torde vara öfverflödigt. Då emellertid Första Kammaren redan antagit detta vilkor, så har jag icke något emot, att äfven Andra Kammaren fattar enahanda beslut; men jag vill dock såsom en ofullständighet anmärka, att detta tillägg blott afser Norrbotten, då, enligt min tanke, detta vilkor äfven hade bort utsträckas för Westerbotten.

Den andra förändringen består i det tillagda vilkoret, att den i Finska eller Lappska språket kunnige sökanden bör ådagalägga "jemngod skicklighet och lika förvärfvad tjenstemannaduglighet" med sina möjliga Svenska medsökande för att framför dessa erhålla företräde till de uti Utlåtandet omnämnda tjenstebefattningar. Ett strängt vidhållande af detta vilkor kunde möjligen så inskränka de förmåner för landets Finska befolkning, som med motionen afsetts, att vinsten af förslaget antagande blefve ringa; men då äfven Första Kammaren otvetydigt har velat gå motionens syftning till mötes, och Regeringen vid utfärdande af föreskrift i ämnet sannolikt icke är bunden vid precis samma ordalag, som Första Kammaren föreslagit, så tvekar jag icke att för min del anhålla om bifall till Utlåtandet sådant det nu föreligger, helst den korta tid som af riksdagen återstår icke lemna tillfälle till ytterligare förändringars vidtagande.

Herr Lundström: Jemte det jag hufvudsakligen instämmer i den föregående talarens yttrande, ber jag få anmärka en bristfällighet i afseende å Första Kammarens beslut i ämnet. Förhållandet är nemligen det, att Lappska församlingar finnas icke blott inom Norrbottens utan äfven inom Westerbottens och Jemtlands län, hvarföre de bestämmelser, som nu stadgats i afseende å kompetens till åtskilliga tjenstebefattningar inom det förstnämnda länet, äfven borde hafva utsträckts till de tvänne sistnämnda länen. Som dock numera icke någon vidare förändring i förslaget torde vid denna riksdag hinna vidtagas, så vill jag hvarken yrka återremiss eller förändring af det beslut, hvaruti Första Kammaren stadnat.

Öfverläggningen förklarades slutad. Och beslöt Andra Kammaren, som förut i detta ämne fattat ett från Första Kammarens något afvikande beslut, att med frånträdande af sitt eget antaga det beslut, hvartill Första Kammaren i frågan kommit.

§ 19.

Föredrogs Stats-Utskottets Memorial N:o 74, angående bestämmandet af aflöningen för de vid innevarande riksdag hos Kamrarna och Utskotten samt i Riksdagens Kansli anställde tjenstemän och vaktbetjente.

Utskottets hemställan, angående aflöningen till de hos Första Kamraren anställde tjenstemän och betjente.

Härvid anörde

Herr Leffler: Jag har blifvit anmodad att fästa Kammarens uppmärksamhet på det egna förhållandet med dessa så kallade förste notarier, och på de omständigheter, hvilka gifvit Första Kammaren anledning att, från det af Utskottet föreslagna beloppet 12 R:dr, förhöja dessa notariers dagtraktamente till 15 R:dr. Förhållandet är nemligen det, att ifrågavarande tvänne notarier först en månad efter Riksdagens början antogos, icke för att, såsom de öfriga notarierna, föra protokoll, utan för att hvar i sin tur åhöra diskussionen uti Kammaren och derefter kontrollera och korrigera de protokollförande notariernas anteckningar. Det är naturligt, att ett sådant arbete måste vara långt mera ansträngande och tidsödande än sistnämnde notariers, hvarföre äfven de nu ifrågavarande tvänne tjänstemännen torde hafva gjort sig förtjenta af ett högre arvode. Skulle de nu få 12 R:dr om dagen och de öfriga 10, så blefve i sjelfva verket summan af de sednares arvode större än de förras. Det kan visserligen anmärkas, att de två förste notarierna tjänstgjort en kortare tid än de öfriga; men dervid bör ihågkommas, att desse sednares arbete under den första månadens af Riksdagen icke varit särdeles ansträngande. Härtill kommer äfven, att Första Kammaren har endast 10 notarier, då deremot i denna Kammar 12 sådana äro anställda, till följd hvaraf äfven utgifterna för dessa tjänstemäns aflöning stiga till ett lägre belopp i Första Kammaren än i den Andra. Dessutom torde det vara en grannlaghetssak att icke bestämma detta ofta omnämnda arvodesbelopp lägre än i öfverensstämmelse med det beslut, som fattats i Första Kammaren, hvilken otvifvelaktigt bäst känner vidden af det arbete, som ålegat dessa tjänstemän.

Jag vill dock icke framställa något bestämt yrkande i denna sak, men då jag såsom kanslideputerad varit med om att föreslå 15 R:dr såsom dagtraktamente åt desse tvänne notarier, så har jag, till den kraft och verkan det kan förmå, ansett mig böra upplysa Kammaren om ett förhållande, som, då det icke rör Kammaren direkt, torde vara för flera bland dess ledamöter obekant.

Herr O. B. Olsson: Jag har visserligen varit frestad att påyrka en nedsättning i ifrågavarande arvode från 12 till 10 R:dr; men hade nu ämnat låta bero vid Utskottets förslag och sålunda icke tänkt yttra mig i denna fråga, så framt ej den föregående talaren yrkat en förhöjning till 15 R:dr åt de två förste notarierna. Jag kan nemligen icke inse något skäl, hvarföre denna förhöjning borde beviljas, ty om än de ifrågavarande notariernas arbete kan medgifvas vara något ansträngande, så har Utskottet föreslagit 2 R:dr mera till dem än öfrige notarier; dessutom är i Första Kammaren notariernas antal större vid denna riksdag än de nästföregående, hvarföre jag ock icke kan begripa motivet till den nu ifrågasatta ytterligare förhöjningen. Såsom jag redan sagt, så vill jag emellertid ej motsätta mig Utskottets förslag i detta afseende, men kan deremot ej bifalla den föregående talarens yrkande, att detta arvode måtte utgå med 15 R:dr per dag.

Herr Jöns Pehrsson: Äfven jag finner det af Utskottet föreslagna arvudet så öfverdrifvet högt tilltaget, att det väl ej behöfves att ännu ytterligare förhöja detsamma, hvarföre jag ock yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Rosenberg: Jag afstår från ordet och förenar mig i Herr Ola Bosson Olssons yrkande.

Efter sålunda slutad öfverläggning och upptagande af derunder gjorda yrkanden blef, på framställning af Herr vice Talmannen, Utskottets hemställan bifallen.

Utskottets hemställanden rörande aflöningen till de hos såväl Andra Kammaren som Konstitutions-, Stats-, Bevillnings-, Banko- och Lag-Utskotten anställde tjenstemän och betjente.

Biföllos.

Utskottets hemställan angående aflöningen till sekreteraren hos Särskilda Utskottet för behandling af frågan om landtförsvarets organisation.

Härvid anförde

Herr Carl Anders Larsson: Då man jemför den nu ifrågavarande sekreterarens arbete med det arbete, som sekreterarne inom de öfriga Utskotten hafva att utföra, synes mig det föreslagna arvudet af 400 R:dr i månaden vara alldeles för mycket, enär ju det Särskilda Utskottets sekreterare blott haft att utarbete ett enda utlåtande, till fullbordande af hvilket opus han dessutom i Herr Krigsministerns vidlyftiga anförande till Statsrådsprotokollet angående försvarsverkets organisation haft rikliga materialier att hemta. Under sådant förhållande anser jag, att detta sekreterarearvode lämpligast bör utgå med endast 200 R:dr i månaden.

Herr Adlersparre: Såsom ledamot af det Särskilda Utskottet kan jag vitsorda, att sekreteraren derstädes, ehuru han icke haft mer än ett enda Utlåtande att uppsätta, dock dervid till följd af ämnets invecklade beskaffenhet haft ett ganska svårt arbete och fullt upp lika mycket att göra som med 20 andra betänkanden; och för öfrigt är det nu föreslagna arvudet icke större än hvad som vid 1867 års riksdag beviljades ett likartadt Utskotts sekreterare, hvarföre jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Carl Anders Larsson: Det må nu så vara, att man en gång förut aflönat en sekreterare med alltför högt arvode, men jag kan ej endast därför finna skäl att fortgå på en dylik bana. Såsom jag redan nämnt, har denne sekreterare vid utarbetandet af sitt verk haft rikliga och lätt tillgängliga källor att ösa utur, såsom Herr Krigsministerns och komiterades utlåtanden i ämnet, och han har följaktligen i godan ro hemma på sina rum kunnat utarbete det Utlåtande, som nyligen till Kam-

rarnes bedömande förelegat. Denne sekreterares arbete torde dessutom ingalunda vara jämförligt med det arbete, som ålegat t. ex. Stats- och Lag-Utskottens sekreterare, för hvilka, ehuru de haft så många tvistiga frågor att utreda, arvodesbeloppet dock ej blifvit ifrågasatt att utgå med mer än 400 R:dr.

Jag fortfar följaktligen i mitt yrkande, att arvodet för sekreteraren hos Särskilda Utskottet måtte nedsättas till 200 R:dr i månaden.

Herr Carl Ifvarsson: Jag ber endast få erinra derom, att sekreteraren i det Särskilda Utskottet icke haft någon notarie eller kanslist till sitt biträde, såsom sekreterarne i de öfriga Utskotten. Således, ehuru jag visserligen medgifver, att det nu föreslagna arvodet är väl högt, betvivlar jag dock, att man rimligtvis kan nedsätta detsamma, åtminstone till så ringa belopp som Herr Carl Anders Larsson föreslagit; och jag vill derför, samt med hänsyn till de skäl som af Herr Adlersparre blifvit anförda, yrka bifall till Utskottets hemställan i detta afseende.

Herr Rosenberg: Den föregående talarens påstående, att sekreteraren i det Särskilda Utskottet skulle vara i saknad af allt biträde, torde så mycket heldre grunda sig på ett misstag, som, om jag ej bedrager mig, just i dag blifvit beviljadt arvode till ett dylikt biträde. Som emellertid i denna fråga redan blifvit framställda tvänne förslag, vill jag gå en medelväg och hemställa, om det ifrågavarande arvodets utgående med 250 R:dr i månaden. Jag anser nemligen, att om detta förslag vinner Kammarens bifall, vi så mycket mindre kunna beskylas för njugghet, som det väl icke kan förnekas, att det dock ligger en väsendtlig skilnad uti det arbete, som t. ex. åligger Lag-Utskottets sekreterare i jämförelse med det enda Utlåtande, den nu ifrågavarande tjenstemannen haft att utarbета.

Herr Engman: Då jag haft äran deltaga i det så kallade Försvars-utskottets förhandlingar, så kan jag vitsorda sanningen af hvad Herr Adlersparre anført. Om det äfven måste medgifvas, att t. ex. Lag-Utskottet behandlat flera ärenden än det Särskilda Utskottet, så tror jag dock, att det sednare Utskottet haft ungefär lika många sammanträden som det förra, hvarför jag ock finner skäl att bifalla Utskottets hemställan.

Herr Jöns Pehrsson: I likhet med Herr Carl Anders Larsson, anser äfven jag det ifrågavarande arvodet för högt tilltaget. Man finner här, att hvarje Utskotts ledamöter tala för sin sekreterare, så att föga torde vara att hoppas i afseende å nedsättning i det föreslagna beloppet. Jag tror likväl, att om denne sekreterare, enligt Herr C. A. Larssons förslag, aflönades med 200 R:dr i månaden, detta vore ganska bra betaldt; men jag vill dock icke motsätta mig Herr Rosenbergs förslag, om detta har större utsigt att vinna Kammarens bifall. För öfrigt tror jag, att man i hvilketdera fallet som helst icke har att befara någon brist på sökande till den ifrågavarande sysslan, en annan gång en sådan behöfves.

Herr Anders August Andersson: Äfven jag hyllar deras åsigt, som anse, att den ifrågavarande sekreterarens ringa arbete icke kan jem-

föras med den trägna sysselsättning, som åligger motsvarande embetsmän inom flera andra Utskott. Då sålunda det Särskilda Utskottets sekreterare blott haft ett enda ärende att handlägga, instämmer jag i Herr Rosenbergs yrkande och är fullt förvissad om, att man icke kan beskyllos för att hafva gifvit för litet, om man bestämmer detta arvode till 200 R:dr i månaden.

Herr Magnell: Då en af det Särskilda Utskottets ledamöter, hvilken ingalunda är känd för att misshushålla med Statens medel, redan vitsordat, att arbetet inom detta Utskott varit fullt jemförligt med det, som inom de öfriga Utskotten förekommit, och då jag tror, att Kammaren icke endast på lösa förmodanden om att arbetet varit mindre vill nedsätta det nu föreslagna arvodet, så anser jag det vara bäst att bifalla Utskottets förslag, under full öfvertygelse derom att Utskottet icke framställt det samma, utan att dessförrinnan hafva nogsampt pröfvat för handen varande förhållanden.

Herr Carl Ifvarsson: Jag medgifver, att jag icke kommit att tänka på den omständigheten, att ett särskildt arvode blifvit beviljadt åt en extra kanslist inom det Särskilda Utskottet. Då emellertid så är förhållandet; så, ehuru detta icke synnerligt inverkar på saken, vill jag dock medgifva, att denna omständighet, hvilken icke varit i betraktande tagen inom Stats-Utskottet, der frågan om kanslistarvodet ej behandlats, kan och skäligen bör utgöra motiv för någon nedsättning uti det nu ifrågavarande beloppet, hvilket dock icke, enligt min åsigt, bör nedsättas till lägre än 300 R:dr i månaden.

Herr O. B. Olsson: Äfven jag anser, att Stats-Utskottet varit ganska frikostigt, då det förordat, att detta arvode borde utgå med 400 R:dr i månaden. Vi veta nemligen alla, att den ifrågavarande sekreteraren blott haft ett enda Utlåtande af någon omfattning att uppsätta; och om vi nu bifalla Herr Rosenbergs förslag, hvilket jag för min del yrkar, så kommer dock denna aflöning att stiga till 875 R:dr, hvilken summa jag anser såsom en ganska tillräcklig ersättning för författandet af ett enda nämnvärdt Utlåtande, äfven om detta varit temligen vidlyftigt.

Herr Ola Nilsson: Jag förenar mig med Herr Rosenberg och yrkar följaktligen det förevarande arvodets utgående med 250 R:dr i månaden.

Herr Friherre Alströmer: Jag är i denna fråga fullt opartisk, och vet ej ens hvem som är sekreterare i det Särskilda Utskottet, men anser dock vara bäst att bifalla Utskottets förslag. För framtiden torde man likväl göra bäst att sätta detta arvode något lägre och i förhållande till det arbete, som med sysslan är förenad. Under innevarande riksdag tror jag dock, att det Särskilda Utskottet icke haft mindre att göra än åtskilliga bland de öfriga Utskotten, hvarföre jag äfven anser, att Kammarren icke bör afvika från Stats-Utskottets förslag i förevarande fall.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen upptog de derunder gjorda yrkanden och framställde i enlighet med dem propositioner på dels bifall till Utskottets hemställan, dels att arvodet för sekreteraren hos nämnda Utskott skulle utgå med 200 R:dr i månaden; dels att samma arvode skulle beviljas till belopp af 250 R:dr, — dels ock slutligen att detsamma skulle bestämmas till 300 R:dr i månaden. Af dessa propositioner förklarade Herr vice Talmannen sig finna den förstnämnda vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef då begärd, och sedan Kammaren beslutat, att till kontraposition skulle antagas deras mening, som yrkat arvodets utgående med 300 R:dr i månaden, blef följande voteringsproposition nu uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet i dess Memorial N:o 74 hemställt i fråga om det arvode, som bör tillkomma sekreteraren hos Särskilda Utskottet för behandling af frågan om landtförsvarets organisation,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren beslutat, att arvodet för sekreteraren hos nämnda Utskott skall utgå med Trehundra R:dr i månaden.

Omröstningen utföll med 25 ja och 92 nej; i följd hvaraf Kammaren beslutat i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Deremot biföll Kammaren Utskottets hemställan rörande arvodet till den hos nyssberörda Utskott anställde vaktmästare.

Utskottets hemställanden angående dels aflöningen till de hos Riksdagens kansli anställde tjenstemän och vaktbetjente, dels ock om tiden för arvodenas och traktamentenas upphörande.

Biföllos.

Utskottets hemställan angående beviljande af gratifikationer åt Stats-Utskottets tjenstemän.

Härvid anförde:

Herr O. B. Olsson: Jag anser nu, likasom vid föregående riksdagar, att de för sekreteraren i Stats-Utskottet och för sekreteraren i Utskottets Riksgälds-afdelning föreslagna gratifikationer äro alltför högt tilltagna. Då man lägger sekreterarens i Stats-Utskottet arvode tillsammans med den åt honom föreslagna gratifikation och fördelar summan på hvarje dag under riksdagen, så gör det ett dagtraktamente af 21 R:dr 67 öre, då sekreterarne i Kamrarne blott hafva ett dagtraktamente af 18 R:dr 33 öre; och det torde icke vara lämpligt, att sekreteraren i Stats-Utskottet får högre aflöning än sekreterarne i Kamrarne.

För sekreteraren å Riksgälds-afdelningen är föreslagen en gratifikation af 1,000 Rdr; men jag anser det icke vara rätt att så slösa med Statens

medel, att bortskänka en sådan summa, då nämnde sekreterare dessutom har ett traktamente, som är ganska stort och fullt motsvarar hans göromål.

Jag får därför hemställa, att Kammaren behagade nedsätta de ifrågavarande gratifikationerna till hälften af de belopp, som Utskottet föreslagit.

Herr Grefve Posse: Det kan måhända medgifvas, att arvodet för Stats-Utskottets kansli är något högt och kan tåla en nedprutning; men det har blifvit bestämdt med ledning af hvad öffligt varit under de längre riksdagsperioderna, då arbetet var mindre betungande. Om likväl en nedsättning i arvodet anses böra ega rum, så bör den ske planmessigt och för hela tjänstemannapersonalen, men det är icke lämpligt att göra godtycklig indragning på ett eller annat arvode.

Det torde icke böra lemnas oanmärkt, att, då tjänstemännen vid riksdagens början antagas, ingenting med dem uppgöres angående arvodet, emedan Riksdagen derom icke fattat beslut. På hemställan af Talmanskonferensen bestämmes dock, att en viss del af arvodet skall förskottsvis utbetalas och vid slutet af riksdagen bestämmes arvodets belopp. Då förskottet bestämdes lika vid denna som de båda föregående riksdagarne, så hafva tjänstemännen trott sig kunna påräkna samma arvode som då, och i den förutsättningen hafva de åtagit sig göromålen. Det torde därför icke vara rättvist eller billigt att nu nedsätta arvodet under det belopp, som tjänstemännen haft giltig anledning att påräkna.

Riksdagen har stora anspråk på tjänstemännen i Stats-Utskottet och på dem beror i icke oväsentlig mån ärendenas gång. Följden af en nedsättning i arvodet kunde därför lätt blifva den, att Utskottet finge underhaltiga tjänstemän. Det torde därför vara skäl att i detta fall gå varsam till väga, isynnerhet för denna Kammare, då det är sista riksdagen dess mandat räcker. Om någon ändring bör ifrågakomma, så bör det lemnas till nästa Riksdag, som då genast i början tillkännagifver för tjänstemännen, att de hafva en nedsättning att vänta.

Det finnes ännu ett annat skäl för bifall till Utskottets förslag, ehuru mindre talande, och det är att Första Kammaren godkänt Utskottets förslag, och ett annat beslut af denna Kammare skulle medföra gemensam votering, hvarigenom riksdagen möjligen skulle komma att förlängas.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Instämmande med den förste talaren anser jag nu, likasom vid föregående riksdagar, att gratifikationer till Riksdagens tjänstemän icke böra ifrågakomma. Arvodet bör så tilltagas, att det utgör full ersättning för arbetet, men ej mera, och det bör utgå endast under en rubrik. Då anmärkta förhållandet likväl fortgått under de båda föregående riksdagarne, torde det kanske icke vara skäl att nu dermed upphöra, och jag förenar mig därför i den förste talarens yrkande om gratifikationernas nedsättande till halfva beloppet.

Herr Åke Andersson: I likhet med den förste talaren anser jag, att, under nuvarande brydsamma förhållanden i landet, de ifrågavarande gratifikationerna böra minskas till hälften.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: Vi äro samtliga eniga om att sluta riksdagen på bestämd tid. Hade likväl Stats-Utskottet icke haft vane tjenstemän, och tjenstemän hvilka arbetat så som desse gjort, hade det varit omöjligt att sluta riksdagen inom den föresatta tiden. Det är af denna anledning, som Utskottet föreslagit samma gratifikationer som vid näst föregående riksdagar, och det skulle derföre vara oskickligt om Kammaren nu nedsatte dessa gratifikationer.

För flera riksdagar tillbaka nedsattes arvodet för sekreteraren å Riksgäldsafdelningen. Påföljande riksdag fick afdelningen en sekreterare, som var alldeles ovan vid göromålen, och följden deraf blef, att afdelningen måste antaga en upplysande ledamot, hvilken aflönades med 2,000 R:dr. Deraf visar sig, att det icke medför någon besparing att för billigare pris engagera ovane tjenstemän.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Carl Anders Larsson: Då jag vid en föregående punkt yrkat nedsättning i arvodet för sekreteraren i det Särskilda Utskottet, så ber jag att få nämna, att det är en stor skilnad emellan dennes och sekreterarens i Stats-Utskottet göromål. Det är ej nog med, att denne sednare kan skriva ihop Betänkanden, han måste äfven ega kännedom om en mängd förhållanden, om hvilka man icke hinner att under riksdagens lopp skaffa sig kunskap.

Principen om gratifikationer leder sitt ursprung derifrån, att man ansett sig icke böra vara bunden vid samma aflöning, ehvad göromålen den ena riksdagen äro mindre än den andra, och derföre har man infört gratifikationer att utdelas, då göromålens mängd ansetts dertill gifva anledning.

Då vi nyss gifvit 300 R:dr till en sekreterare, som blott skrivit ett enda Betänkande, så anser jag, att vi med godt samvete kunna bevilja de ifrågavarande gratifikationerna åt desse tjenstemän, som varit sysselsatte både dag och natt med arbeten för Utskottet.

Herr Hierta: Jag tror, att den siste talaren gifvit skäl hvarföre någon nedprutning å aflöningen för Stats-Utskottets sekreterare icke bör ega rum.

Jag har dock begärt ordet egentligen med anledning af det gjorda yrkandet om nedsättning i den för sekreteraren å Riksgälds-afdelningen föreslagna gratifikation. Det förhåller sig verkligen så, som Herr Per Nilsson från Malmöhus län redan antyd, att det skulle varit för Riksgälds-afdelningen snart sagdt omöjligt att medhinna alla afdelningen tillkommande göromål, såvida afdelningen icke haft en sekreterare, hvilken varit så bekant med ärendena som den nuvarande. På sätt sistnämnde talare jemväl upplyst, bestriddes för några riksdagar sedan sekreteraregöromålen på Riksgälds-afdelningen af en notarie, hvilken icke var bekant med Riksgäldskontorets göromål och räkenskaper, och med anledning häraf nödgades afdelningen från Riksgäldskontoret skaffa sig en upplysande ledamot emot ett särskildt arvode af 2,500 R:dr.

Ser

Ser man efter hvilka ärenden Riksgälds-afdelningen denna riksdag haft att behandla, så skall man, utan att göra ledamöternas arbete till en nullitet, finna, att afdelningen varit så öfverhopad med göromål, att det fordras den nuvarande sekreterarens ovanliga arbetsförmåga för att, såsom jag hoppas skall kunna ske, inom den bestämda tiden bringa dem alla till slut. Jag anhåller på grund häraf, att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag.

Herr O. B. Olsson: Af allt hvad som under diskussionen blifvit anfördt har jag icke rubbats i min öfvertygelse, att de föreslagna gratifikationerna äro allt för höga.

En ledamot af Stats-Utskottet yttrade, att då Riksdagen två föregående år beviljat dessa gratifikationer till enahanda belopp, det vore opassande att nu nedsätta dem. Jag anser något hinder för en sådan nedsättning icke förefinnas, då man anser de ifrågavarande tjänstemännen icke hafva gjort sig af en så betydlig aflöning förtjente. Jag föreställer mig dessutom, att desse Utskottets tjänstemän jemväl äro Statens, och att de icke lefva blott af hvad de förtjena i Utskottet utan hafva sin lön å stat derjemte.

Jag vidhåller således mitt yrkande om de ifrågavarande gratifikationernas nedsättande till hälften.

Herr Grefve Posse: Jag har väl hört åtskillige representanter från Skåne förklara, att de tycka, att dessa gratifikationer äro för högt tilltagna, men jag har icke hört dem gifva något skäl för detta tycke. De hafva icke sagt, att det presterade arbetet varit underhålligt eller till sitt omfång så obetydligt, att till följd deraf någon nedsättning borde ega rum. Hvad omfånget af arbetet angår, så behöfver man blott väga luntan från Stats-Utskottet för att finna, att den är betydligt tyngre än alla de öfriga Utskottens Betänkanden sammanlagdt.

Samme representanter hafva äfven sagt, att, om arvodena nedsättas, man nog skall få andra tjänstemän, som äro lika duglige; men de hafva ej heller för denna sin tro gifvit något skäl; och om det icke slår in hvad desse representanter tro, så kan Riksdagen lätt komma i förlägenhet.

Stats-Utskottets ledamöter äro sannolikt bättre än desse representanter i tillfälle att bedöma hvad i denna fråga kan vara rätt och billigt, och ingen af Utskottets ledamöter har motsatt sig de föreslagna gratifikationerna.

Arvodet för sekreteraren i Stats-Utskottet utgör för 4 månader à 500 R:dr 2,000 R:dr, och med tillägg af gratifikationen 600 R:dr uppgår hela beloppet till 2,600 R:dr. Sekreterarens å Riksgälds-afdelningen arvode är upptaget till 400 R:dr i månaden, hvilket för 4 månader gör 1,600 R:dr, och gratifikationen för honom är föreslagen till 1,000 R:dr, sammanlagdt 2,600 R:dr.

Utskottet har trott, att, då desse tjänstemäns göromål ansetts lika betungande, de ock böra lika aflönas, och det är på denna grund, som Utskottet gjort sin ifrågavarande framställning, hvilken jag hoppas skall vinna Kammarens bifall.

Herr Jöns Pehrsson: Då Stats-Utskottets ledamöter så strängt hålla på, att dessa gratifikationer till oförminskadt belopp beviljas, så ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att antalet tjenstemän i Utskottet uppgår till icke mindre än 11, hvilka biträda vid uppsättande af Betänkanden. Fördelar man nu Utskottets alla Betänkanden på desse tjenstemän, så visar sig, att, med beräkning af 100 arbetsdagar under hela riksdagen, 10 arbetsdagar kunnat för hvarje Betänkande användas, och då kan man väl ej säga, att desse tjenstemän varit särdeles betungade. Jag anser, såsom jag, då jag förra gången hade ordet, antydde, dessa gratifikationer vara alldeles öfverflödiga; men jag skall dock nu icke motsätta mig deras beviljande till dess halfva belopp, i den förhoppning att kommande Riksdag skall veta att bättre spara med Statens medel.

Herr Key: Det torde vara allmänt känt, att tiden för riksdagens afslutande i väsendtlig mån beror på Stats-Utskottets arbete. Om vi kasta ögonen på dagens föredragningslista, så finna vi, att Konstitutions-Utskottets Betänkande har N:o 12 och Bevillnings-Utskottets N:o 15, under det Stats-Utskottets har nummer 80. Detta visar, att Stats-Utskottet haft nära 8 gånger mera att göra än hvart och ett af de andra Utskotten; och då dertill kommer, att Stats-Utskottets Betänkanden ofta äro mångdubbelt vidlyftigare än de andra Utskottens, så torde det vara billigt att bevilja de föreslagna gratifikationerna åt Utskottets tjenstemän, hvilka, i jämförelse med de andra Utskottens, haft ett ganska ansträngande arbete.

Herr Carl Ifvarsson: Hela beloppet, om hvilket här tvistas, utgör 1,700 R:dr, och månne detta belopp är värdt att tvista om. Om riksdagen blott en dag skulle förlängas, derföre att Kamrarne hölle långa öfverläggningar och slutligen stadnade i olika beslut i dylika små frågor, så skulle detta dröjsmål kosta vida mera än många sådana belopp som det ifrågavarande; och redan denna omständighet utgör för mig tillräcklig anledning att bifalla Utskottets förslag. Men jag har ett ytterligare skäl härför i det förhållande att, ehuru Stats-Utskottet haft flera ärenden att handlägga denna än föregående riksdag, Utskottet dock icke ifrågasatt någon förhöjning i tjenstemännens aflöning; och det torde då vara både oklokt och inkonseqvent att nu göra en nedsättning deri.

En talare har sagt, att antalet af Betänkanden, som belöper sig på hvarje tjensteman, icke är särdeles stort. Det är sannt. Men om man tager i betraktande huru många särskilda punkter de flesta Betänkanden innehålla, så blir förhållandet helt annat.

Om Utskottet haft ovane tjenstemän, hade det varit omöjligt att afsluta riksdagen inom den i grundlagen bestämda tid. Jag anser det af alla dessa skäl vara oklokt att göra någon nedsättning i de af Utskottet föreslagna belopp, och jag får derföre yrka bifall till Utskottets framställning.

Herr Hæggström: En ledamot af Stats-Utskottet, som försvarat de här föreslagna gratifikationerna, har fäst uppmärksamheten på, att, under det Bevillnings-Utskottet med sina Betänkanden icke kommit till

högre nummer än 15, men Stats-Utskottets skola komma att gå upp till minst 90; så skulle Stats-Utskottet haft sex gånger så mycket att göra, som Bevillnings-Utskottet. Afven om man medgifver riktigheten häraf, så kan jag icke förstå, huru deri skulle ligga något skäl för Utskottets förslag. Mig synes att följden deraf bort hafva blifvit den, att, då Stats-Utskottets sekreterare åtnjuter 500 R:dr i månaden, Bevillnings-Utskottets sekreterare bort få åtnöjas med en aflöning af 80 à 100 R:dr i månaden, han hade då erhållit ungefär $\frac{1}{6}$ del af hvad Stats-Utskottets sekreterare åtnjuter i arvode. Jag kan ej heller gilla hvad en talare från Östgötabanken här låtit påskina. Jag tror, att denna gratifikation är rundligt tiliskuren, då man besinnar, att sekreteraren på Riksgälds-afdelningen på detta sätt skulle komma att åtnjuta 1,600 R:dr i arvode och 1,000 R:dr i gratifikation för en tid af fyra månader, hvilket gör för år 7,800 R:dr. Nu är till märkandes, att, enligt hvad från trovärdigt håll blifvit uppgifvet, den person, som skött denna sekreterarebefattning, innehar ordinarie anställning, från hvilken han likväl icke behöft söka ledighet. Han har således på samma gång åtnjutit sin ordinarie lön oafkortad. För min del yrkar jag, att den ifrågavarande gratifikationen måtte nedsättas till halfva beloppet eller 500 R:dr.

Herr Voug: Jag skall ej inlåta mig på den frågan, huruvida dessa gratifikationer tåla nedsättning. Visserligen har jag under två föregående riksdagar haft förtroendet att såsom suppleant i Stats-Utskottet tidtals deltaga uti dess förhandlingar, och jag skulle således kunna ega åtminstone någon ledning för mitt omdöme härutinnan. Men i allmänhet måste det för hvarje enskild ledamot af Kammaren blifva ytterst svårt att i dylika frågor bilda sig en bestämd öfvertygelse, och rättast torde alltså vara att tillerkänna Utskotten fullt vitsord beträffande den ersättning deras kanslier böra för sitt arbete erhålla. Då nu ingen af Stats-Utskottets ledamöter haft något emot de föreslagna beloppen att anmärka, så tillstyrker jag för min del beviljandet af desamma utan nedsättning; och detta äfven på det skäl att kostnaderna alltid måste blifva högre, i samma mån vi förlänga talandet derom.

Sedan öfverläggningen nu förklarats slutad, framställde Herr vice Talmannen propositioner på bifall såväl till Utskottets hemställan som till yrkandet derom, att de ifrågavarande gratifikationerna skulle utgå med hälften af de belopp, som Stats-Utskottet föreslagit. Herr vice Talmannen förklarade den förra af dessa propositioner vara med öfvervägande ja besvarad. Emellertid begäres votering, för hvars anställande nu uppsattes, justerades och anslogs följande proposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet i dess Memorial N:o 74 hemställt angående beviljande af gratifikationer åt Stats-Utskottets tjenstemän,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren beviljat de ifrågavarande gratifikationerna att utgå med hälften af de belopp, dem Stats-Utskottet föreslagit.

Omröstningen utföll med 62 ja och 57 nej; i följd hvaraf Kammarén bifallit Utskottets ifrågavarande hemställan.

Utskottets hemställanden rörande dels beviljande af gratifikationer åt tjänstemännen inom Tryckeri-afdelningen, dels ock tiden för alla nu omförmälda arvodens, traktamentens och gratifikationers utbetalning.

Biföllos.

§ 20.

Föredrogs Stats-Utskottets Memorial N:o 75, angående en gratifikation åt Statskommissarien Bruno Johansson.

Härvid anförde

Herr O. B. Olsson: Äfven här anser jag Utskottet hafva föreslagit en alltför hög gratifikation. Denne tjänsteman, som redan förut är af Staten högt aflönad, och således icke bör njuta öfverbetalning för de upplysningar, han varit i tillfälle lemna Stats-Utskottet, har dock af detta föreslagits till en frikostig gratifikation af 1,000 R:dr. Det är visserligen sannt, att denne tjänsteman under ständsriksdagarne åtnjöt en gratifikation, som var ännu något högre, men vi skola komma ihåg, att riksdagarne då voro årslånga. Jag yrkar, att denna gratifikation måtte nedsättas till 750 R:dr.

Herr Grefve Posse: Vid båda de föregående riksdagarne har Stats-Utskottet föreslagit, att denna gratifikation skulle utgå med enahanda be-
lopp, som nu är ifrågasatt, och Kamrarné hafva äfven godkänt detta. Man torde väl böra medgifva, att Utskottet i denna omständighet egt ett stöd för sitt förslag, och jag tror ej att något skäl att nedsätta denna gratifikation nu förefinnes. Denne tjänsteman går Utskottet till handa med upplysningar i sådana frågor, deri man icke kan fordra, att Utskottets ledamöter skola vara på förhand hemmastadda, och i hvilka riksdagsarbetet ej heller tillåter dem att sjelfva sätta sig in. Utskottet har trott, att det är af vikt, att Kongl. Maj:t till den ifrågavarande befattningen nämner personer, som kunna vara Stats-Utskottet till verklig nytta. Men för att förhållandet fortfarande skall blifva så, erfordras att med befattningen förenas en ej för knappt tilltagen gratifikation. Jag yrkar derför bifall till Utskottets förslag.

Herr Hæggström: Af den siste talarens argumentation kan man se, huru farligt det är att en gång begå ett misstag, ty sedan åberopar man detta och vill, att man skall fortsätta dermed. Jag vill visserligen icke bestrida, att denne statskommissarie tillhandagår Stats-Utskottet med åtskilliga upplysningar, men deraf följer icke, att han behöfver åtnjuta en så hög gratifikation, som här är föreslagen. Men hvad mera är, denne statskommissarie hade under ständsriksdagarne ett arvode af ett tusen R:dr, men riksdagarne räckte då 12 à 13, ja någon gång 16 à 17 månader. Nu räcka de endast 4. En enkel konklusion häraf borde vara

den, att arvodet nu skulle nedsättas till 250 R:dr. Jag är emellertid nöjd, om det nedsättes till 500 R:dr, hvarå jag anhåller om proposition.

Herr Rosenberg: Jag begärde ordet för att rätta ett misstag, som den nästföregående talaren begick. Under de fordna ständsriksdagarne var nemligen förhållandet, att detta arvode utgick någon gång med ända till 2,500 R:dr, ja till och med 3,000 R:dr vid den långa riksdagen 1856—1858, men i allmänhet med 1,500—2,000 R:dr under vanligen årslånga riksdagar; men icke kan jag inse, hvarför man nu med 4 månaders riksdag skulle gifva denne tjänsteman 1,000 R:dr. Stats-Utskottet har en kamererare, som skall tillhandagå med upplysningar, och notarierna åtnjuta ju också särskilda gratifikationer för upplysningars meddelande. Nog kuuna upplysningarna vara både nödiga och nyttiga, men man får ock se till, att de icke blifva allt för dyrköpta. Jag tror äfven, att hvar och en bör erkänna, att Statens tillgångar nu äro annorlunda än de voro vid t. ex. 1856—1858 års riksdag, och då vi nu som man säger behöfva gå omkring med ljus och lykta för att söka efter tillfällan till besparingar, så tror jag, att vi böra begagna det tillfälle dertill, som här erbjuder sig, och nedsätta detta arvode till 750 R:dr, hvarpå jag anhåller om proposition.

Herr Björck: Jag medgifver, att jag icke med säkerhet påminner mig det belopp, hvarmed denna gratifikation under ständsriksdagarne i allmänhet utgick. Men jag tror mig kunna utan fara för misstag påstå, att detta belopp vanligen utgjorde 2,000 R:dr. Vid 1856—1858 årens riksdag åtnjöt, efter hvad jag med säkerhet minnes, den upplysande statskommissarien till och med 3,000 R:dr i gratifikation. Man kan således ej säga, att icke den nu föreslagna gratifikationen står i tillbörligt förhållande till hvad denne tjänsteman under ständsriksdagarne i arvode erhållit. Stats-Utskottets behof af upplysningar är nu och blifver ännu mera hädanefter betydligt större än det förut varit. Det är nemligen gifvet, att då Utskottets arbeten varade under en längre tid, dess ledamöters förmåga att på egen hand förskaffa sig upplysningar skulle vara större än nu, då Utskottets sysselsättningar äro begränsade till en betydligt kortare tidrymd, och säkra upplysningar fordras hastigt. Jag föreställer mig därför, att man för nödiga upplysningars skyndsamma anskaffande icke länge kan nöjas med de utvägar, som nu äro anvisade och använde. Jag är öfvertygad om, att riksdagarne, hvars afslutande till hufvudsakligaste delen betingas af Stats-Utskottets arbeten, icke alltid skola kunna bringas till slut med erforderlig skyndsamhet, om icke detta Utskott har rättighet att kalla till sig personer, som kunna tillhandagå det med erforderliga upplysningar. Det är ej nog med de upplysningar, som den ledamot af Stats-Rådet, hvilken förordnas att tillhandagå Riksdagen med sådana, kan anskaffa, emedan för mycket tid åtgår för kommunikationen med och genom honom. Det är ej heller nog, att Stats-Utskottet erhåller upplysning om Statskontorets räkenskaper och öfriga förhållanden, ty vi skola erinra oss, att en stor del af medlens förvaltning är öfverlemnad åt särskilda verk, såsom t. ex. sedan 1849 åt Armé-

förvaltningen. Då Statskontorets ställning till Riksdagen år 1809 bestämdes, hade Kontoret Statsverkets samtliga utgifter hos sig bokförda, hvilket icke nu är förhållandet. Om nu Stats-Utskottet skall kunna i erforderlig mån utarbete alla de skilda mål, som det har att handlägga, så är det klart, att det behöfver en ganska betydligt utvidgad magt att kalla till sig de verkställande tjenstemännen för upplysningars erhållande. Om desse derfor skola undfå arvoden blifver då en fråga att afgöra.

På dessa grunder vågar jag ej anse klokt att nedsätta den ifrågavarande gratifikationen. Jag vill dessutom erinra, att enahanda tvist, som nu här pågår, äfven egde rum vid sista riksdagen, men att denna gratifikation då med ganska stor pluralitet bestämdes till det belopp, hvartill den nu blifvit af Utskottet föreslagen. Detta synes mig äfven vara ett skäl för att icke nu göra någon förändring deri.

Herr Meijerberg: Heldre vill jag nedsätta arvodet till mig sjelf och mina kamrater här i Kammaren, än jag vill nedsätta arvoden för dem som biträda oss. Hvad detta arvode beträffar, är jag visserligen icke i tillfälle att sjelf kunna bedöma beskaffenheten af de upplysningar, den ifrågavarande tjenstemannen kan lemna Stats-Utskottet. Men en utmärkt ledamot af detta Utskott har här förklarat, att dessa upplysningar äro nödvändiga för Utskottets arbeten, och jag tryggar mig dervid. Att denne tjensteman icke eger skyldighet att lemna dessa upplysningar för intet anser jag påtagligt. Man har visserligen sagt, att så skulle vara förhållandet, men jag frågar: om en tjensteman gör något arbete utom sin tjänst, är han icke då berättigad till särskild ersättning derfor? För öfrigt får jag säga, att det skulle se besynnerligt ut, om man nu minskade denna gratifikation, och jag tror, att det skulle vara alltför småaktigt att, såsom man påyrkat, här göra en nedprutning af 250 R:dr.

Herr Hæggström: Man har här talat om huru viktigt det är, att Stats-Utskottets arbeten bedrifvas med raskhet och att, om så icke är händelsen, riksdagarne komma att förlängas och fördyras. Jag tror emellertid, att Kongl. Maj:t skall veta att begagna sig af sin grundlagsenliga rätt att afsluta riksdagen sedan den varit i fyra månader församlad. En af Stats-Utskottets veteraner har upplyst, att denna gratifikation under de gamla ständsriksdagarne i allmänhet utgick med 1,500—2,000 R:dr. Detta är äfven det belopp, hvartill jag, om riksdagarne nu räckte lika länge som förr, skulle vilja bestämma denna gratifikation. Men då riksdagarne nu icke vara mer än en fjerdedel eller en femtedel af den tid, som de förut räckte, så tror jag också, att arvodet bör bestämmas till endast 500 R:dr.

En talare har här sagt, att det skulle vara småaktigt att här pruta af 250 R:dr. Jag tror, att hvad man lägger oss till last är just att vi icke prutat tillräckligt. Jag hoppas emellertid, att till nästa riksdag denna Kammare skall komma att blifva sammansatt på ett annat sätt. Och huru kommer det då att gå? Jo! den nya Riksdagen kommer säkerligen icke att fästa sig vid de föregåendes olater, utan den kommer att anslå en lägre siffra i de fall, då den finner sådant *befogadt och rättvist*. Jag yrkar fortfarande, att denna gratifikation måtte nedsättas till 500 R:dr.

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med gjorda yrkanden framställde Herr vice Talmannen propositioner på dels bifall till Utskottets hemställan, dels den ifrågavarande gratifikationens beviljande till nedsatt belopp af 750 R:dr, dels ock gratifikationens nedsättande till 500 R:dr. Den förstnämnda af dessa propositioner ansåg Herr vice Talmannen vara med öfvervägande ja besvarad. Då emellertid omröstning begärdes, blef, efter fattadt beslut att yrkandet om gratifikationens beviljande till belopp af 750 R:dr skulle uppställas såsom kontraposition, nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i dess Memorial N:o 75,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammarerna beviljat den ifrågavarande gratifikationen till nedsatt belopp af Sjuhundrafemtio Riksdaler.

Omröstningen utföll med 37 ja och 92 nej; i följd hvaraf Kammarerna fattat sitt beslut i enlighet med nej-propositionens innehåll.

§ 21.

Föredrogs Första Kammarernas protokollsutdrag N:o 183, med delgivande af Första Kammarernas Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 8, i anledning såväl af Andra Kammarernas genom protokollsutdrag meddelade beslut angående befrielse för fartyg och båtar af viss dräktighet, som trafikera Öresund, att taga lots och erlägga lotspenningar, som ock af Herr J. F. Bergs inom Första Kammarerna väckta motion i samma syfte.

Härvid anförde

Herr P. Olsson: Första Kammarernas Utskotts-betänkande i denna fråga är visserligen något afvikande från hvad jag i min motion föreslagit, men synes leda till samma mål, nemligen att bereda en lindring för de mindre fartygen i skyldigheten att taga lots. Jag yrkar därför för min del, att Kammarerna måtte antaga Första Kammarernas beslut i denna fråga.

Vidare förekom icke; och beslöt Andra Kammarerna att, med frånträdande af sin förra mening, antaga det beslut, som Första Kammarerna i denna fråga fattat.

§ 22.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarernas Fjerde Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 12 (i samlingen N:o 45), i anledning af återremiss af Betänkandet N:o 2, rörande väckt förslag till ändring i gällande reseregler.

mente; och skulle, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet Medkammaren delgifvas.

§ 23.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 76, i anledning af väckt fråga om förändring af uppvärmnings- och luftvexlingsanstalterna i Kamrarnes sessionsrum.

Utskottets hemställan bifölls och dess slutliga yttrande lades till handlingarne.

§ 24.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 77, i anledning af väckt motion om afskrifning af återstående oguldna beloppet af det för Ljungaåns sänkning beviljade låneunderstöd.

Herr Sandstedt yttrade: Jag inser visst, att här icke är mycket att i denna sak göra. Att Stats-Utskottet på detta sätt behandlat min motion, kan jag icke särdeles klandra. Emellertid är förhållandet det, att det stackars folket blef fördt bakom ljuset, derigenom att ingenjörerna, som uppgjorde planen för arbetet, misstogo sig. Deras mark står ändock under vatten och de hafva af hela företaget ingen nytta. Med afseende på den nöd som nu råder i Småland ber jag därför Kammaren att för sin del bifalla en eftergift af åtminstone detta årets afbetalning. Min motion går visserligen ut på hela det oguldna beloppets afskrifning, men jag vill nu inskränka mig till att ödmjukast anhålla om återremiss i den syftning jag här framställt, eller att detta årets afbetalningsskyldighet å det lemnade lånet måtte vederbörande efterskänkas.

Vidare förekom icke och Utskottets hemställan bifölls.

§ 25.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 78, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i fråga om anstånd med amorteringen för år 1868 af det för sänkning af Madaån i Åsheda socken af Kronobergs län beviljade lån.

Herr Jonas Jonasson från Kronobergs län: Äfven jag anser visserligen bolag böra tillhållas att fullgöra sin betalningsskyldighet till Staten, men den tillfälliga omständigheten af inträffad missväxt gör, att efter min tanke ett undantag från denna eljest utan tvifvel riktiga grundsats här synes böra ega rum. Åsheda socken har i följd af missväxten måst uppköpa spannmål för icke mindre än 122,000 R:dr. Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition och afslag å Stats-Utskottets Betänkande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, framställde Herr vice Talmanen propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan, som ock, enligt

Herr Jonas Jonassons yrkande, på afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition i ämnet. Den förra af dessa propositioner förklarades vara med öfvervägande ja besvarad. Enellertid åskade Herr Jonas Jonasson votering, för hvars anställande uppsattes, justerades och anslogs en så lydande proposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i dess Utlåtande N:o 78,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren med afslag å Utskottets hemställan bifallit Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i det ämne, hvarom förevarande Utlåtande handlar.

Omröstningen utföll med 84 ja och 14 nej; och var alltså Utskottets hemställan bifallen.

§ 26.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 79, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående befrielse för Kommendörkaptenen af andra klassen vid Kongl. flottan C. J. F. Kaffe från honom ålagd ersättningskyldighet, i följd af ångkorvetten Orädds förolyckande på Engelska kusten.

Härvid anförde

Herr Björck: Jag erkänner, att jag för min del hyllar den uppfattning, att i en fråga af denna beskaffenhet, hvilken gäller eftergift af Statens rätt på grund af fel i tjensten, alltid måste finnas någon särskild omständighet, hvarförutan sådan eftergift ej bör medgifvas. Förhållandet kan i viss mån jämföras med den nåderätt, som tillkommer Konungen i brottmål. Liksom nåden ej får vara godtycklig, så må ej heller en sådan eftergift som den ifrågavarande ske utan goda grunder. Den måste aningen bero deraf, att lagen ej *kan* vara sådan, att dess förutsättningar fullt motsvara de särskilda förhållandena i målet, eller att någon omständighet förekommit af den art, att den icke egnat sig för bedömande af domaren, men dock kan anses ledande till en annan uppfattning af sjelfva förseelsen.

I de handlingar, hvilka röra nu förevarande fråga, har jag sökt att göra mig reda för, om någon dylik omständighet må förefinnas, och jag bekänner, att jag icke funnit någon sådan. Jag vill visst icke säga, att jag lägger något allt för stort fel Kommendörkaptenen Kaffe till last, men å andra sidan kan jag ej neka, att omständigheterna vid olyckstillfallet synas varit sådana, att ifrågavarande skada kunnat och bort undvikas. Då således ingen omständighet finnes i målet, som icke *blifvit* af

domstol bedömd och *kunnat* af domstol bedömas, återstår följaktligen intet annat skäl för den sökta eftergiften än det slutligen äfven anförda, att beloppet vore så stort, att Kommendörkaptenen Kaffe icke någonsin kunde blifva i stånd att detsamma återbära. Men *detta* är ett skäl, som visserligen, der något annat ej finnes, ingalunda synes mig böra leda till någon eftergift, emedan i sådant fall det skulle gå den bättre, som gör stor skada, än den som vållar en mindre.

Är således denna dom grundad på lag, som den synes vara, tror jag ock, att skäl saknas till eftergift af den ådömda ersättningsskyldigheten; hvarföre icke heller Riksdagen torde böra bevilja den. Men å andra sidan anser jag, att Riksdagen icke bör sätta denne man i sådan ställning, att han icke kan försörja sig och sin familj. Derföre bör man väl af honom fordra något, men ej mera än att han har sin nödtorft. Följden skulle då blifva den, att den närvarande afskrifningsfrågan förfaller och kommer att bero af omständigheter, som må framdeles förete sig.

För min del yrkar jag således afslag å Utskottets hemställan och bifall till den reservation jag bifogat Betänkandet. Den finnes tryckt å trettonde sidan och lyder så:

”att Riksdagen måtte förklara, att den funnit sig icke kunna bifalla den af Kongl. Maj:t föreslagna eftergift af den Kapten Kaffe ådömda ersättning; men att Riksdagen beslutat, att verkställigheten af Kongl. Maj:ts utslag i målet inställes, emot det att Kapten Kaffe under sin tjenstetid afstår en fjerdedel af den honom å flottans stat tillkommande lön att afräknas å ersättningsbeloppet.

Herr Statsrådet Thulstrup: Då jag anhåller att, i afseende på förevarande fråga, få yttra några ord, sker det icke för att uppehålla mig vid de förhållanden, som egde rum vid korvetten Orädds strandning, ehuru omdömet om befälhafvarens handlingssätt vid detta tillfälle visserligen derpå måste grundas. Ty dels äro alla dessa omständigheter troligen sedan lång tid tillbaka af de fleste kända, dels hafva de varit föremål för domstolars pröfning, på grund hvaraf befälhafvaren för hvad som ansetts kunna läggas honom till last blifvit dömd till det straff och den ersättningsskyldighet, som i Utskottets Betänkande finnas omförmälda. Det är deremot å en annan omständighet, som jag önskar få fästa uppmärksamheten — en omständighet som visserligen icke har något sammanhang med den juridiska påföljden och vanligen aldrig tillerkännes någon betydelse, men likväl kan förtjena tagas i betraktande, då fråga uppstår, huruvida det kan vara skäl eller icke att, utur billighetens synpunkt betraktadt, medgifva någon mildring i den bestraffning, som blifvit ådömd.

Uppdraget att öfver ett till sjöexpedition utrustadt örlogsfartyg taga befälet medför ett ganska stort ansvar och innebär derföre ett ganska stort förtroende till den person, i hvars händer ett sådant uppdrag lemnas. Det är äfven säkert, att ingen djupare känner vigten och betydelsen af detta ansvar än den, som det blifvit pålagdt — den hvars heder och hela anseende som tjensteman kan bero på att allt går väl och som sig bör, och lika säkert är också, att om en olycka inträffar, om det i hans händer anförtrordda fartyget går förloradt, ingen träffas hårdare af detta slag än den, som ansvaret för allt hvad vid sjelfva olyckstillfället skett

eller icke skett i främsta rummet ålegat. Om någonting sådant inträffar, är derföre befälhafvarens ställning, redan från begynnelsen, icke afundsvärd.

Den första domare, som uppträder, är naturligtvis den allmänna opinionen, som i främsta rummet mot befälhafvaren riktar ett vanligen hårdt och skoningslöst klander, hvilket ej sällan går ut på att nedsätta och alldeles tillintetgöra det anseende för skicklighet, som under en lång af nit och duglighet utmärkt tjenstetid kan hafva blifvit förvärfvadt — och som utgör en tjenstemans dyrbaraste egendom. Säger honom hans samvete, att han, i afseende på uppfyllandet af sin pligt, ingenting uraktlåtit, så måste det vara ytterst påkostande att utgöra föremål för en dylik, redan på förhand uttalad orättvis förkastelsedom. Har han åter någonting att förebrå sig, så inser en hvar huru svåra förebräelserna derför måste vara att uthärda.

Kommer så en lång, ofta flerårig rättegång.

Alla dessa omständigheter utgöra tillsammans en särskild påföljd, som aldrig uteblifver — en särskild art af bestraffning, som oftast utgör *mera* än hvad i bestraffningsväg behöfves för en tjensteman med hederskänsla och en samvetsgrann uppfattning af sina pligter. Det är en bestraffning, som verkar djupt och hvars följder länge fortfara.

Härtill kommer nu ytterligare en påföljd af ännu ett annat slag. Staten skall ersättas för sin förlust. I förevarande fall är detta en omöjlighet. Den person, hos hvilken det högst betydliga ersättningsbeloppet skall uttagas, eger ingenting utom den lön, utaf hvilken han endast kan hafva sitt tarfliga uppehälle. Staten skulle väl då icke lida någon förlust genom att eftergifva ett ersättningsanspråk, som, äfven om det göres aldrig så strängt gällande, likväl icke skulle medföra någon nämnvärd vinst, men för den obemedlade enskilde ett sorgligt och bekymmerfullt ekonomiskt obestånd, som komme att följa honom under hela hans återstående lefnad.

Det är dessa förhållanden, som jag anhåller få hänskjuta till Kammarrens upplysta och välvilliga bedömande, önskande för min del, att Kongl. Maj:ts af Stats-Utskottet förordade förslag måtte vinna Kammarrens bifall.

Herr Grefve Posse: Såsom redan blifvit utredt, består den förseelse, som hufvudsakligen lägges Kommendörkapten Kaffe till last, deruti, att han försummat lägga fartyget bidevind och anställa lodning, men omständigheterna vid sjelfva strandningen hafva likväl varit sådana, att en ledamot af Högsta Domstolen ansett dels det på intet sätt vara afgjort, att genom en sådan lodning olyckan förekommit, dels i öfrigt icke sådana skäl mot Kaffe förefinnas, på grund af hvilka ansvar kunde honom åläggas, hvarföre han frikânt honom både från ansvar och ersättningsskyldighet.

Under sådana förhållanden tyckes det, som man bör i nådeväg förfara med så stor mildhet som möjligt. Det är icke allom gifvet att i så brydsamma omständigheter fatta det rätta beslutet, och jag har af erfarne sjömän hört, att om Kommendörkapten Kaffe lagt bi och lodat, hade fartygets ställning derigenom kunnat blifva än vådligare. För öfrigt, om Riksdagen icke medgifver denna fordrans afskrifvande, så är det tem-

ligen säkert, att Staten ändock icke får något. Antages deremot Herr Björcks reservation, så erhallar väl Staten en ringa del af beloppet, men en tung börda pålagges derigenom den ersättningsskyldige, utan att någon afsevärd nytta för Staten deraf vinnes.

Lagstiftningen synes mig i sjelfva verket obillig mot flottans befäl. Om en general förlorar en batalj och det sker genom uppenbara misstag å hans sida, så kan han möjligen därför blifva straffad, men han drabbas aldrig af någon ersättningsskyldighet för den materiel, som dervid går förlorad. Jag får dertill slutligen erinra om Kammarens eget beslut i fråga om en likartad ersättningsskyldighet vid 1867 års riksdag, och jag tror att det då var vida mindre skäl till eftergift än nu. Jag yrkar bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Per Nilsson från Christianstads län: Jag yrkar afslag å Utskottets Betänkande och instämmer i Herr Björcks reservation.

Herr Hægström:

Herr F. Pettersson: Jag yrkar bifall till Herr Björcks reservation, så mycket mer som Kommendörkapten Kafles ekonomiska ställning lär vara ganska god.

Herr Kjellson: Jemte det jag instämmer med Herr Grefve Posse, kan jag icke underlåta att erinra derom, att hade detta händt en kofferdi-man, så hade skutan varit assurerad och ingen ersättningsskyldighet för befälhafvaren satts i fråga. Jag var för 19 år sedan ute på Wenern en svår natt på ett ångfartyg, som fördes af nuvarande Kommendörkapten Kafle, och jag hade då tillfälle att beundra denne mans skicklighet, då det är min öfvertygelse, att det var honom, man hade att tacka för fartygets och dess passagerares räddning. Både af rättskänsla och för den personliga känsla, jag för honom hyser, yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Witt: Af Kongl. Maj:ts Proposition ser man, att Högsta Domstolen icke enhälligt ansett Kommendörkapten Kafle hafva gjort sig skyldig till förseelse vid ifrågavarande tillfälle. En ledamot var nemligen af skiljaktig tanke och ansåg honom böra frikännas. Nu har emellertid Kommendörkaptenen Kafle blifvit dömd till suspension, som han för närvarande undergår. Jag tror icke, att Riksdagen kan, såsom reservanten mot Utskottets förslag yrkat, döma Herr Kafle att under längre tid än suspensionen varar vara förlustig större eller mindre del af sin lön. Hvad Riksdagen har att yttra sig öfver är, huruvida den Kafle ådömda ersättningsskyldigheten bör eftergiftas eller icke.

Man säger nu, att Kommendörkaptenen Kafle icke bort lita på den Engelska lotsen, utan att han i stället skulle lagt bi och lodat. Om det nu skulle händt, att på denna allmänna stråkväg (så kan man gerna kalla Engelska kanalen i anseende till den mängd fartyg som der segla fram) ett annat fartyg seglat på korvetten medan den legat bi, och Kommendörkapten Kafle, till följd deraf att han icke haft fartyget så i sin hand som vid

full fart, ej kunnat undvika ombordläggning, hvad hade man då sagt? Jo! då hade man påstått, att Kommendörkapten Kafle, när han hade denne skicklige Engelske lots, bort lyda honom och fortsätta lodningen i stället för att lägga bi och loda. Det är ingen konst att efteråt kunna i Kammaren säga, hvad som vid tillfället skulle varit bäst att göra, och vi hafva äfven här hört en ledamot framställa en fullständig seglationsbeskrifning öfver huru Herr Kafle skulle manövrerat från början till slut. Det är emellertid svårare för den som står på däck en mörk och stormig Decembarnatt att i det kritiska ögonblicket veta hvad som kan inträffa till följd af den ena eller andra manövern. Det är bekant att på alla jordens haf förolyckas årligen ett par tusen fartyg, och man får icke anse så oerhördt om ett af dessa fartyg varit ett Svenskt örlogsfartyg. Lika litet som man kan påstå, att alla olyckor, som inträffat på sjön, haft sin grund i fartygsbefälets oskicklighet, lika litet borde man döma en örlogskapten hårdare än en kofferdikapten. Men huru bedömer man saken om en sådan olycka träffar ett kofferdifartyg? Jo! dessa fartyg äro assurerade och rederierna väcka derföre ej heller några ersättningsanspråk mot fartygsbefälhafvarne. Kronan deremot assurerar ej sina fartyg, utan man påräknar, att cheferne skola ersätta förlusten, hvilket är alldeles orimligt, då värdet uppgår till hundratusentals riksdaler. Vore officerarne vid Svenska flottan så förmögna, att de kunde utgöra sådana ersättningar, tror jag helt visst, att de skaffade sig angenämare sysselsättning än att tjena för en lön, som de i så fall ej behöfde.

Om en eller annan officer vid flottan har någon enskild förmögenhet, så tror jag, att han, derest Kommendörkapten Kafle icke befrias från den honom ådömda ersättningen, skulle med detta prejudikat för ögonen akta sig för att föra Kronans fartyg och skaffa sig annat att göra. Vi hafva hört talas om, att en Rysk fregatt "Alexander Newsky" strandade på Jutland. Chefen m. fl. dömdes till bestraffning och ersättning, men Ryske Kejsaren förklarade, att både straff och ersättning efterskänktes, emedan chefen och officerarne på fartyget vid tillfället visat sig raska och oförtrutna samt alltid tillförene tjänat med skicklighet och nit.

Jag hoppas, att Andra Kammaren nu icke skall visa sig mindre välvilligt sinnad mot Svenske officerare än Ryske Kejsaren mot sina sjöofficerare, ty det vore i sanning sorgligt om den tanken skulle inrota sig inom flottan, att det vore bättre tjena Ryske Czaren än att tjena Sverige. Samma skäl, som förmädde Ryske Kejsaren till denna eftergift, är äfven här för handen. Vi hafva nyss hört en ledamot vitsorda huru utmärkt Kommendörkapten Kafle förde ett fartyg, som denne ledamot medföljde såsom passagerare. Vi hafva i tidningarne läst mycket beröm om de Svenska sjöofficerarne, både dem som varit i utländsk tjänst och dem som fört våra fartyg på utrikes orter, men vi hafva nästan aldrig hört något klander riktas mot dem. Jag tror derför, att det vore skäl, att Kammaren visade välvilja mot vår flottas officerskorps; och jag yrkar fördenskull bifall till Utskottets förslag.

Herr Bergström: Stats-Utskottets ordförande, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förevarande Proposition och Utskottets tillstyrkande Betänkande, har till stöd för sitt yrkande anført ett i min tanke ganska kraf-

tigt skäl, det nemligen att, enär det icke någonsin lär inträffat, att en landtarméen tillhörande officer, om han i tjänstgöring under lika kritiska omständigheter, som dem hvilka åtföljt ångkorvetten Orädds förolyckande, gjort sig skyldig till något felsteg, blifvit dömd att ersätta den Kronans egendom och materiel, som dervid gått förlorade, samt således arméens officerare uti ifrågavarande afseende befunne sig uti en ojemförligt fördelaktigare ställning än flottans; så borde Kammaren icke tveka att eftergifva den Kommendörkapitenen Kafle ådömda ersättningsskyldighet. Under den förutgående öfverläggningen har också framhållits den omständighet, att enskilde redare vanligen sjöförsäkra sina fartyg, hvilket åter Kongl. Maj:t och Kronan icke gör, samt att förty, om Kafle fört ett enskild redare tillhörigt fartyg och detta förolyckats under enahanda omständigheter och af samma anledning som Orädd, påföljden deraf icke blifvit någon annan, än att vederbörande redare af assuradören uttagit försäkringsbeloppet, hvilket således Kafle undgått att godtgöra. Flottans officerare äro således i fråga om ansvar för de Kronans fartyg, hvilka de föra, i en sämre ställning än befälhafvare å enskilda fartyg i afseende å ansvaret för dessa. Enligt min åsigt bör äfven detta förhållande mana till eftergift af ifrågavarande ersättningsskyldighet.

Utan tvifvel har Herr Kafle begått ett fel derutinnan, att, oaktadt förhållandena före strandningen bort för honom utgöra grundad anledning att låta anbefalla lodning med djuplod för att söka utröna om fel i besticket förefunnes, han likväl icke låtit verkställa sådan lodning. Till detta fel hafva domstolarne förklarat honom förvunnen; och bestraffning derför har blifvit honom ådömd. Sådant kan dock icke lägga hinder i vägen för en undersökning af det kausalsammanhang, som förefunnits emellan Kafles tjenstefel och fartygets förolyckande. Visserligen vore det otilständigt att inlåta sig i en kritik af Högsta Domstolens beslut i fråga om ersättningsskyldigheten, och sådant kan icke heller falla mig in; men då Kammaren i föreliggande fall har att utöfva en art af benådning, är det för mig angeläget att sjelf vara förvissad om beskaffenheten af det sammanhang, som må anses hafva egt rum emellan tjenstefelet såsom orsak och strandningen såsom verkan. Ju mera ögonskenligt och omedelbart detta sammanhang vore, desto mindre anledning förefunnes att bevilja den sökta eftergiften af ersättningsskyldigheten och tvärtom. Nu har visserligen Kongl. Krigshofrätten uti sitt af Högsta Domstolen gillade utslag förklarat, att genom djuplodning tvifvelsutän anledning skulle företett sig att framgå med sådan större försigtighet, att strandningen undvikits; men det förefaller mig, som hvad i målet förekommit icke obetingadt utesluter den eventualiteten, att, äfven om djuplodning blifvit verkställd, strandningen och den deraf timade skadan ändock kunnat inträffa. Det förhållande, att kausalsammanhanget emellan felet och skadan icke är på ett för mig öfvertygande sätt till fullo ådagalagdt, stämmer mig till mildhet vid bedömandet af frågan, huruvida skäl äro för handen till eftergift af den Kafle ådömda ersättningsskyldighet. Också har en ledamot af Högsta Domstolen ansett det ingalunda vara tillförlitligen antagligt, att, derest Kafle lagt fartyget bi och anställt djuplodning, fartygets förolyckande skolat undvikas; äfvensom samme ledamot i öfrigt förklarat, att, enär, äfven

om underlåtenheten af lodning kunde såsom en brist anmärkas, det likväl icke öfverensstämde med lagstiftningens anda och grunder, att hvarje vid utförande af ett svårt och farligt uppdrag begånget misstag eller förbiseende finge bedömas så strängt, att vare sig straff eller den vidsträckt ersättningsskyldighet, hvarom här vore fråga, ovilkorligen borde följa, han ansåge sådana omständigheter icke hafva mot Kaffe förekommit, på grund hvaraf Kaffe kunde till ansvar i målet fällas.

Under den förutgående öfverläggningen har man också vidrört förhållandena i främmande länder, och huru en sådan sak som Kafles der skulle gestaltat sig. Jag har mig icke bekant, att i andra civiliserade länders lagstiftning förekomma stadganden, de der skulle kunna föranleda till en så oerhörd ersättningsskyldighet, som i vårt land drabbat Kaffe. Atminstone är jag förvissad om, att medvetandet om ett sådant ansvar, hvilket såsom ett damoklessvärd sväfvar öfver hvarje flottans officer, som får sig uppdraget att föra ett Kronans fartyg, skall verka förlamande på den rådighet och själsnärvaro, hvaraf han under de faror, hvilka så ofta kringhvälfva honom under utföningen af hans yrke, har så stort behof.

Slutligen tror jag det icke kunna blifva fråga om annat än att antingen bifalla eller afslå Kongl. Maj:ts Proposition i ämnet. Vill man icke visa miskund mot Kaffe och eftergifva den honom ådömda ersättningsskyldigheten, må då utslaget emot honom gå i verkställighet; må då hans sista skärf utmätas eller må han tvingas att afträda all sin egendom; hvarefter, när intet mera finnes att taga, Kronan förlorat sin rätt. Men må man icke lyssna till Herr Björcks förslag att för all framtid, så länge Kaffe är i tjenst, tillgripa en fjerdedel af hans lön och såmedelst försätta honom i ett odrägligt beroende; ja göra honom till slaf för lifstiden eller åtminstone för hans tjenstetid. För min del anser jag icke Kammaren rättvisligen eller billigtvis kunna besluta något sådant.

På dessa och öfriga af förutgående talare anförda skäl, hvilka mana att visa mildhet och nåd, yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Adlersparre: Jag anhåller, att Kammaren i likhet med Stats-Utskottet måtte bifalla Kongl. Maj:ts förevarande Proposition. Derföre vill jag dock icke bestrida, hvad den förste ärade talaren och flere andra efter honom hafva yttrat, nemligen att Kommendörkaptenen Kaffe felat vid utföningen af sin tjenst. Tvärtom förklarar jag det vara min åsigt, att han genom bristande omdöme förvällat förlusten af korvetten Orädd, samt att hans fel dervid var af den beskaffenhet, att han icke kunnat undgå bestraffning. Den enda ursäkt, som för hans icke välbetänkta djerfhet kan anföras, är att han hela dagen ända intill natten, då olyckan skedde, stod på sin post på däck, och att han vid sin sida hade en erfaren Engelsk lots, som manade honom att forcera farten, under föregifvande, och på grund af sin lokalkännedom, att om han lade bi, d. v. s. stadnade farten, för att lodra, skulle han förlora en dyrbar tid och äfventyra att af ström och sjöhäfningskastast ur sin kurs. För min del måste jag dock säga, att jag icke finner denna ursäkt fullt tillfredsställande, och om någon tycker dessa mina ord vara hårda, så svarar jag, att de innebära ej mer, än hvad vid Krigsrätt, Krigshofrätt och Högsta

Domstol af sakkunnige personer blifvit utredt, bestyrkt och ådagalagdt. Men deremot vågar jag påstå, att, om Kommendörkapten Kaffe, som icke begått något uppsåtligt fel, utan endast felat genom bristande omdöme, om han nu, utom de straff, han redan måst vidkännas, derjemte skulle åläggas att ersätta Staten värdet af korvetten Orädd, och om detta skulle ske på den grund, som blifvit anförd, att allmänna lagen dömer civile tjenstemän att ersätta den skada, de genom tjenstefel förvållat, så skulle detta ådagaläggas, att Riksdagen icke förmådde skilja emellan olikartade ställningar och förhållanden, hvarjemte det, ur synpunkten af det allmännas intresse, skulle vara lika oklokt som orättvist. Det kan icke försvaras att ställa sjömannen, vid utföningen af hans yrke och med hänsyn till ersättningsskyldighet och dervid begångna misstag, i likställighet med kamereraren, domaren, notarien eller kammarrådet m. fl., hvilka förrätta sin tjenst vid skrifbordet, der de i allsköns ro kunna rådföra sig med sina dokumenter och författningssamlingar, renskrifva, fundera och kollationera, och sedan lägga sig att sofva på saken, för att följande dagen ånyo taga den i öfvervägande, och först efter åtskilliga dagars, ja kanske veckors eller månaders pröfning slutligen fatta det beslut, för hvilket de ikläda sig ansvaret. Så är icke förhållandet med fartygsbefälhafvaren, då han en mörk och stormig vinternatt finner sig af storm och sjöhäfning blifvit kastad ur den beräknade kursen, såsom här var förhållandet med Kommendörkapten Kaffe, och på stående fot med endast några få minuters besinningstid, eller i bästa fall ett par timmars, skyndsamt måste fatta sitt beslut och genast verkställa det. Att för ett begånget misstag under så olika förhållanden vilja tillämpa samma ansvarighetslag, synes mig utvisa en stor obekantskap med sakförhållanden, eller också ett konsiderationslöst princippytteri. Jag vädjar icke här till någons känslor, ehuru jag för min egen del, såsom yrkesman, bittert känner den ifrågasatta orättvisan, utan är det till hvars och ens klara sunda förnuft jag talar. Denna fråga är nära nog en lifsfråga för vår marins duglighet. Skulle Kommendörkapten Kaffe nu dömas till ersättningsskyldighet, vore det ej nog med att Staten erhöles en af betryck och elände försoffad tjensteman, utan skulle äfven hela vapnet deraf taga skada. Våra sjöofficerare skulle svårligen kunna undgå att förlamas af denna tanke, att om de, oakadt bästa nit och vaksamhet, i ett kritiskt ögonblick, då beslut skyndsamt måste fattas, beginge ett misstag, som föranledde förlust, att de då, utom andra straff, äfven skulle ersätta skadan, hvilket för ett nutidens krigsfartyg kunde värderas till millioner R:dr. Hvarje gnista till mod och tilltagsenhet kunde härigenom qväfvas, och bättre vore det då att icke alls hafva någon marin. Undersöker man orsakerna till skeppsbrott, skall man finna, att utaf tio kunde nio hafva undvikits, om fartygsbefälhafvaren på ett eller annat sätt handlat annorlunda än hvad han gjorde; men hvarje praktisk man inser derjemte, att lika lätt som det är, att efter en olycka sitta och kritisera, lika svårt är det, då omständigheterna äro brydsamma och beslut skyndsamt måste fattas, att då finna det rätta. Detta är också orsaken, hvarföre man aldrig hör, att befälhafvarne å våra handelsfartyg, när de bevisligen handlat efter bästa omdöme, blifvit ålagda att ersätta värdet af det fartyg de förlorat, och då så är förhållandet, är det ju orättvist, att
endast

endast sjöofficern, utom det att han erhåller andra straff, äfven skall dömas till denna ersättningsskyldighet. Så vidt jag vet är det endast i Sveriges krigsartiklarne ålägga sjöofficern ett dylikt ansvar. I de länder, som hafva stora mariner, och hvarest de maritima begreppen följaktligen äro bättre utvecklade än hos oss, är det icke fallet. Af intresse för saken har jag häröfver gjort efterfrågningar, och så väl i Frankrike som i Österrike blir sjöofficern aldrig ålagdt att betala skadeersättning. Att det icke sker i Ryssland har en talare nyss anført. Men sannolikt fäster Kammaren icke något synnerligen stort afseende vid lagstiftningen i dessa kejserliga stater. Jag kan då nämna, att hvarken i det konstitutionella England eller det demokratiska Amerika dömes sjöofficern att ersätta Staten den skada han af bristande omdöme förvällat. Genom vår Generalkonsul i London har jag angående denna fråga satt mig i beröring med en af Londons utmärktaste jurister. Hans svar har jag här, och det innehåller, att ingen Engelsk sjöofficer dömes till ersättningsskyldighet för fel i tjensten. Till ytterligare bevis härpå erhöll jag de Engelska krigsartiklarne. Uti 29:de mom. står: "Hvar och en, lydande under denna lag, som antingen afsigtligt eller genom försummelse eller fel förlorar, sätter på grund eller äfventyrar eller, i fall han har kunnat förhindra det, låter förlora, stranda eller äfventyra något fartyg, tillhörande Staten eller i Statens tjenst, skall mista tjensten med disgrace eller undergå sådant annat straff, som nedanför nämnes." Dessa andra straff uppräknas uti 52:dra mom. och äro följande: "1) Förlust af lifvet; 2) arbetsfängelse; 3) afsked med disgrace; 4) fängelse; 5) afsked; 6) förlust af turberäkning för viss tid; 7) bortvisning från det fartyg han tillhör; 8) allvarlig tillrättavisning; 9) nedflyttning till lägre lön om underofficer; 10) suspension af lön, prispengar, pension, medalj, ordnar m. m.; 11) extra judiciell bestraffning." Dessa äro de straff, som drabba den Engelske sjöofficern. Skyldigheten att ersätta skadan finnes icke. Likaså har jag genom vår konsul i Newyork satt mig i beröring med en Amerikansk lagkarl. Hans bref har jag äfven här, och jag ber att få uppläsa följande utdrag: "Jag vet icke något fall då yrkandet på skadeersättning ens blifvit försökt, och så vidt jag varit i tillfälle att häröfver samtala med mina kamrater i yrket, är det icke någon af dem, som vet att en sådan dom någonsin blifvit fälld. Våra lagar äro stränga att döma till tjenstens förlust den officer, som är brottslig; officern är också underkastad att ställas inför brottmålslagen, men här finnes icke någon skrifven med lagbestämmelser af den beskaffenhet Ni ifrågasätter."

Slutligen ber jag få tillägga, att Kommendörkapten Kafle ingalunda undgått bestraffning. Icke nog med att han, i följd af rättvisans kräande långsamhet i vårt land, varit pinad med en nära tvåårig rättegång, och att han blifvit dömd till 3:ne månaders suspension, hvarunder han förlorar hela lönen, utan har han ock i sin tur till befordran af yngre kamrat blifvit förbigången samt derjemte blifvit skjuten åt sidan vid frågan om sjökommenderingar. Nog är denna fyrdubbla bestraffning kännbar. Skulle Kommendörkapten Kafle dertill dömas till skadeersättning, så blefve åtminstone icke Statens vinst motsvarande straffets hårdhet. Kommendörkapten Kafle har nu efter mer än tretio års tjenstgöring 2,800 R:drs lön.

Åfrages härifrån en fjerdedel, så återstode icke nog att lefva på med familj i en garnisonsstad. Det synes kanske mildt att vilja inskränka ersättningen till endast en fjerdedel af lönen, men då man icke skulle kunna konfiskera mera än halfva lönen, så är detta ädelmod hvarken stort eller mycket att tacka för. Mig synes, att hvad Kommendörkapten Kaffe redan vederfarits borde vara nog, och att Kammaren dervid kunde låta det bero; hvarföre jag slutar såsom jag började med att anhålla, att Kammaren måtte bifalla Stats-Utskottets Betänkande.

Herr Friherre Fock: Jag anhåller endast att få gifva till känna, att jag till alla delar instämmer i Herr Adlersparres yttrande.

Herr Hierta: Äfven jag förenar mig med Herr Adlersparre. I öfrigt vill jag endast nämna, att det var naturligt, att det inom Utskottet i första rummet skulle komma i fråga, huruvida man endast skulle strängt hålla sig till domen, eller om Utskottet kunde vara berättigadt att uttala något eget omdöme i frågan. Med ledning af handlingarna och premisserna i Kongl. Maj:ts dom och med fästadt afseende jemväl derå, att en ledamot i Högsta Domstolen ansett Kommendörkaptenen Kaffe icke kunna dömas till ansvar, fann Utskottet sig både berättigadt och pliktigt att se efter, om den förseelse, Herr Kaffe begått, verkligen var utaf så svår beskaffenhet, att ersättningen icke kunde och borde efterskänkas. Och på grund af denna pröfning kom Utskottet till det resultat, som Utlåtandet utvisar. Jag tror mig icke behöfva anföra något mera, än hvad som redan blifvit här yttradt, och jag tror också, att man vid ett samvetsgrannt afvägande af omständigheterna för och emot i denna sak och med fästadt afseende på den usance, som i frågor af likartad beskaffenhet som denna förut gjort sig gällande, skall komma till samma resultat, som det hvar till Utskottet kommit, hvarföre jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Hæggström:

Härmed var öfverläggningen slutad. Enligt derunder gjorda yrkanden framställde Herr vice Talmannen propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan som på afslag derå och bifall till det förslag, som blifvit framställt i den af Herr Björek afgifna, vid Utlåtandet fogade reservationen. Af dessa propositioner förklarade Herr vice Talmannen den förra vara med öfvervägande ja besvarad; och blef alltså Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

§ 27.

Föredrogos och godkändes:

1:o) Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 38, angående de i 63 § Regeringsformen föreslagna kreditivsummor;

N:o 39, angående statsbidrag till vägars anläggning, bro- och hamnbyggnader samt kanaler, äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag; och

N:o 40, angående allmänna villkor och stadganden i afseende på de statsbidrag, som under denna riksdag beviljats för väganläggningar och vägförbättringar, hamnanläggningar, kanaler och andra vattenkommunikationer, äfvensom för sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag;

2:o) Bevillnings-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 41, angående förändring af Kongl. Maj:ts nådiga förordning af den 26 Okt. 1866, rörande villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker;

N:o 42, angående tullbevillningen; och

N:o 43, angående stämpelpappers-afgiften; och

3:o) Riksdagens Kanslis förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 44, angående ändring i 20 § af Kongl. instruktionen för kompanicheferne vid Flottans båtsmanskompanier af den 6 April 1838; och

N:o 45, angående lotsfartygs förläggande under Skagen.

§ 28.

Anmälades och bordlades följande nu inkomna ärenden, nemligen:

Stats-Utskottets nedannämnda Memorial och Utlåtanden:

N:o 87, med förslag till voteringspropositioner, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets Betänkande N:o 66, angående väckta frågor dels om uppgörande af planer för framtida jernvägsanläggningar samt sättet för deras utförande, dels om beviljande af statsbidrag till dylika anläggningar;

N:o 88, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om anstånd med betalningen af 1868, 1869 och 1870 års annuiteter i det för byggande af jernbana emellan Ystad och Eslöv beviljade statslån;

N:o 91, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 69 öfver Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om tullverkets aflönings- och utgiftsstater för år 1870;

N:o 82, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående upphörande så väl af tackjernstionden och andra deremot svarande tackjernsafigifter, som af de friheter i fråga om ränta eller rotering, hvilka vissa orter i egenskap af bergslag nu åtnjuta;

N:o 83, i anledning af återremiss å en punkt uti Stats-Utskottets Utlåtande N:o 68, angående grundskatternas omsättning i penningar m. m.; och

N:o 84, i anledning af väckt motion om upphörande af åtskilliga från kyrkorna i vissa orter hittills utgående afgifter;

Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 14, i anledning af väckta motioner om ändringar i Tryckfrihets-förordningen;

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 16, angående beräkningen af tullmedlen, postmedlen, stämpelpappers-afgiften och bränvinsbränningsmedlen;

Banko-Utskottets nedannämnda Betänkande och Memorial:

N:o 12, med förslag angående Riksbankens låne- och kreditiv-rörelse;

N:o 13, angående arvode för extra biträde vid Banko-Utskottets kansli; och

N:o 14, med förslag till instruktion för nästkommande Riksdags Banko-Utskott; och

Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Memorial N:o 6, angående arvode åt den hos Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet anställde sekreterare.

Härefter begärdes ordet af:

Herr Friherre Alströmer: Jag får härmed föreslå, att Kammarren måtte tillåta, att alla de Utskotts-utlåtanden, som i dag blifvit första gången bordlagda, sättas främst på föredragningslistan för nästa sammanträde.

Med anledning af detta yrkande beslöt Kammarren, på hemställan af Herr vice Talmannen, att alla dessa nu anmälda ärenden skulle i ändamål af förnyad bordläggning sättas främst å den föredragningslista, som för nästa sammanträde komme att upprättas.

§ 29.

Herr vice Talmannen tillkännagaf, att Herr *Witthoff*, enligt ingifvet läkarebetyg, vore af sjukdom förhindrad att tills vidare deltaga uti Riksdagens förhandlingar.

§ 30.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *Olivecreutz* under 8 dagar från den 10:de;

„ *Jöns Olsson* i Nordanå under 14 dagar från den 12:te;

„ *Johan Olsson* under 14 dagar likaledes från den 12:te;

„ *O. B. Olsson* under 14 dagar från den 13:de; och

„ *Kolmodin* under 14 dagar, äfvenledes från den 13:de, allt innevarande månad.

§ 31.

Slutligen upplästes och godkändes protokollsutdrag rörande de beslut, som af Kammaren under detta sammanträde fattats angående Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 74, 75, 76, 77, 78 och 79.

Sammanträdet afslutades kl. $\frac{3}{4}$ 10 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Fredagen den 7 Maj.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 28 April.

§ 2.

Föredrogos Stats-Utskottets nedannämnda Memorial:

N:o 87, med förslag till voteringspropositioner, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Utskottets Betänkande N:o 66, angående väckta frågor dels om uppgörande af planer för framtida jernvägsanläggningar samt sättet för deras utförande, dels om beviljande af statsbidrag till dylika anläggningar;

De i detta Memorial föreslagna voteringspropositioner godkändes.

N:o 88, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om anstånd med betalningen af 1868, 1869 och 1870 års annuiteter å det för byggande af jernbana emellan Ystad och Eslöf beviljade statslån;

Voteringspropositionen godkändes.

N:o 91, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 69, öfver Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om tullverkets aflönings- och utgiftsstater för år 1870.

Punkten 1.

Bifölles.